

APŠVIETA: GEROS MOKYKLOS –
PROVINCIJOJE **22 p.**

ROMANAS: KLARA –
NE EIGULIO DUKTĖ **50 p.**

JAV: AR BARACKAS OBAMA –
NEVYKĖLIS? **56 p.**

www.veidas.lt

5,88 Lt / 1,70 EUR
2014 rugsėjo 19
Nr. 36

veidas

KUR LIETUVOJE GYVENTI GERIAUSIA

LIETUVOS
SAVIVALDYBIŲ
REITINGAS

TRIUMFO DIENĄ ŠVĘSKIME KARTU

500 metų ORŠOS mūšio pergalei

1514 m. rugsėjo 8 d. įvyko Oršos mūšis, kuriame jungtinė Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Lenkijos Karalystės kariuomenė sutriuškino tris kartus gausesnį priešą. Kviečiame kartu švęsti vienos reikšmingiausių Lietuvos pergalių 500-ąjį jubiliejų ir prisiminti Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų iškilmingų įžygiuotuvių į Vilnių tradicijas.

Rugsėjo 26 d.

AUŠROS VARTAI, KATEDROS AIKŠTĖ, LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAIKŠTYSTĖS VALDOVŲ RŪMAI

19.30–20.00 val.

Lietuvos kariuomenės Garbės sargybos kuopos eiseną per Vilniaus senamiestį nuo Aušros vartų iki Katedros aikštės

20.00–20.25 val.

Iškilminga Lietuvos kariuomenės Garbės sargybos kuopos rikiuotė ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovo Žygimanto Senojo stilizuota sutikimo ceremonija Katedros aikštėje

21.00–21.30 val.

Būgnais atliekamos batalinės muzikos dedikacija ir 3D grafikos bei šviesų instaliacija Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmų kieme

WWW.VALDOVURUMAI.LT

ORGANIZATORIAI

RĖMĖJA

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

INFORMACINIAI RĖMĖJAI

TURINYS NR. 36, 2014 M. RUGSĖJO 19 D.

EKSPRESAS

KINAS: „Lošėjas“ Vilniuje – beveik vogčiomis6

VIRSELIO TEMA

SAVIVALDA: geros, geresnės ir geriausios

savivaldybės8

LIETUVA: savivaldybių reitingas12

POLITIKA: partijos ir jų merai14

FINANSAI: Vyriausybė savivaldai duoda,

Vyriausybė ir atima17

ŠVIETIMAS: provincija – ne prasčiausia

vieta apsišviesti22

VISUOMENĖ

IN MEMORIAM: gamtininkas Ričardas Kazlauskas ..44

GABIEJI: „tikslukas“ Vytautas Šlenfuktas48

PASAULIS

EUROPA: nei braška, nei auga54

AMERIKA: piliečiai nepatenkinti taikiu prezidentu56

KULTURA

PROZA: Agnė Žagrakalė ir jos romanas Nr. 250

KOMENTARAI

REDAKTORIAUS LAIŠKAS4

A.ŠINDEIKIS: Antano Smetonos džiaugsmi53

R.MILAŠIŪNAS: kiekvienas žmogus turi paslaptį58

Kur Lietuvoje mokyklos geros 22 p.

Užuot pasirinkę artimiausią mokyklą, tėvai patys apsiima vežioti vaikus į rajono centro ar miesto gimnazijas.

Fenomenalus žmogus 44 p.

Su gamtos mokslų daktaro Ričardo Kazlausko pasitraukimu amžinybėn Lietuvoje pasibaigė gamtininkų enciklopedistų era.

„Komerčiškai sėkmingos knygos manęs negąsdina“ 50 p.

Rudenį pasirodysiančios antrosios prozos knygos „Klara“ autorė Agnė Žagrakalė jos pasakojimą rašydama įsivaizdavo kaip komiksą, kuriame dėstoma ta pati istorija, bet kiekviename skyriuje – vis ryškiau.

Euro zonos ruletėje – rizikingiausias statymas 54 p.

Europos ekonomikai vėl parklupus, Europos centrinis bankas nutarė pumpuoti į rinką pinigus, skatinti skolinimąsi ir net supirkinėti rizikingas bankų paskolas.

VIRŠELIS: „BFL“, ASMENINIO ARCHYVO, „VEIDO“ ARCHYVO NUOTR

PUSLAPYJE PANAUDOTOS „BFL“, SCANPIX, SHUTTERSTOCK, ASMENINIO ARCHYVO, „VEIDO“ ARCHYVO NUOTR

PREMJERA!
RUGSĖJO 28D.
18:30 VAL.

PAGAL E.T.A. HOFFMANĄ

ŠMĖLIO ŽMOGUS

SUAUGUSIEMS IR JAUNIMUI

REŽ.: G. RADVILAVIČIUTĖ
DAIL.: R. VALČIK
KOMP.: R. MAČILIŪNAITĖ

BALAI UŽ APKASUS

Šiame „Veido“ numeryje brangiosios tėvynės miestai ir rajonai surikiuoti nuo gerų iki geriausių. Vien turisto akimis žvelgiant, nėra Lietuvoje savivaldybės, kurioje neatrastumei, į ką akis paganyti.

Arūnas Brazauskas

Požymis, kurio kol kas niekas niekada neįtraukia į savivaldos vertinimo kriterijus, yra pasirengimas karui.

Jei atsiribotume nuo kovos su nusikalstamumu, kurio žinoma trukmė sutampa su rašytine Lietuvos istorija, bene vienintelis pastaruoju metu įvardytas karas yra karas keliuose. Nors tai pilietinis karas, – savi traukia savus, – kovos vyksta be jokios tvarkos. Palaubos bus paskelbtos, kada keliuose žuvusiųjų skaičius sumažės iki priimtino civilizuotai šaliai vidurkio.

Karas keliuose čia paminėtas kaip reiškiny, kuris gali būti malšinamas netgi individualiomis pastangomis: rūbus ir nešulius pažymėk atšvaitais, eidamas per gatvę pirmiausia pažiūrėk į kairę ir taip toliau. Karo keliuose priežastys bado akis – neretai ir bamperius. Juk net ir ne psichologas, kada jam prieš nosį išspraudžia „kelių gaidelis“, besirengiantis kitam slalomo šuoliui, tyliai nusikeikia ir pats sau murma, kad „slalominkui“ trūksta dėmesio ir adrenalino.

Apmąstydami nacionalinius eismo ypatumus galėtume sakyti, kad ir „kelių gaideliai“, ir tie, kurie tamsią naktį pamiršta atšvaitus, galvoja tik apie save ir nesisirūpina visuma. Visuma turėtų pasirūpinti kelių policija – tačiau tai daryti tokiu būdu, kad pričiuptam pažeidėjui būtų pritaikyta išimtis. Prie nacionalinių ypatumų priskirkime ir tą vis dar kai kuriose piniginėse šiuogždanti kyšio banknotą.

Gyvenimas didmiestyje, miestelyje ar kaime pasižymi kai ką migdančia ir anaipol ne varginančia rutina, kurios neatskiriama dalis yra, pavyzdžiui, plėšimai ir eismo įvykiai. Pasižiūrėjai į perėjoje nutrenktą pėsčiąją, pasiguodei, kad tai ne tu, – ir nuskubėjai uždirbti kasdienės duonos. Ar panašiai rea-

gavo Ukrainos miesto Luhansko gyventojai, kada po sprogimo prie gatvės kiosko liko gulėti keli minos užmušti praeiviai? Tai tik vienas nufilmuotas vaizdelis iš daugybės Europoje dabar siaučiančio karo epizodų.

Drįstu manyti, kad nacionaliniai karo keliuose ypatumai pasireikš ir tikro karo atveju. Visų pirma Lietuvoje mažai kas tiki, kad gali žūti per apšaudymą ar aviacijos bombardavimą. Kita vertus, jei karas staiga nutiktų, piliečių atsakas būtų nelabai tvarkingas aktyvumas, persunktas lūkesčio, kad valdžia pasirūpins visuma.

Pastarųjų dienų Rusijos pareiškimai apie Baltijos šalis tokie, kad Latvijos ir Estijos miestelių merai gali susapnuoti apkasus, tokius kaip prie Ukrainos Marijampolės – Mariupolio. O Lietuvos merai gali guostis, kad rimtesni grasinimai mūsų šaliai atidėti artimiausiai ateičiai, kurios laikas matuojamas šiaurinių kaimynų jau iškastų apkasų metrais.

Turiu omeny rugsėjo 13 d. Rygoje padarytą Rusijos užsienio reikalų atstovo pareiškimą dėl rusakalbių padėties Baltijos šalyse. Vienas iš keleto pareiškimo punktų: Latvijoje rusakalbiai sudaro per 50 proc. didmiesčių gyventojų, tačiau jie neturi galimybės bendrauti su valdžia gimtąja kalba. Savivaldybių lygmuo čia užkabintas tiesiogiai.

Jeigu ne Ukraina, niekas Baltijos šalyse po tokių pareiškimų nepultų kasti apkasų. Tranšėjos šiuo atveju yra simbolinis dalykas. Išties reikia kalbėti apie socialinį sutelktumą ir infrastruktūros parengtį visokiausiems išbandymams: nuo šildymo sutrikimų iki elektros tiekimo trūkčių. Savivaldybių vertinimas panašiu aspektu būtų naujas dalykas. Gal tokio naujo, nors ir nemalonaus dalyko nereikėtų vengti? ■

GERBIAMIEJI SKAITYTOJAI, NUO LIEPOS 4 D. SAVAITRAŠTIS „VEIDAS“ IŠEINA PENKTADIENIAIS

veidas

Savaitinis iliustruotas žurnalas

2014 m. rugsėjo 12 d.;
Nr. 35 (1129)

Leidžia UAB „Veido“
periodikos leidykla
ISSN 1392-5156

Steigimo liudijimas Nr. 1452
Leidžiamas nuo 1992 m.

LEIDĖJAS

dr. Algimantas Šindeikis

DIREKTORIUS

Andrius Valacka

Laikiniai einantis

vyr. redaktoriaus pareigas

Arūnas Brazauskas

SKYRIAI:

Vidaus politika – A.Lėka, M.Šimulis
tel. 264 9432

Verslas – A.Pocienė

Užsienis – R.Januzytė

Visuomenė – K.Kanišauskaitė-Šaltmerė,
V.Sapetkaitė, G.Sabalaiškaitė

Kultūra – R.Baltrušaitytė,
tel. 264 9423

Fotoredaktorė – L.Gušauskienė

Bendradarbiai – A.Bačiulis,
E.Labanauskas, R.Milašiūnas,
J.Rudokas, D.Urbienė

Vyr. dizainerė L.Beatričė Paukštė

Dizaineriai K.Katkus, R.Ostrouch

Kalbos redaktorė V.Kundrotienė

Reklama R.Lukšienė, A.Papievienė,
tel. 264 9422

Platinimas ir prenumerata

G.Strazdienė,
tel. 264 9424

REDAKCIJOS ADRESAS:

A.Goštauto g. 8, (I a.), LT-01108 Vilnius

Telefonas 262 6813, Faksas 262 2407

El. paštas mail@veidas.lt

Spausdino

UAB „Spaudos kontūrai“,

Vakarinė g. 1, Vilnius

Nacionalinė leidybų asociacija

Tiražas audituojamas

Visos teisės saugomos © 2014 UAB

„Veido“ periodikos leidykla. Žurnale

„Veidas“ paskelbtą informaciją galima

platinti ar naudoti kitose žiniasklaidos

priemonėse tik gavus rašytinį UAB

„Veido“ periodikos leidyklos sutikimą.

Rankraščiai negražinami ir neren-

zuojami. Už laišku, reklaminių bei PR

raidėmis pažymėtų straipsnių turinį re-

dakcija neatsako.

Prenumerata 2014 m. „Veido“ prenu-

merata internetu: www.veidas.lt.

„Respublikos“ platinimo tarnybose;

privaciose platinimo tarnybose ir re-

dakcijoje; Lietuvos paštuose – iki mė-

nesio 20 d.

DRUSKININKŲ
SVEIKATINIMO IR
POILSIO CENTRAS
AQUA

VISKAS VIENAME –
POILSIS, SVEIKATINGUMAS,
GYDYMAS IR PRAMOGOS!

SPA centras AQUA ROJUS

Viešbutis AQUA

20-ies pirčių erdvė

Sporto klubas AQUA GYM

Konferencijų centras

Boulingas

Druskininkų gydykla

Naktinis klubas AQUA

Vandens pramogų erdvė

Vaikų erdvė

Druskininkų gydykla

Vilniaus al. 13, Druskininkai
Tel. + 370 697 08000
info@aquapark.lt

www.aquapark.lt

TRYS KLAUSIMAI KINUOSE – LAUKIAMIAUSIA LIETUVIŠKA PREMJERA

Rugsėjo 26 d. sulauksime svarbiausios lietuviško kino naujienos „Lošėjas“ oficialios premjeros. Filmas apie greitosios pagalbos stoties darbuotoją, įsukusį lošimą iš pacientų mirties, susižėrė šešias „Sidabrinės gervės“, tapo pirmu lietuvių filmu, patekusiu į prestižinį San Sebastiano festivalį, Varšuvos kino festivalyje pelnė specialųjį žiuri prizą, o autorinio kino festivalyje „Europa apie Europą“ – net du apdovanojimus. Apie „Lošėją“ kalbamės su režisieriumi **Ignu Jonynu**.

VEIDAS: Kaip priėjote prie tokios temos?

I.J.: Priklausau savo patirtimi turtingai kartai, kuri mokyklą baigė

sovietmečiu, o studijuoti pradėjo jau esant kapitalizmui. Dviejų santvarkų sandūroje ryškėjo žmogaus prigimties dvilypumas, gaivališkas bandymas prisitaikyti ir moralinių vertybių perkainojimas. Ekonominės krizės akivaizdoje moralinio pasirinkimo klausimas tapo kaip niekada aktualus. Pajutau, kad dabar puikus metas reziumuoti. Nesinorėjo moralizuoti. Atvirkščiai, norėjosi provokuoti. Su scenarijaus ben-

draautoriumi Kristupu Saboliumi ieškojome ribinių situacijų. Taip atsirado greitosios pagalbos aplinka ir lošimas iš mirties.

VEIDAS: Ar tikėjotės, kad „Lošėjas“ bus taip puikai priimtas?

I.J.: Apie prizus negalvoju, norėjau padaryti įdomų filmą. Tarptautiniuose vandenyse iš tikrųjų sėkmingai „paplaukiojome“. Buvo pirmieji iš Baltijos šalių, pakliuvusių į San Sebastiano festivalį. Daug įspūdžių parsivežėme

iš Maroko, kur „Lošėją“ vertino pasaulinių žymių žiuri, vadovaujama Martino Scorsese's. „Kino pavasaryje“ priėmė šiltai, bet, neslėpsiu, prieš premjerą platesnei Lietuvos auditorijai šiek tiek jaudindamasis laukiau reakcijų.

VEIDAS: Kokie kiti planai?

I.J.: Ką tik su K.Saboliumi baigėme rašyti naują scenarijų apie aklą šokėją. Tai bus trileris manipuliacijos tema. Tikiuosi, kitų metų vasarą pradėsime filmuoti. ●

PUSLAPYJE PANAUDOTOS ORGANIZATORIŲ NUOTR.

Žinau, vadinasi, galiu

Aktualioji valanda

Žinios

Pozicija

Ryto espresso

www.ziniuradijas.lt

SAVAITĖS AKIMIRKA

DLAWSON NUOTR.

Škotija apsisprendė. Iki rugsėjo 18 d. apklausos rodė, kad skirtumai tarp nepriklausomybės priešininkų ir šalininkų skaičiaus yra mikroskopiniai.

KULTŪRA

BAŽNYTINIO
PAVELDO MUZIEJUS

Kviečia dalyvauti nemokamuose renginiuose

2014 09 19–2014 09 27

Paroda „Tarpukario Vilniaus istorija: nuo stichinių nelaimių iki įspūdingų atradimų“. Vieta – Vilniaus katedra (iš aikštės pusės).

2014 09 19 10 val. ir 11.30 val.

Edukacinis užsiėmimas „Tarpukario Vilniaus ritmu“ 1–5 kl. moksleiviams.

2014 09 19 16.30 val.

Paskaita „Karalių sugrįžimas. Valdovų kriptos atradimas Vilniaus katedroje“. Vieta – Bažnytinio paveldo muziejus (Šv. Mykolo g. 9). Paskaitą skaito muziejininkas Saulius Poderis.

2014 09 20 12 val.

Edukacinis užsiėmimas šeimos „Karališkosios kriptos atradimas“.

2014 09 20 16 val.

Ekskursija „Didieji atradimai“. •
www.bpmuziejus.lt

„SIRENOS“: TIK NESISTEBĖKITE

Rugsėjo 24 d. prasideda vie-nuoliktasis Vilniaus tarptautinis teatro festivalis „Sirenos“. Organizatoriai teigia, kad šįmet jis orientuotas į tuos žiūrovus, kurie teatruose lankosi retai, nes nei scenoje, nei gyvenime nepaken-

čia dirbtinio apsimetinėjimo. To-dėl festivalio šūkis kviečia: „Nusibodo vaidyba? Ateik į teatrą.“ „Nenustebkite, kad atėję į spektaklį jūs praleisite porą valandų kelionėje po neatpažįstamą Vilnių ir įsijausite į vaidmenį, kurio

patys nepasirinkote. Neklausinėkite, kodėl spektaklis trunka šešias valandas ir kodėl į salę galima ateiti ir išeiti tada, kai panorėsite. Nesistebėkite, jei spektaklis netikėtai pavirs koncertu ar menine instaliacija“, – įspėja „Sirenų“ meno vadovė Audra Žukaitytė. •

VAIŽGANTUI – 145

Rugsėjo 20 d., šeštadienį, minimos lietuvių literatūros klasiko Juozo Tumo-Vaižganto

145-osios gimimo metinės. Vaižganto kūryba įkvėpė ne vieną kino ir teatro kūrėją. 1970 m.

LOVA NUOTR.

režisierius Algirdas Dausa ekranizavo „Dėdės ir dėdienės“, tiesa, kitoku pavadinimu – „Tas prakeiktas nuolankumas“. Vaižganto kūrinių mielai imasi teatras – pastatyti du nauji spektakliai: Valstybinio Vilniaus mažojo teatro režisierės Gabrielės Tuminaitės „Dėdės ir dėdienės“ ir Jono Vaitkaus su Šiaulių dramos teatru sukurtas „Nebylys“. 1994 m. pasirodžiusią avangardinę dramaturgijos atstovo Kosto Ostrausko sukurtą monodramą „Vaižgantas“, kurioje kalbama klasiko tekstų ištraukomis, scenai prikėlė aktorius Ferdinandas Jakšys. •

1 vieta

Gargždai

Klaipėdos rajonas

SAVIVALDYBĖS

Lietuvos pajūris – gero gyvenimo pakrantė

Aštuntą kartą „Veido“ sudarytas Lietuvos savivaldybių reitingas atskleidė, kad pajūrio savivaldybėse gyvenimo kokybė bene aukščiausia.

Martynas Šimulis

Tarp Lietuvos vaikinių gana populiarius posakis: kuo arčiau jūra – tuo gražesnės merginos. Jauni vyrai juokauja, kad pajūrio moterys – ypač patrauklios net ir gražuolių krašte Lietuvoje. Vis dėlto galima teigti ir kitaip: kuo arčiau jūra – tuo geresnis gyvenimas.

Savaitraščio „Veidas“ atliktas 2014 m. Lietuvos savivaldybių reitingas atskleidė, kad pajūryje įsikūrę miestai gyvenimo kokybe lenkia didžiąją dalį kitų šalies savivaldybių. Net sostinė, ne vienus metus iš eilės neturėjusi jokios konkurencijos, šiemet aukščiausią reitingo poziciją užleido Klaipėdos rajonui.

25-erių Gediminas, kaip ir daugelis mokyklos abiturientų, iš gimtojo Jurbarko patraukė į Vilnių, kur įgijo inžinieriaus specialybę. Tačiau šiuo metu vaikinai gyvena Klaipėdoje ir dirba pagal savo profesiją.

„Iš Vilniaus į Klaipėdą persikrausčiau dėl palankesnių darbo sąlygų. Čia kitaip žiūrima jauną, ką tik mokslus baigusį žmogų, neturintį rimtos patirties. Uostamiestyje jis vertinamas kaip galintis tobulėti specialistas, kuris yra kur kas imlesnis, lankstesnis nei „išsikirmi-

jęs“ bei patirties prikaupęs darbuotojas. O ieškodamas darbo sostinėje, kai prašiau atlyginimo, kuris leistų bent jau neprašyti pragyvenimui pagalbos iš tėvų, darbdavys tik pasi-juokdavo, kad esu „be patirties“ ir „nelabai kam reikalingas“, – apie savo patirtį ieškant

Ekonomistas G. Nausėda: „Klaipėdoje tradicija tampa finansinis stabilumas ir tvarkingas savivaldybės finansų valdymas. Pajūrio gyventojai turi vokiškos tvarkos mentalitetą.“

darbo ir bandant statyti gyvenimo pamatus dviejuose Lietuvos miestuose „Veidui“ pasakoja Gediminas.

39-erių metų įvairiose įmonėse vadovaujamas pareigas ėjusio Sauliaus istorija – šiek tiek kitokia. Baigęs mokyklą Kaune, vyras išvyko studijuoti į Vilnių, kur gyveno keliolika metų, tačiau 2006 m. nusprendė kelti sparnus skrydžiui 300 kilometrų į vakarus ir apsisotojo Klaipėdoje. Čia jis gavo darbą didelėje tarptautinėje įmonėje.

Kvietimas prisidėti prie stiprios ir tarptautinės rinkas orientuotos bendrovės vadovų komandos buvo tas iššūkis, kuris ir lėmė Sauliaus apsisprendimą bent laikinai palikti sostinę. Pasak jo, pirmaujančios Klaipėdos regiono bendrovės sostinei niekuo nenusileidžia. Jūrų uosto ir Klaipėdos LEZ veiksnys lėmė, kad Klaipėdoje jau daug metų sėkmingai veikia nemažai modernių įmonių, kuriose taikomi aukščiausi vadybos ir personalo valdymo standartai, o aukščiausios grandies vadovams siūlomi atlyginimai atitinka, o kai kada net lenkia Vilniaus lygį.

Vis dėlto po trejų metų Sauliaus kelias vėl pasuko sostinės link. „Pasirinkimas pateisino visus lūkesčius – vadovų komanda buvo tikrai stipri, profesinių iššūkių ir galimybių taip pat netrūko, tad profesinės ambicijos ir lūkesčiai buvo visiškai patenkinti. Tačiau sprendimas grįžti atgal į Vilnių taip pat nebuvo netikėtas – grįžimas dirbti į sostinę buvo natūralus tolesnis karjeros etapas“, – savo karjeros vingius aiškina Saulius.

Paklaustas, kokį įspūdį padarė gyvenimas uostamiestyje, vyras tikina: nors ekonomiškai Klaipėda gali prilygti Vilniui, žmonės ten kitokie: „Jūros vėjas praskaidrina galvas. Klaipėdiečiai šiek tiek skiriasi nuo sostinės gyventojų, nes yra labiau atsipalaidavę, mažiau skubantys, itin draugiškai ir šiltai bendraujantys.“

Stabili ekonomika

Anksčiau buvęs tik turistų mėgstama vieta, Lietuvos pajūris tampa gero gyvenimo zona, į kurią atsikelia vis daugiau žmonių. Iš keturių į pirmąjį dešimtuką patekusių prie Baltijos jūros esančių savivaldybių tik

Gargždai

Drevėnos prieplauka

Pirmą kartą savivaldybių reitinge pirmuoja Klaipėdos rajonas

Klaipėdos mieste per praėjusius metus užfiksuotas gyventojų skaičiaus mažėjimas. Klaipėdos rajone, Neringoje ir Palangoje 2013 m. gyveno daugiau žmonių nei metais anksčiau.

Pažvelgus į Lietuvos vakarus iš tiesų susidaro išpuodis, kad ten viskas gerai. Nors Neringoje ir Palangoje vidutinis darbo užmokestis nesiekia 2 tūkst. Lt ir yra mažesnis nei, tarkime, Visagine, Utenoje ar Akmenėje, žmonės puikiai pragyvena iš to, kiek uždirba, – čia nedaug žmonių gauna socialines pašalpas ir yra santykinai nedidelis nedarbas.

„Klaipėdoje jau gražia tradicija tampa finansinis stabilumas bei gana tvarkingas savivaldybės finansų valdymas. Galima samprotauti, kad ten yra uostas, didelė infrastruktūra ir papildomi mokesčiai, ateinantys iš gana reikšmingų Lietuvoje verslo sričių. Kita ver-

tus, matome, kad toks teigiamas atgarsis jaučiamas visame regione. Tuomet, nori nenori, tenka ieškoti sąsajų ir su žmonių mentalitetu. Pajūrio gyventojai, renkantys savivaldybes, ko gero, dar turi vokiškos tvarkos mentalitetą, kuris padeda pasiekti tokių rezultatų“, – svarsto SEB banko vyriausiasis ekonomistas Gitanas Nausėda.

Pasak jo, savivaldybių finansinei padėčiai didelę įtaką turi tai, kiek jos yra laisvos nuo socialinių išmokų mokėjimo. „Savivaldybė gali būti finansiškai stabilesnė ir likusius pinigus skirti kitoms reikmėms, kurios sukuria pridėtinę vertę ir yra naudojamos produktyviau. Miestas gali skirti daugiau investicijų ateičiai, o pinigus, surenkamus iš mokesčių, panaudoti vien „pavalgymui“. Tuomet ir jaučiamas santykinis situacijos gerėjimas kitų savivaldybių atžvilgiu“, – „Veidui“ teigia SEB

banko vyriausiasis ekonomistas.

Neringos fenomenas

Neringa apskritai atrodo kaip komforto ir saugumo salelė: socialines išmokas čia gauna vos pusantro procento gyventojų, mieste gyvena mažiausiai bedarbių, o žemo nusikaltamumo rodiklio galėtų pavydėti bet kurios kitos savivaldybės policijos pareigūnai.

„Daug gyventojų, kurie yra deklaravę savo gyvenamąją vietą Neringoje, ten iš tikrųjų negyvena. Turiu ne vieną pažįstamą, kuris formaliai gyvena Neringoje, o išties ten būna labai retai. Svarbus dalykas – persikėlimas keltu. Vietiniams gyventojams čia teikiama pirmenybė, todėl keliantis su automobiliu bei turint nekilnojamojo turto pajūryje deklaruoti gyvenamąją vietą Neringoje yra labai paranku“, – aiškina Visuomenės geografi-

2 vieta

Vilnius

Sostinei koją pakišo didelis nusikaltamumo rodiklis

3 vieta

Neringa

Neringa – komforto ir saugumo salelė

2014 M. SAVIVALDYBIŲ REITINGAS

SAVIVALDYBĖS VIETA 2014 M. REITINGE	VIETA 2013 M. REITINGE	SAVIVALDYBĖ	IŠ VISO SURINKTO TAŠKŲ	Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000-ii gyventojų (2013 m.)*	Nusikaltamumas (2014 sausio-lėpos mėn.) 100 tūkst. gyventojų	Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis proc. (2013 m.)	Materialinių investicijų tenka vienam gyventojui, litai (2012 m.)	Gyventojų migracija (proc.) (2013 m.)**	Tiesioginių užsienio investicijų tenka vienam gyventojui (2012 m.)	Vidutinis darbo užmokestis (2014 m. II ketv.)
				15 tšk.	5 tšk.	15 tšk.	10 tšk.	15 tšk.	15 tšk.	17 tšk.
1	5	KLAIPĖDOS R.	82	39,2	980,6	8,1	8 827	0,91	16951	2 116,1
2	1	VILNIAUS M.	81	32,5	2021,8	8,1	8 790	0,39	48226	2 714,7
3	2	NERINGA	77	15,1	726,7	5,8	6 016	0,73	6738	1 840,6
4	4	KLAIPĖDOS M.	72	32,5	2167,7	8,4	7 172	-0,6	15593	2 535,8
5	3	KAUNAS	69	42	1867,7	9,6	4 880	-0,66	13207	2 344,5
6	10	ELEKTRĖNAI	68	47,1	1077	9,1	11 850	-0,43	2755	2 270,1
7	6	KAUNO R.	68	43,4	1293,4	9,5	5 669	0,84	1926	2 015,6
8	11	PALANGA	67	40,2	2103,8	9,8	6 757	0,53	6179	1 767,8
9	12	TRAKAI	66	59,9	1239,7	7,4	4 045	-0,51	4439	2 177,8
10	22	KAZLŲ RŪDA	63	87,3	1290,2	15,4	4 011	-0,46	23589	2 236,2
11	8	ŠIAULIŲ M.	63	47,4	1601,3	8,1	4 483	-0,53	2420	2 077,2
12	9	VILNIAUS R.	62	72,6	1575,3	12,8	5 307	0,17	6076	2 073,0
13	16	PANEVŽIO M.	61	76,4	1427,4	11,1	4 487	-0,72	7822	2 241,1
14	7	MAŽEIKIŲ R.	59	101,9	1833,6	16,2	8 454	-0,97	61867	2 303,1
15	15	UTENA	58	56,1	1589,9	12,1	4 639	-0,93	5635	2 015,2
16	17	KĖDAINIAI	57	133,9	1965,4	9,4	4 507	-1,49	15345	2 290,4
17	27	ŠVENČIONYS	56	74,8	902,5	11,4	3 424	-0,84	3501	1 920,4
18	29	DRUSKININKAI	56	64,4	1139,7	12,8	4 371	-0,65	2775	1 968,9
19	21	ALYTAUS M.	55	75,5	1692,8	14,2	3 660	-2,82	3145	2 150,4
20	14	KRETINGA	55	53	670,3	7,8	2 105	-0,89	822	1 798,9
21	13	MARIJAMPOLĖ	54	43,3	1848,5	9,8	4 578	-0,98	1795	2 044,7
22	54	AKMENĖ	53	93,3	1586,9	16,4	6 275	-1,64	6127	2 215,8
23	23	PLUNGĖ	52	66,3	1523,4	10,5	3 746	-1,17	1238	1 919,5
24	28	BIRŠTONAS	52	64	1075,8	9,2	7 855	-1	99	1 913,1
25	25	RASEINIAI	51	69,4	1918,9	11	2 550	-0,87	2301	1 875,3
26	47	PAKRUOJIS	50	99,8	1992,8	11,5	3 783	-1,8	5628	2 011,2
27	30	ŠIAULIŲ R.	49	86,6	1462,2	11	3 720	-0,74	1051	1 802,4
28	35	JONAVA	49	97,6	1407,7	13,9	4 468	-0,91	309	2 363,8
29	24	PANEVŽIO R.	49	79	1341,8	12	3 368	-0,55	65	1 829,5
30	19	ŠILALĖ	49	60,2	948,8	8,8	2 511	-1,01	N.D.	1 862,7
31	20	KAIŠIADORYS	49	71,7	1328,9	10,7	2 443	-0,98	273	1 964,1
32	18	VISAGINAS	48	80	1309	14	3 294	-2,55	1314	2 491,6
33	44	UKMERGĖ	47	93,8	1534	14,5	2 284	-1,01	3233	2 002,4
34	34	PRIENAI	47	79,2	1237,7	9,2	1 304	-0,71	206	1 769,8
35	26	ŠIRVINTOS	47	62,1	1560,3	10,6	1 692	-0,94	109	1 800,9
36	43	VARĖNA	46	97,8	1139,9	12,2	3 249	-0,72	205	1 851,6
37	41	RIETAVAS	46	87,4	1029,7	10,1	3 582	-1,37	N.D.	1 984,1
38	32	MOLĖTAI	45	73,3	847,7	13,4	1 717	-1	432	1 804,2
39	39	TELŠIAI	45	86	1764,2	12,2	2 083	-1,4	360	2 007,0
40	40	ŠAKIAI	45	100,3	1147,1	12,7	2 751	-1,07	1467	1 846,8
41	33	ROKIŠKIS	44	93,6	1697,8	12,9	2 471	-0,97	40	2 034,4
42	38	ŠILUTĖ	44	86,3	1715,1	14	2 148	-1,48	1340	1 930,7
43	37	RADVILIŠKIS	43	85,6	1736	12,2	3 256	-1,44	555	1 758,7
44	36	TAURAGĖ	43	102,8	1219	14,8	2 927	-1	1121	1 913,5
45	46	BIRŽAI	42	93	2138	11,2	1 864	-1,05	1069	1 895,0
46	48	PAGĖGIAI	41	102,1	2374,6	11,9	5 770	-1,79	35	2 087,0
47	42	VILKAVIŠKIS	40	108,5	1269,3	13,3	1 883	-1,25	165	1 814,2
48	53	ALYTAUS R.	39	121,8	1217,7	18,7	2 296	-0,03	3998	1 992,6
49	51	JURBARKAS	39	96,8	1601,3	14,3	1 731	-0,91	24	1 869,6
50	31	PASVALYS	39	96,1	2251,2	14,7	2 087	-1,53	730	1 832,5
51	59	KELMĖ	38	70	1712,6	17,4	1 546	-1,52	371	1 847,9
52	60	ANYKŠČIAI	38	120,3	1604,3	18,5	2 242	-1	590	1 858,2
53	50	KUPIŠKIS	38	98	1930,9	15,3	1 917	-1,08	323	1 871,0
54	52	JONIŠKIS	36	107,8	2238,1	16,4	3 038	-1,63	65	1 900,3
55	49	SKUODAS	35	107,2	751	15,7	1 437	-2,16	225	1 852,7
56	57	IGNALINA	35	120,3	1383,4	15,5	2 254	-0,99	144	1 849,7
57	58	ZARASAI	35	123,8	1513,1	17,6	1 607	-0,77	348	1 668,3
58	56	LAZDIJAI	34	139,2	1406,8	17,8	1 340	-0,88	20	1 962,5
59	45	ŠALČININKAI	33	122,7	2004,7	13,4	1 587	-0,94	15	1 635,7
60	55	KALVARIJA	33	133,7	1813,3	17,6	2 110	-0,66	18	1 699,7

Saltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, Lietuvos darbo birža, Finansų ministerija, Informatikos ir ryšių departamentas, Nacionalinė mokėjimo agentūra, Regioninės plėtros departamentas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo informacinių technologijų centras, Vidaus reikalų ministerija. * Pagal socialinės pašalpos gavėjų, bedarbių ir nusikaltamumo kriterijus daugiau taškų gauna ta savivaldybė, kurioje rodikliai yra mažesni. **Gyventojų prieaugis arba mažėjimas, skaičiuojant nuo gyventojų skaičiaus savivaldybėje.

jos ir demografijos instituto direktorius dr. Donatas Burneika.

„Neringos savivaldybė – labai specifinė. Tai ypatinga Lietuvos vieta. Norint į ją patekti automobiliu reikia sumokėti nemažą ekologinį mokestį, kuris tampa savivaldybės pajamomis. Kitas dalykas – ten gyvenantys žmonės turi arba nedidelį verslą, arba teikia apgyvendinimo paslaugas, tad tikrai nedeklaruoja savęs kaip bedarbių. Daugelis gyventojų ten nedirba samdomo darbo. Pinigų visiems metams jie užsidirba per vasaros atostogų sezoną“, – Neringos ypatumus aiškina G.Nausėda.

Jo teigimu, žmonės ten gali jaustis itin saugiai, nes nusikalstamumui Neringoje vietos tiesiog nėra. „Ta vieta yra savotiškai izoliuota, skaidri, visi vienas kitą pažįsta. Sunku įsivaizduoti, koks gali būti nusikalstamumas vietos gyventojų atžvilgiu. Pati aplinka diktuoja, kad bendruomenė tam ypač netolerantiška ir nusikaltėliai savo terpės ten neranda“, – mano ekonomistas.

Paklaustas, kodėl kito kurortinio miesto Palangos socialiniai ir ekonominiai rodikliai skiriasi, nors ten nemažai gyventojų taip pat verčiasi panašiu vasaros verslu – nuomoti būstus atvykstantiems poilsiautojams, SEB ekonomistas sakė, kad šių miestelių padėtį sunku palyginti. „Palanga yra daug didesnis miestas, ten yra įvairesnės veiklos, manau, kad tai nepalygintina. Palanga nėra izoliuota ar atskira – ją lengva pasiekti iš išorės. O Neringa ir transporto požiūriu yra unikali vieta, nes į ją nepakliūsi kaip nors kitaip nei keltu. Panašumų, žinoma, esama, tačiau Neringai šie dalykai taikytini tris kartus labiau“, – neabejoja ekonomistas.

D.Burneika savo teiginį, kad Neringoje

yra daug „fikcinių“ gyventojų, realiai gyvenančių kituose šalies miestuose, taiko ir visam pajūrio regionui. „Labai daug žmonių tiesiog deklaruoja savo gyvenamąją vietą pajūryje, turi ten nekilnojamojo turto, tad situacija neatsispindi labai tiksliai. Žmonės suinteresuoti deklaruoti gyvenamąją vietą ten. Kraštas yra gyvybingas, savo efektą duoda Klaipėda, tas efektas paveikia ir Palangą, ir tą pačią Neringą“, – teigia Visuomenės geografijos ir demografijos instituto direktorius.

Tai, kad Klaipėdos rajonas „Veido“ pasirinktais rodikliais lenkia Klaipėdos miestą, specialistai aiškina Vakarų valstybėse populiariu reiškiniu, kai geresnes pajamas gaunantys asmenys iš miesto kraustosi į jo prieigas. Pasak ekspertų, kertine pajūrio ašimi vis tiek

Lietuvos pajūrio ekonominį patrauklumą jau seniai suvokia ir užsieniečiai: tiesioginių užsienio investicijų čia pakanka.

lieka pats uostamiestis, kuris suteikia ekonominės ir socialinės gyvybės visam regionui.

„Klaipėdos centrinė dalis, kaip ir Vilniaus ar Kauno, sensta, daugiabučių rajonai visuose miestuose turi tam tikrų problemų. Išvažiuoja tie, kurie turi darbą ir didesnes nei vidutinės pajamas. Veikia suburbanizacijos efektas“, – aiškina D.Burneika.

G.Nausėda priduria, kad neretai rajono gyventojai savo pajamas uždirba mieste, tačiau mokesčius moka rajono savivaldybei: „Žmogus gali gyventi Priekulėje, bet važiuoja dirbti į Klaipėdą. Klaipėda tarsi koks megapolis pritraukia nemažai darbo jėgos iš aplinkinių kaimų ir miestelių. Vyksta vidinė

Akmenės savivaldybė reitinge pakilo daugiausiai. Tai lėmė didelis gyventojų vidutinis darbo užmokestis bei materialinės investicijos savivaldybėje

migracija. Kita vertus, pagal mūsų surinktą statistiką, emigracija į užsienį iš Klaipėdos apskrities yra viena didžiausių šalyje.“

Tamsioji zona – Šilutės savivaldybė

„Veido“ surinkti ir įvertinti duomenys rodo, kad pajamos, gaunamos Klaipėdos rajone dirbančių žmonių, nedaug atsilieka nuo tų, kurios pragyvenimui uždirbamos pačiame uostamiestyje. Klaipėdoje vidutinis darbo užmokestis neatskaičius mokesčių siekia beveik 2538, Klaipėdos rajone – 2116 Lt.

Lietuvos pajūrio ekonominį patrauklumą jau seniai suvokia ir užsieniečiai: vienam Klaipėdos miesto gyventojui 2012 m. teko 15 593 Lt tiesioginių užsienio investicijų, rajono – 16 951 Lt. Vienam nykštukinės Neringos ir šiek tiek didesnės Palangos gyventojui teko atitinkamai 6738 ir 6179 Lt tiesioginių investicijų iš užsienio.

Įdomu pastebėti, kad pagal šį rodiklį Lietuvoje pirmąją kitas vakarinės šalies dalies miestas Mažeikiai, kuriame tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui siekia net 61 867 Lt, tačiau tai lengvai paaiškinama faktu, jog ten veikia Lenkijos koncerno „PKN Orlen“ valdoma naftos perdirbimo bendrovė „Orlen Lietuva“, o joje dirba beveik pusantro tūkstančio Mažeikių gyventojų.

Šalia puikiose pozicijose įsitvirtinusių abiejų Klaipėdos – rajono ir miesto savivaldybių, Neringos bei Palangos šiek tiek nublinksta geriausių šalies savivaldybių

VEIDO ARCHIVO NUOTR.

► dvidešimtuką užbaigianti Kretinga. Šioje savivaldybėje pavydėtini socialiniai gyvenimo rodikliai – mažas nedarbas ir nusikalstamumas, tačiau koją pakišo santykinai didelis socialines pašalpas gaunančių asmenų skaičius bei maža dalis gyventojams tenkančių tiesioginių užsienio investicijų.

O štai pajūrio zonos „juodoji skylė“ – Šilutės savivaldybė. Netoli jūros esanti ir į Kuršių marias atsiremianti savivaldybė reitinge užimta tik 42 vietą. Joje 86 asmenys iš tūkstančio gauna socialines pašalpas, gana didelis nusikalstamumo rodiklis (tiesa, mažesnis nei Palangoje) bei didelis nedarbas – registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis siekia 14. Į kitus miestus arba į užsienį iš Šilutės savivaldybės 2013 m. išvyko beveik 1,5 proc. gyventojų.

„Šilutės yra gana nepatogi geografinė padėtis – iki Klaipėdos daugiau nei 50 kilometrų, todėl žmonėms važiuoti į darbą ten jau per toli, tiek uostamiesčio įtaka jau nesiekia. Pats faktas, kad ji yra pamaryje, Šilutei

nieko neduoda. Kita vertus, Šilutėje, priešingai nei kitose to regiono savivaldybėse, iš esmės nėra jokio turistų srauto, todėl jos padėtis yra tokia pati kaip ir kitų Lietuvos periferinių savivaldybių“, – aiškina Visuomenės geografijos ir demografijos instituto ekspertas D. Burneika.

Blogiausia padėtis – pasienio savivaldybėse

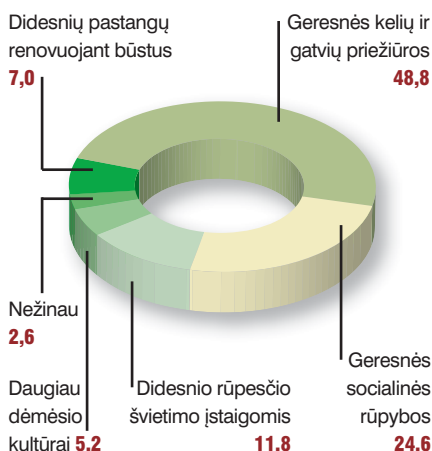
Žemiausioje reitingo vietoje atsidūrė savivaldybės, esančios Lietuvos ir kaimyninių valstybių pasienyje: tai su Lenkija besiribojanti Kalvarijos savivaldybė, su Baltarusija ir Lenkija bendras ribas turintis Lazdijų rajonas, pačiuose šalies rytuose esantys Šalčininkai bei šiauriau esančios Ignalinos (pasienis su Baltarusija), Zarasų (Latvijos ir Baltarusijos pasienis) ir Skuodo (pasienis su Latvija) savivaldybės. Ten gyvenantys žmonės daugeliu atveju gauna mažiausias pajamas, savivaldybių administracijai tenka mokėti daugiausiai socialinių pašalpų, klesti nedarbas. Šiuos

Zarasuose – didelis socialinės pašalpos gavėjų ir bedarbių skaičius. Užsienio investicijos šio rajono taip pat nepasiekia

rajonus taip pat aplenkia ir užsienio šalių investuotojai.

„Pirmiausia čia nėra jokių ekonominių centrų, kurie galėtų suteikti darbo vietas, perspektyvų verslui. Kitame pasienio mieste Mažeikiuose visą verslo klimatą kuria daugiausia viena įmonė. Šalia didesnių miestų esančiose savivaldybėse taip pat atsiranda galimybių plėtoti verslą. O pasienio savivaldybės to neturi. Šiapus sienos netoliese nėra didmiesčių, kurie, viena vertus, būtų savotiški traukos centrai, kita vertus, darbų davėjai ir verslo skatintojai. Už valstybės sienos taip pat nėra didelių miestų, skatinančių ekonominį aktyvumą. Dėl šios priežasties tos savivaldybės atsiduria savotiškoje „niekieno žemėje“ ir neranda savo veido“, – priežastis vardija SEB banko vyriausiasis ekonomistas G. Nausėda. ■

KO LABIAUSIAI PAGEIDAUTUMĖTE IŠ SAVO SAVIVALDYBĖS?

KAIP BUVO REITINGUOJAMOS SAVIVALDYBĖS

Šiame „Veidas“ šiek tiek pakeitė reitingo sudarymo koncepciją ir, vertindamas šalių savivaldybes, paliko tik pačius svarbiausius septynis vertinimo kriterijus. Per tai jų buvo dvidešimt penki. Mūsų požiūriu, pakeistas rodiklių rinkinys geriausiai atskleidžia regiono socialinę ir ekonominę būklę. Kiekvienas kriterijus buvo įvertintas nuo 5 iki 17 taškų. Iš viso viena savivaldybė galėjo surinkti 92 taškus. Būtent dėl pasikeitusios vertinimo tvarkos šių metų reitingas gerokai skiriasi nuo pernykščio. 2014 m. reitinge pirmąją Klaipėdos rajonas, kuris aplenkė ir miestą, ir sostinę Vil-

nius, ir Neringą. Minimalų Vilniaus atsilikimą nuo pirmosios vietos lėmė gana didelis nusikalstamumo rodiklis, o visais kitais atvejais puikūs Neringos rezultatus į trečią vietą nustatė mažas vidutinis gyventojų darbo užmokestis ir nedidelės tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui. Palyginti su 2013 m., šiek tiek netikėtai pirmajame dešimtuose atsidūrė Kazlų Rūdos savivaldybė, kuriai daug taškų pridėjo trečias Lietuvoje vienam gyventojui tenkantis užsienio investicijų kiekis. Paskutinę vietą pasidalija Šalčininkų bei Kalvarijos savivaldybės. ●

➤ **RUGSĖJO 26 D.** ➤

veidas

**Į LIETUVĄ
LAIMĖS IEŠKOTI**

**Sugrįžėlių sėkmės
istorijos**

➤ Prenumerata – www.veidas.lt ➤
Reklama „Veide“ – tel. (8 5) 264 9422

SAVIVALDYBIŲ REITINGAS

Kuri partija garantuoja regionui sėkmę?

„Veido“ savivaldybių reitingo lyderei vadovauja socialdemokratas, pusei pirmojo dešimtuko – liberalių partijų merai, o autsauderiams – Lenkų rinkimų akcija ir konservatoriai.

Aušra Lēka

MArtėjant pasirinkimui, kam atiduoti savo regiono vadžias kitiems ketveriems metams, pravartu būtų paanalizuoti, kurių partijų vairuojamos savivaldybės lemia geresnę gyvenimo kokybę – darbo vietas, didesnes pajamas, investicijas į regioną, saugesnę aplinką. Remiantis gyvenimo kokybę geriausiai atskleidžiančiais rodikliais sudaryto „Veido“ savivaldybių reitingo aukščiausioje pozicijoje – socialdemokratų vadovaujamas Klaipėdos rajonas, o paskutiniame dešimtuke – vos viena jų vedama savivaldybė. Pirmame dešimtuke vyrauja liberalios partijos.

Savivaldybėms autsaiderėms vadovauja Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų ir Lenku rinkimu akcijos merai.

Socialdemokratų postų daug, bet nė vieno geidžiamiausio

Šiuo metu daugiausiai – net per trečdalį savivaldybių (21) valdo socialdemokratai. Kai kurias valdo tikrai sėkmingai. Beje, „Veido“ taip pat sudarinėjamuose merų reitinguose (jie skaičiuojami pagal merų, valstybės institucijų bei verslo asociacijų atstovų balsus ir savivaldybės vietą „Veido“ reitinge) iš šešių nugalėtojų – keturi socialdemokratai, po vieną Valstiečių ir žaliųjų sąjungos bei Liberalų

ir centro sąjungos atstovą. Beje, geriausiai išrinkti merai kelerius metus nebereitinguojami, priešingu atveju socialdemokratų lyderystė būtų dar ryškesnė.

Naujausiamie „Veido“ savivaldybių reitinge socialdemokratų lyderiaujamų – vos trys, tiek pat kiek Liberalų sąjūdžio, tik šis teturi devynis merus. Gal socialdemokratų lyderystė ne tokia ryški, nes vis dėlto didmiesčiuose, šalia jų esančiuose rajonuose gyvenimo kokybės rodikliai geresni nei kaimiškuosiuose rajonuose, o socialdemokratų „specializacija“ kita – provincija. Socialdemokratai neturi ir seniai neturėjo nė vieno prestižiškiausio mero portfelio: Vilnių valdo Artūras Zuokas, ką tik užregistruotos Lietuvos laisvės sąjungos (liberalų) lyderis, Kauną – tradiciškai konservatoriai, Klaipėda – tradiciškai liberalai.

Kažin ar kas keisis ir kitų metų vasario pabaigoje ar kovo pradžioje vyksiančiuose savivaldybių tarybų rinkimuose, nepaisant to, kad Lietuvoje socialdemokratams dabar yra „ant bangos“: sociologinės apklausos nacionaliniu mastu nesutampa su rinkėjų pasirinkimu atskiruose regionuose. Didelės sėkmės tarp miestiečių socialdemokratams neprognozuoja ir šiemet vykusiuose Europos Parlamento rinkimuose jiems atiduoti balsai: nė

vienam iš trijų didmiesčių jie nelyderiavo.

O juk tai trečdalis valstybės gyventojų, juolab turinčių didžiausią finansinę, ir nei tik, įtaką valstybei. Socialdemokratams tai skaudama vieta – jie vis išsako siekį bandyti labiau atliepti ir miestiečių lūkesčius. Vis dėlto neatrodo, kad turi ambicijų rimtai varžytis dėl didmiesčių karūnų jau artimiausiuose pirmą kartą vyksiančiuose tiesioginiuose merų rinkimuose: Kaune į kovos ringą dėl prestižinio portfelio nutarė mesti Orintą Leiputę, Klaipėdoje – Liliją Petraitienę. Tačiau didesnė tikimybė, kad konservatorių ir liberalų tėvonijose šių kandidatams konkurenciją gali sudaryti koks visuomenėje populiarus asmuo nei mažiau populiarių čia partijų senbuvės. Dėl kandidato į Vilniaus merus dar varžosi aštuoni socialdemokratai, tačiau ir ten tarp lyderių – partijos funkcionieriai, o charizmatiški, visuomenėje vizionieriškais idėjomis garsėjančių vardu tarp jų negirdėti.

Tad kovose dėl didesnių miestų socialdemokratai gali tikėtis nebent išlaikyti Šiaulius, kur europiniuose rinkimuose lyderiavo surinkę penktadalį balsu.

O savos tėvonių provincijoje socialdemokratų, tikėtina, vėl lauks sėkmė: net prasčiausios gyvenimo kokybės savivaldybėse, kurioms diriguoja socialdemokratai, gyventojai prieš juos protestuoti ir bandyti laimėti rinkdami kitus, regis, neketina: vos 51 vietoje iš 60-ies „Veido“ savivaldybių reitinge atsidurianti socialdemokratų valdoma Kelmė europiniuose rinkimuose vis tiek juos iškelė į lyderius.

Socialdemokratų centrinio rinkimų štabo vadovo savivaldybių tarybų rinkimams partijos vicepirmininko Algirdo Syso prognozėmis, visi esami jų partijos merai bus patvirtinti pretendентаis į šį postą naujai kadencijai, nebent patys to nenorėtų. Beje, Europos Parlamento rinkimuose ši partija lyderiavo beveik tokia pačia skaičiuje savivaldybių, kiek ir dabar turi merų.

Ar ras dešinesnieji kiekvienai savivaldybei po Guogą

Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų merų – arti ketvirtadalio (14, arba 23,3 proc., priskaičiuojant ir nepriklausomo kandidato statusu rinkimuose dalyvavusį Ukmėgės merą Vyda Paknį), tačiau jų vadovaujama savivaldybė į gerai daugiau paskutiniame trečdalyje nei pirmame.

Nepaisant to, kad Europos Parlamento rinkimuose konservatoriai laimėjo didžiausią paramą, tai jiems galėtų prognozuoti gerus rezultatus nacionaliniuose, bet ne vietos rinkimuose – europiniuose rinkimuose jie lyderiaavo vos septyniuose savivaldybėse. Konservatoriams geriau sekasi valdyti miestus – Kauną, Palangą, tačiau mažesniuose miesteliuose ir rajonuose – Anykščiuose, Lazdijuose, Kalvarijoje pakelti gyvenimo lygio jiems nepavyksta.

Liberalu sąjūdis šios savivaldybių tarybų

PUSĖ PIRMO DEŠIMTUKO SAVIVALDYBIŲ MERŲ – LIBERALIŲ PARTIJŲ

Vietos*	Kuriai partijai** atstovauja meras									
1-10	Red	Blue	Red	Orange	Light Green	Orange	Red	Light Green	Orange	Blue
11-20	Red	Brown	Light Green	Red	Red	Blue	Blue	Red	Red	Light Green
21-30	Red	Red	Orange	Red	Yellow	Red	Red	Red	Teal	Light Green
31-40	Orange	Blue	Light Brown	Red	Light Green	Red	Orange	Light Green	Red	Teal
41-50	Red	Yellow	Light Green	Red	Light Green	Yellow	Red	Light Green	Orange	Light Green
51-60	Red	Light Green	Teal	Orange	Orange	Teal	Blue	Light Green	Brown	Light Green

* Vietos „Veido“ savivaldybių reitinge; ** Nurodoma, kuriai partijai meras priklauso dabar, o ne rinkimų metu

Socialdemokratai	
Tėvynės sąjunga–Krikščionys demokratai	
Liberalų sąjūdis	
Darbo partija	
Valstiečių ir žaliųjų sąjunga	
Tvarka ir teisingumas	
Lietuvos laisvės sąjunga (liberalai)	
Lenkų rinkimų akcija	
Nepriklausomas politikas	

DAUGIAUSIA MERŲ TURI SOCIALDEMOKRATAI

Socialdemokratai	21	
Tėvynės sąjunga–Krikščionys demokratai	14	
Liberalų sąjūdis	9	
Valstiečių ir žaliųjų sąjunga	4	
Darbo partija	3	
Tvarka ir teisingumas	3	
Lietuvos laisvės sąjunga (liberalai)	3	
Lenkų rinkimų akcija	2	
Nepriklausomas politikas	1	

V. SKARAIČIO „BFL“ NUOTR.

Socialdemokratai valdo net 35 proc. savivaldybių, jų merai lyderiauja „Veido“ reitinguose: tuometis Neringos vadovas Antanas Vinkus – 2012 m., Birštono merė Nijolė Dirginčienė – šiemet, o Akmenės rajono meras Vitalijus Mitrofanovas pernai buvo antras, šiemet trečias

kadencijos pabaigoje įgijo daugiau merų, nei turėjo jos pradžioje: dalis Liberalų ir centro sąjungos merų tapo jungtinės Artūro Zuoko Lietuvos laisvės sąjungos (liberalų) nariais, dalis papildė Liberalų sąjūdį. Dar kartą reikėtų pridurti: kartu sudėjus abiejų liberaliųjų partijų merus būtų visai solidus skaičius.

Liberaliosioms partijoms priklauso du prestižiniai portfeliai – Vilniaus ir Klaipėdos miestų. Dabar svarbiausias klausimas, ar jos kiekvienai savivaldybei turi po Antaną Guogą, kuriam daugiausia priskiriama Liberalų sąjūdžio sėkmė europiniuose rinkimuose. Atrodo, kad ne, nes partijos neįpratusios ugdyti lyderių kiekvienoje savivaldybėje.

Tiesa, jų šansai Klaipėdoje, kur viena ar kita liberalų partija jau ne pirmą kadenciją tvarkosi visai sėkmingai (šįsyk Klaipėda – „Veido“ reitinge ketvirta), dideli. O Vilniuje, tikėtina, liberalieji susiklaus tarpusavyje: A.Zuokui iššūkį tikriausiai mes Remigijus Šimašius.

Kitos partijos: kaip mokyti nepralaimėti laimėjus

Kitų partijų rezultatus vadovaujant vietos

valdžiai vertinti sunku, nes jos turi vos po keletis merus. Joms belieka patarti mokytis derybų meno, nes socialdemokratai ir konservatoriai kartu sudėjus 2011 m. rinkimuose laimėjo mažiau nei 38 proc. mandatų, turi 58,3 proc. merų postų. Dar 20 proc. merų turi abi liberaliosios partijos.

Kaip rodo praktika, pirmauti savivaldos rinkimuose dar nereiškia laimėti valdžią. Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto (VU TSPMI) dėstytojo dr. Mažvydo Jastramskio skaičiavimu, dabar iki trečdaliao merų – atstovai ne tų partijų, kurios pirmavo rinkimuose. Bet didžiosios partijos išmoko sužaisti koalicijomis ir pasiimti mero postą, tad kitoms ne kas ir lieka.

Tačiau artėja atpildo valanda: mero atstovaujama partija, tegu ir neturinti daugiausiai mandatų, vis tiek turi prisiimti didžiausią atsakomybę už kadencijos rezultatus.

Savivaldos rinkimai sėkmingesni nei nacionaliniai Valstiečių ir žaliųjų sąjungai: jie turi keturis merus, tačiau jų valdomos savivaldybės „Veido“ reitinge 29-oje, 40-oje ir paskutinio dešimtuko vietose.

Darbo partija, „Tvarka ir teisingumas“, Lenkų rinkimų akcija turi savo tėvonijas ir čia, regis, rinkėjai balsuoja „iš idėjos“, nepaisydami, kokią gyvenimo kokybę garantuoja vienos ar kitos partijos valdymas. Tiesa, „darbiečių“ Kėdainiai ir Švenčionys laikosi gana gerai – jie „Veido“ reitinge šešiolikti ir septyniolikti. Tačiau Lenkų rinkimų akcijos valdomi šalčininkiečiai – lyg kokie savanoriški kankiniai: jie amžinai autsaiderių kompanijoje pagal gyvenimo kokybę, bet vis tiek balsuoja už tuos pačius, o Europos Parlamento rinkimuose net 75 proc. balsų atidavė už Lenkų rinkimų akcijos ir Rusų aljanso koaliciją, viršydami vienos partijos lyderystės rinkimuose rekordus.

Kam palankūs tiesioginiai merų rinkimai

Galų gale klausimas, ar komunaliniais vadinamuose savivaldybių rinkimuose partiskumas svarbiausia. Stipri asmenybė, net atstovaujanti nepopuliariai nacionaliniu mastu partijai, ar visai nepartinis gali tapti įtakingu meru. Beje, šiuo metu iš 60-ies savivaldybių dviem vadovauja merai, rinki-

S. MAŽEIKOS, „BFL“ NUOTR.

„Veido“ savivaldybių reitingų
aukščiausioje pozicijoje – socialde-
mokrato Václavo Dačkausko (viduryje)
vadovaujamas Klaipėdos rajonas

►muose dalyvavę kaip nepriklausomi kandi-
datai.

Tačiau tenka pripažinti, kad 2011 m. rin-
kimuose pirmą kartą galiojusi galimybė rink-
ti ir nepartinius kandidatus savivaldybių
kokybės nepagerino, skaidrumo vienoje
korumpuočiausiu laikomų valdžios sistemos
grandžių nepadidino. Apskritai nepriklausomų,
nepartinių kandidatavimo idėja buvo
nemenkai diskredituota: demokratinėse
šalyse nepriklausomi kandidatai – tai vietos
bendruomenių lyderiai, o pas mus tai buvo
daugiausia politiniai migrantai: iš 505 „nepri-
klausomųjų“ apie 215 anksčiau atstovavo
įvairioms partijoms. Tiesa, nors nepriklausomų
kandidatų buvo 3 proc., jie gavo 5 proc.

mandatų, o kai kur sulaukė ir ženklios sėk-
mės.

Dabar klausimas, ar savivaldybės bus
geriau valdomos ir labiau pagerins jų gyven-
tojų gyvenimą, kai merus imsime rinkti tie-
siogiai. Baiminamasi, kad žmonės susižavės
kokių avantiūristų gebėjimu žadėti. „Dabar
dirbantis meras, jei dirba gerai, turi daugiau
galimybių laimėti, bet mūsų žmonės tautos
gelbėtojams pasiryžusi atiduoti sielą ir bal-
sus. Svieto lygintojų, dangiškos manos žadė-
tojų bus, ir dalis žmonių jais patikės“, – prog-
nozuoja socialdemokratų rinkimų štabo
vadovas A.Sysas.

Antra vertus, ligšiolinė Seimo rinkimų
patirtis rodo, kad rinkėjai balsuoja už popu-
listinius projektus, tačiau ne už jų atstovus
vienmandatėse apygardose. 2012 m. „Drąsos
kelio“ sąrašas laimėjo septynis mandatus,
tačiau vienmandatėje – nė vieno. Tai teikia
vilties, kad tiesiogiai rinkdami merą žmonės
jaus atsakomybę.

Tikimasi, kad tiesioginiai merų rinkimai
suaktyvintų dabar savivaldybių tarybų rinki-
muose pasyviau nei nacionaliniuose balsuo-
jančius rinkėjus, nes asmenybių konkurenci-
ja įdomesnė nei partijų.

Tiesiogiai renkamo mero postas, tikėtina,
taps ir stabilesnis. Šią kadenciją jau pasikeitė
beveik trečdalis merų. Kiekvienas pokytis –
tai ir ilgakai trunkančios batalijos dėl portfe-
lio, o ne dėl regiono gyventojų gerovės.

Tokios politinės turbulencijos – ne į
naudą. Trečdalis paskutinių dvidešimt savi-
valdybių „Veido“ reitinge šią kadenciją išgy-
veno merų perversmus. Tačiau jau ne pirmą
kadenciją nuolat merus verčiančių Trakų ar
Kazlų Rūdos pozicija reitinge – tarp dešim-
ties geriausių.

Vienareikšmiai negalima teigti, kad stabi-
lumas visuomet yra pranašumas: Tauragei ar
Pasvaliui jau daug metų vadovauja tas pats
meras, bet šių savivaldybių gyvenimo koky-
bės rodikliai neblizga.

Nėra vienos taisyklės, bet, politologo dr.
Alvido Lukošaičio pastebėjimu, paprastai
demokratijos sąlygomis ilgesnė nei dviejų
kadencijų valdymo trukmė nepageidautina.

Beje, arti trečdalia praėjusios kadencijos
merų buvo išrinkti dabartinei kadencijai, bet
tiesioginiai merų rinkimai gal sudarys dides-
nę konkurenciją. Vis dėlto balsuojant už
esamą merą verta paanalizuoti, kiek jis
tįmptelėjo savivaldybę ar, atvirkščiai, ši
žnektelėjo per kadenciją. Lyginant vietas
„Veido“ savivaldybių reitinge matyti, kad
didžiausią šuolį padarė socialdemokratų
vadovaujamos Akmenės ir Pakruojo savival-
dybės, o labiausiai suprastėjo gyvenimas
Pasvalyje. ■

DIDŽIAUSI PASIKEITIMAI, LYGINANT SU 2013 M. REITINGU

Savivaldybė	Pokytis	Meras (partija)
Pakilo		
Akmenė	+32 pozicijos	Vitalijus Mitrofanovas (LSDP)
Pakruojis	+21 pozicija	Asta Jasiūnienė (LSDP)
Kazlų Rūda	+12 pozicijų	Vytautas Kanevičius (LiCS)
Druskininkai	+11 pozicijų	Ričardas Malinauskas (LSDP)
Ukmergė	+11 pozicijų	Vydas Paknys (išsikėlė pats)
Nukrito		
Pasvalys	-19 pozicijų	Gintautas Gegužinskas (TS-LKD)
Visaginas	-14 pozicijų	Dalia Štraupaitė (LiCS)
Šalčininkai	-14 pozicijų	Zdislav Palevič (LLRA)
Šilalė	-11 pozicijų	Jonas Gudauskas (TS-LKD)
Kaišiadorys	-11 pozicijų	Romualdas Urmilevičius (LLS)

K.VANAGO, „BFL“ NUOTR.

SAVIVALDA

Europos milijonai savivaldybes paskandino skolų liūne

Kaip atsitiko, kad kraštą išgražinę projektai akmeniu pakibo po savivaldos kaklu?

Aušra Pocienė

Per pastaruosius dešimt metų savivaldybių skolos padidėjo penkis kartus ir šių metų liepos 1 dieną viršijo du milijardus litų. Pusė šalies savivaldybių negali skolintis be ES paramos įgyvendinamiems investicijų projektams, nes yra išnaudojusios skolinimosi limitą. Savivaldybės prasiskolino vykdydamos ES struktūrinių fondų projektus, prie kurių vykdymo turėjo prisidėti ir pačios. Skolos šiems projektams vykdyti sudaro apie pusę visos savivaldybių skolos, o kai kuriose savivaldybėse (Kaišiadorių, Šakių ir Trakų rajonų, Alytaus miesto ir Pagėgių) – ir visus šimtą procentų. Tokią chronišką ligą konstatuoja Valstybės kontrolė, Lietuvos savivaldybėse atlikusi valstybės lėšų ir turto valdymo teisėtumo vertinimą.

Šitai savivaldybės prasiskolino iš esmės dėl dviejų priežasčių: pirmiausia dėl to, kad privalėjo prisidėti nuosavomis lėšomis prie projektų, finansuojamų ES ir kitos tarptautinės paramos lėšomis, ir dėl krizės smarkiai sumažintų bei iki šiol neatkurtų biudžeto pajamų.

Lietuvos savivaldybių asociacijos direktoriaus pavaduotojas-patarėjas savivaldybių finansų ir ekonomikos klausimais Rimantas Čapas gerai prisimena, kaip savivaldybių merams buvo „laužomos rankos“, reikalaujant padidinti projektų kofinansavimą net iki 40 proc., kai 2007 m. pabaigoje paaiškėjo, kad

Ekonomistas R.Čapas: „Galiu drąsiai pasakyti, kad savivaldybių galimybės bendrai finansuoti 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų projektus yra lygios beveik nuliui“.

2004–2006 m. Sanglaudos fondo finansuojamiems vandentvarkos ir atliekų tvarkymo projektams įgyvendinti papildomai prireiks daugiau nei milijardo litų.

„Verslas tuomet pasinaudojo situacija ir, ko gero, spekuliatyviai du–keturis kartus padidino statybos darbų kainas vandens tiekimo ir valymo bei atliekų tvarkymo projektuose,

Vilniaus savivaldybei teko nemažai skolintis miesto aplinkelių statyboms, kurių didžioji dalis finansuota ES paramos lėšomis

palyginti su tomis, kurias Lietuva planavo prieš stodama į ES. Viešųjų pirkimų dalyviai iš esmės vadovavosi tokia logika: galite ir daugiau sumokėti, nes nemokamai gavote ES paramos lėšų. Ir savivaldybės buvo prievartaujamos surasti trūkstančių lėšų – skolintis iš bankų, naudotis kitais įmanomais rezervais, kad tik projektai būtų įgyvendinti“, – pasakoja R.Čapas.

Projektai buvo įgyvendinti, o Lietuva raportavo apie sėkmingai panaudotas ES paramos lėšas: buvo investuotos visos 2004–2006 m. ES finansinės perspektyvos Sanglaudos ir struktūrinių fondų lėšos, įgyvendinta 105,36 proc. Europos regioninės plėtros fondo ir 100,75 proc. Europos socialinio fondo remiamų projektų.

Pinigus pakasė po žeme?

Lietuvos miestuose, miesteliuose ir gyvenvietėse buvo nutiesta daugiau nei 600 km vandentiekio ir 800 km nuotekų tinklų, prie centralizuotų tinklų suteikta galimybė prisijungti daugiau kaip 120 tūkst. gyventojų. Tačiau problema ta, kad norinčiųjų prisijungti tiek neatsirado: dalis gyventojų yra emigravę, dalis nenori jungtis prie naujų tinklų, nes reikia dar prisidėti ir savo lėšomis. Galima piktintis, kad pinigai buvo pakasti po žeme, bet, specialistų tikinimu, be ES paramos (4 mlrd. Lt investicijų) Lietuva vien savo lėšomis nebūtų galė- ▶

►jusi išplėtoti tokios centralizuotos vanden tiekio ir nuotekų infrastruktūros.

Nuo 2007 iki 2012 m. investicijos į miestus ir miestelius sudarė daugiau nei 5 mlrd. Lt. Lietuvos savivaldybės didžiąją dalį šios ES paramos skyrė aplinkos kokybei, susisiekimui ir ryšiams gerinti.

Parama buvo skirta ir regioniniams atliekų sąvartynams bei atliekų sistemai modernizuoti. Šimtais savivaldybėse skaičiuojamos atnaujintos mokyklos, ligoninės, kultūros įstaigos. Už ES milijonus suremontuoti ir nutiesti nauji keliai, miestų aplinkkeliai, pastatytos sporto arenos, kurios, beje, taip pat reikšmingai padidino savivaldybių ilgalaikius išsiskolinimus. Pavyzdžiui, arenų operatoriams, laimėjusiems paslaugų koncesijos konkursus, Kauno miesto savivaldybė išpareigojo kasmet mokėti po 2,5 mln., Panevėžio savivaldybė – 2,05 mln., o Šiaulių savivaldybė – 0,74 mln. Lt.

Centrinė valdžia agitavo imtis ir viešosios bei privačios partnerystės principu įgyvendinamų projektų, nes skolos išpareigojimai pagal juos, priešingai nei koncesijos atveju, atseit nebus įskačiuojami į viešojo sektoriaus skolinimosi limitus. Pirmoji tuo susigundė Vilniaus savivaldybė, viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo būdu pastačiusi pirmąją po nepriklausomybės atkūrimo naują mokyklą Lietuvoje – Balsių pagrindinę. Ši mokykla, kaip sako sostinės meras Artūras Zuokas, ko gero, geriausia ne tik Lietuvoje, bet ir visame regione, tačiau investicijos į ją sunkia našta daugiau nei 23 metams užgulė savivaldybės pečius. Kol mokykla bus išpirkta, už jos statybą, eksploataciją ir išlaikymą privačiam investuotojui savivaldybė kasmet moka po šešis su puse milijono litų.

Šiuos skolos išpareigojimus ES statistikos tarnyba (Eurostatas) vis dėlto pripažino privalomais įskačiuoti į savivaldybės skolinimosi limitus, nes ši pagal viešosios ir privačios partnerystės sutartį prisiėmė per didelius išpareigojimus. Beje, bet kurios Vilniaus mokyklos išlaikymas savivaldybei per metus kainuoja apie 2 mln. Lt.

Vėl lipa ant to paties grėblio

Bet istorija kartojasi, ir brangiai kainavusios pamokos, regis, nebuvo išmoktos: savivaldybės vėl verčiamos prisidėti prie naujojo 2014–2020 m. ES finansinės paramos etapo projektų, savo lėšomis juos finansuojant iki 15 proc. „Galiu drąsiai pasakyti, kad savivaldybių galimybės bendrai finansuoti 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų projektus yra lygios beveik nuliui. Dalis savivaldybių gal ir sugebėtų išskirtiniais atvejais skirti lėšų, bet ne daugiau kaip iki 3,5 proc. ES remiamų projektų vertės. Jei ir toliau bus vykdoma tokia politika, savivaldybės bus priverstos vėl skolintis kelis šimtus milijonų litų ir dar giliau grimzti į skolas“, – sako R.Čapas.

Tačiau tai draudžia Fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, kurį

„BET NUOTR“

Seimas turėtų netrukus priimti, kuris numato, kad po vieno–trejų metų savivaldybių biudžetai turės būti nedeficitiniai, net ir įskačiuojus savivaldybių imamas ilgalaikes paskolas investicijų projektams, tarp jų ir ES remiamiems, įgyvendinti. Tai reikš, kad savivaldybės negalės didinti skolų, todėl net ir ES paramos lėšomis finansuojamus investicijų projektus turės kofinansuoti ne iš pasiskolintų bankuose lėšų.

Jau dabar net 32 savivaldybės iš 60-ies neturi teisės skolintis investicijų projektams, įgyvendinamiems be ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšų, nes yra išnaudojusios savo skolinimosi limitą. O akivaizdžiausiai savivaldybių nemokumo grėsmę rodo pradelsti jų kreditiniai išpareigojimai, tai yra skolos verslui už prekes, paslaugas ir atliktus darbus. Šių metų liepos 1 dieną savivaldybių pradelsti kreditiniai išpareigojimai siekė daugiau nei 409 mln. Lt.

Pasak R.Čapo, tokio dydžio skolos atsirado ir dėl drastiško savivaldybių biudžeto pajamų savarankiškomis funkcijoms vykdyti mažinimo nuo 2009 m. Ir iki šiol biudžetų pajamos yra likusios krizės meto lygio. Net šiomet dalis savivaldybių patvirtino biudžetus, nenumatydamos pakankamai lėšų darbo užmokesčiui sumokėti.

„Valstybė pirmiausia rūpinosi savo biudžetu ir Europos Komisijai įrodinėjo, kaip puikiai suvaldė finansų krizę. Tačiau mano nuomone, krizė buvo suvaldyta savivaldybių biudžetų ir vidinės devalvacijos sąskaita, dėl ko labiausiai nukentėjo dirbančių žmonių pajamos ir socialinės garantijos pensininkams bei kitoms socialinėms grupėms“, – rėžia ekonomistas.

Bandys išsiveržti iš užburto rato

Pasak jo, nėra kitos išeities savivaldybėms išlipti iš skolų duobės – būtina didinti jų biudžeto pajamas savarankiškomis funkcijoms atlikti ir nustatyti realius reikalavimus savivaldybėms prisidėti prie ES lėšomis remiamų projektų finansavimo, antraip ir šie projektai gali nepamatyti dienos šviesos. O prievolė užtikrinti didelį bendro finansavimo lėšų poreikį ES projektams vis labiau mažina savivaldybių finansines galimybes tinkamai įgyvendinti joms pavestas funkcijas ir didina savivaldybių biudžetų deficitą.

Išeiti iš šio užburto rato realu. Finansų ministerija jau parengė savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo projektą, kuris leistų šiek tiek greičiau atkurti savivaldybių pajamas. Jame siūloma įteisinti stabilų savivaldybėms tenkantį gyventojų pajamų mokesčio procentą, kurio nebūtų galima mažinti didėjant gyventojų pajamų mokesčio įplaukų į nacionalinį biudžetą prognozei. Tai reiškia, kad, savivaldybėms surinkus daugiau gyventojų pajamų mokesčio įplaukų, jų biudžetai gautų ir daugiau pajamų.

„Finansų ministerija sutiko grąžinti gyventojų pajamų mokesčio, tenkančio savivaldybėms, skaičiavimo tvarką, kurią be jokio teisinio pagrindo pakeitė nuo 2011 m. ir taip 2011–2014 m. į valstybės biudžetą savivaldybių biudžetų sąskaita nusavino 913,6 mln. Lt gyventojų pajamų mokesčio prognozuojamų įplaukų. Daliai savivaldybių šias lėšas kompensavo bendrosios dotacijos kompensacijų forma, todėl galima sakyti, kad valstybės biudžetas savivaldybių sąskaita uždirbo 457

mln. Lt“ – skaičiuoja R.Čapas.

Gyventojų pajamų mokesčio dydis, tenkantis savivaldybėms, yra kintantis ir nustatomas kasmet. Šiame visoms savivaldybėms Nacionalinio biudžeto įstatymu pagal seną tvarką patvirtintas 67,78 proc. bendras gyventojų pajamų mokesčio dydis. Tiesa, trys savivaldybės donorės (Vilnius, Kaunas, Klaipėda) nuo to procento gauna dar mažesnę dalį. Pavyzdžiui, Vilnius nuo šio nustatyto procento 52 proc. įplaukų atiduoda į valstybės iždą, o sau pasilieka tik 48 proc. Todėl realiai sostinei lieka apie 33 proc. surenkamų gyventojų pajamų mokesčio pajamų. Kaunas ir Klaipėda į bendrą katilą atiduoda gerokai mažiau, nes tokia yra mokesčių skaičiavimo metodika.

Kodėl ji tokia, nelabai gali paaiškinti ir ekonomistas. Tobulų metodikų pasaulyje vargu ar yra. Mokesčių skaičiavimo formulės visuomet yra kompromiso reikalas. Tiesa, savivaldybės turi teisę įstatymo ribose savarankiškai reguliuoti kai kurių mokesčių tarifus, pavyzdžiui, nekilnojamojo turto, žemės, valstybinės žemės nuomos mokesčių, kurių tarifus tvirtina kasmet. Įstatymai leidžia komercinei veiklai naudojamo nekilnojamojo turto

Lietuvos savivaldybės didžiąją dalį ES paramos skyrė aplinkos kokybei gerinti.

Telšiai – puikus to pavyzdys

mokesčių nustatyti nuo 0,3 iki 3 proc., žemės mokesčių – nuo 0,01 iki 4 proc., o žemės nuomos mokesčių – nuo 0,1 iki 4 proc. rinkos vertės.

„Dažniausiai maksimalūs tarifai nustatomi tik apleistam, neprižiūrimam turtui. Labiau didinti kitų mokesčių paprastai nesiųryžtama, nes savivaldybės politikai nenori būti nepopuliarūs. Antra vertus, dalis verslo, ypač smulkiojo, tikrai neatlaikytų tokio mokesčių didinimo šoko. O prabangus nekilnojamas turtas, kurio vertė viršija milijoną litų rinkos vertė, manau, yra apmokestintas su kaupu: juk reikia mokėti procentą nuo turto, už kurį žmogus jau yra sumokėjęs gyventojų pajamų, pelno, PVM ir žemės mokesčių. Manau, kai kam tai yra tikrai skausminga“, – svarsto ekonomistas.

Ar yra šviesa tunelio gale?

Savivaldybės turi galimybių išsikapstyti iš skolų duobės, nes ir ekonominė krizė Lie-

tuvoje pasibaigė jau ne šiandien: nuo 2010 m. antrojo ketvirčio šalies BVP ėmė augti, o šių metų antrąjį ketvirtį viršijo prieškrizinį 2008 m. to paties ketvirčio rodiklį. Ir nors Lietuva šiek tiek pakoregavo BVP prognozes žemyn, tikimasi, kad 2016 ir 2017 m. valstybės biudžetai bus pertekliniai ir viešojo sektoriaus pajamos gerokai viršys išlaidas.

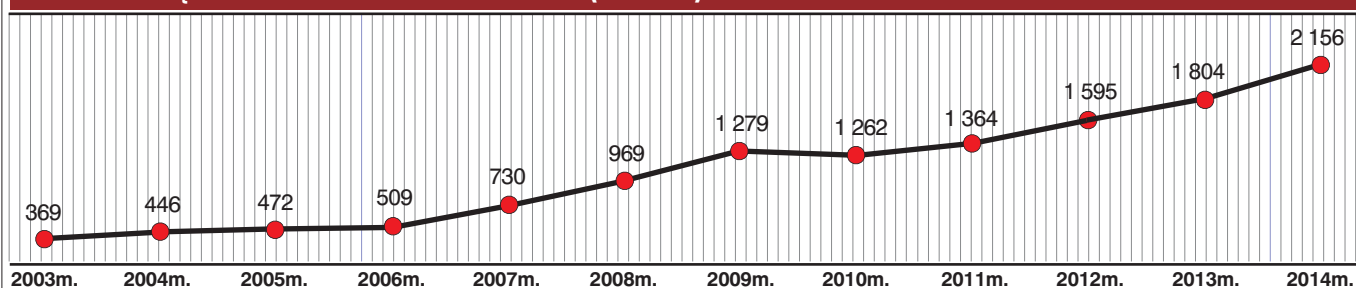
„Savivaldybės reikia gelbėti: centrinė valdžia turi priimti tokius sprendimus, kurie leistų greičiau subalansuoti savivaldybių finansus ir po truputi didinti pajamas. Jei Seimas patvirtins metodikos įstatymo pataisas, jau 2015 m. savivaldybių pajamos savarankiškoms funkcijoms padidės apie 200 mln. Lt. Tiesa, dalis savivaldybių tų pajamų gali ir nematyti, nes mažesnės savivaldybės dėl to, kad didina gyventojų pajamų mokesčio procentinę dalį, bus sumažintos bendrosios dotacijos kompensacijos iš valstybės biudžeto, ir didelės naudos kitais metais jos dar nepajus. Tačiau aišku viena, kad jau kitąmet savivaldybės tenkantis gyventojų pajamų mokesčio procentas negalės būti mažesnis nei 67,78 proc. ir turės didėti tokia procentine išraiška, kokia savivaldybės išsiderės atsižvelgiant į joms numatomus naujus išpareigojimus bei išlaidas, pavyzdžiui, tokias, kaip didinti numatyta minimali alga“, – aiškina R.Čapas.

Nors ES milijonai prisidėjo prie Lietuvos ekonomikos perkaitimo ir finansinės krizės, įvėlė savivaldybes į didžiules skolas, tačiau be šios paramos nebūtų ir milžiniškos pažangos.

Valstybės kontrolė konstatuoja, kad nei valstybės institucijos, nei savivaldybės neskiria tinkamo dėmesio valstybės investicijoms planuoti. Šiame procese yra daug chaoso ir neracionalių sprendimų: nepabaigus vykdomų projektų planuojami nauji, trunkantys dešimt metų ir ilgiau. Tačiau ne visi projektai tiek laiko išlieka aktualūs, pabrangsta jų vykdymo sąnaudos. Ne visais atvejais aiškos būna ir naujų projektų įtraukimo į Valstybės investicijų programą priežastys, o štai tęstiniais projektams nusprendžiama lėšų neskirti, dėl to jų įgyvendinimas užsisėja.

Auditoriai įspėja, kad savivaldybės neturi aiškos skolos valdymo strategijos, todėl kyla rizika, kad priartėjusios prie maksimalios skolinimosi limito ribos ir netekusios teisės skolintis jos nebus pajėgios vykdyti investicinių projektų, prisiimti skolinių išpareigojimų, subalansuoti biudžetų, dėl to ateityje gali kilti grėsmė finansiniam tvarumui. ■

SAVIVALDYBIŲ SKOLOS BANKAMS LIEPOS 1 D. (MLN. LT)

SAVIVALDA

Skolos nekelia į viršų kaip oro balionas

„Vilniaus savivaldybė niekada nebankrutavo ir nebankrutuos“ – tvirtina sostinės meras Artūras Zuokas, su kuriuo apie savivaldybės skolas kalbamės virš miesto pakilę oro balionu. Artėjant savivaldybių rinkimams, A.Zuoką galima sutikti neįprastose vietose.

Arušra Pocienė

J. KALINSKO NUOTR.

VEIDAS: Ar šitaip aukštai pakilus virš Vilniaus didžiulė beveik 900 mln. Lt siekianti savivaldybės skola netraukia žemyn?

A.Z.: Žiūrint su kuo lyginsime. Jei lyginsime Lietuvos valstybės skolas santykį su valstybės biudžetu, tai Vilniaus miesto savivaldybės skola ir biudžeto dydis yra vienas su vienu. Valstybės skolos santykis su biudžetu yra vienas su trimis. Taigi valstybės skolos tris kartus didesnės nei Vilniaus miesto.

VEIDAS: Bet tai turbūt neguodžia. Kodėl tos skolos tokios didelės?

A.Z.: Paaiškinsiu paprastai. Sakykim, valstybė yra įmonė, o savivaldybės – 60 jos filialų. Vienas iš jos filialų, Vilniaus miestas, yra pats pelningiausias, tačiau visas jo pelnas atitenka pagrindinei įmonei – valstybei, kuri ir sprendžia, kaip tuos pinigus skirstyti. Didžiąją dalį pinigų ji paskirsto filialams, kurie yra nuostolingi, o didžiausiam naudos teikėjui, kuris generuoja daugiausiai pajamų, neskiria pinigų net benziniui. Todėl visa atsakomybė už tokį savivaldybės biudžeto planavimą tenka Vyriausybei ir Seimui.

2007 m. perdaviau miesto valdymą tuometinei naujai išrinktai valdžiai su 274 mln. Lt skola, o 2011 m. atgavau jau su 860 mln. Lt skola. Dar po pusmečio turėjome išpirkti buvusios Vilniaus valdžios perduotas įmonių skolas, kurių išpirkimo terminas buvo atidėtas dvejiems metams. Taigi skola jau siekė apie milijardą litų.

Reikia pasidžiaugti, kad ši Vyriausybė ėmėsi iniciatyvos, ir pernai Vilniaus miestui pagaliau nuo 42 iki 48 proc. buvo padidinta skiriama gyventojų pajamų mokesčio dalis, todėl šiemet Vilniaus biudžetas didesnis šimtu milijonų litų. Deja, per tuos

šešerius metus Vilniaus miesto biudžetas kasmet turėjo apie 180 mln. Lt deficitą, todėl ta skola ir yra užaugusi.

Dabar mes džiaugiamės Vyriausybės sprendimu 2015 m. didinti savivaldybių biudžetus. Jau pareiškta, kad sostinė kitais metais turės 50 mln. Lt didesnį biudžetą, tačiau mes siekiame, kad Vilniaus miestui skiriama gyventojų pajamų mokesčio dalis būtų padidinta iki 60 proc. Priminsiu, kad Kaunui lieka 94 proc., Klaipėdai – 86 proc.

VEIDAS: Kas lemia tokias gyventojų pajamų mokesčio dalybas?

A.Z.: Tiesiog taip yra. Tačiau Vilnius negali būti lyginamas su kitais Lietuvos miestais, nes mes konkuruojame su kitų šalių sostinėmis. Ką tik grįžau iš Vroclavo: ten vienam gyventojui biudžeto lėšų tenka du kartus daugiau nei vilniečiui, kuriam tenka mažiausia lėšų dalis apskritai Lietuvoje, ką jau kalbėti apie regiono sostines. Pavyzdžiui, vienam Varšuvos gyventojui tenka 7 tūkst. Lt, Rygos gyventojui – 3589 Lt, Talino – 3984 Lt, o vilniečiui – 2189 Lt biudžeto lėšų. Vilnius neturi finansinių išteklių, kad būdamas pagrindiniu valstybės ekonomikos varikliu, generuojančiu 40 proc. BVP, galėtų kurti dar didesnę naudą valstybės biudžetui ir būti miestu donoru kitoms savivaldybėms.

VEIDAS: Ką reikėtų keisti šiame biudžeto pajamų planavimo modelyje?

A.Z.: Reikia keisti planavimo principus ir vertinti savivaldybių poreikius objektyviai, pagal realius poreikius, o ne remiantis kažkokiais neaiškiais principais. Dar 2010 m. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos parengtoje ataskaitoje konstatuota, kad planuodama valstybės biudžetą didžiąją dalį savo finansinės naštos valstybė permetė ant savivaldybių pečių ir tai

Vilnius iš paukščio skydžio neatrodo turintis skolų kuprą ↑

lėmė esminį savivaldybių skolų didėjimą. O Vilniaus miesto pečiai yra plačiausi.

Tik noriu pabrėžti, kad vilniečiai neprašo to, kas jiems nepriklauso. Praėjusiais metais Vilniuje gyventojų pajamų mokesčio buvo surinkta beveik 2 mlrd. Lt, arba 400 mln. Lt daugiau, nei buvo planavusi Finansų ministerija. Vilniui iš to teko tik 362 mln. Lt. Dėl savo skolų mes priversti rinkoje skolintis daug brangiau, nei galėtume. Bet noriu pasakyti, kad Vilniaus savivaldybė niekada nebankrutavo ir nebankrutuos, nes pagal Lietuvos įstatymus savivaldybės skola yra valstybės skolos dalis.

VEIDAS: Gal nekilnojamojo turto mokeskis už gyvenimą sostinėje galėtų tapti tuo gelbėjimosi ratu savivaldybės biudžetui?

A.Z.: Nekilnojamojo turto mokestis jau sudaro gana nemažą dalį mūsų biudžeto. Mokesčių inspekcija surenka ir mums perveda vidutiniškai 100 mln. Lt nekilnojamojo turto mokesčio. Šiemet nekilnojamojo turto mokestį padidinome nuo 0,8 iki 1 proc. Įvedėme 2,5 proc. mokestį apleistam, neprižiūrimam turtui. Tai duoda efektą, tik nežinau, kodėl, pagal Mokesčių inspekcijos pateiktas devynių mėnesių ataskaitas, šiuo metu yra 7 mln. Lt atsilikimas. Tačiau tikimės, kad iki metų pabaigos šimto milijonų litų planas bus įvykdytas.

VEIDAS: Valstybės kontrolė ką tik paskelbė savivaldybių finansinės veiklos auditą ir konstatavo, kad net ir padidinus Vilniaus savivaldybės biudžetui skiriamą gyventojų pajamų mokesčio dalį situacija ne pagerėjo, o pablogėjo. Kaip tą komentotumėte?

A.Z.: Tai elementari aritmetika. Nuo 2008 m. Vilniaus miesto biudžeto deficitas, kurį lėmė Vyriausybės ir Seimo sprendimai, per metus vidutiniškai buvo 180 mln. Lt. Per šešerius metus susidarė beveik milijardas litų skolos. Mums sakė – taupykite. Bet tuomet pasakykite, kurias mokyklas uždaryti, kurių darželių nefinansuoti, kurią dalį viešojo transporto panaikinti ar kurių gatvių nevalyti, kurios miesto dalies neapšviesti. Kodėl vilniečiai turėtų mokėti už kažkieno neūkiškumą ar visiškai nepagrįstus biudžeto planavimo principus? Šiais metais mes pirmą kartą gavome šimtu milijonų litų didesnį biudžetą, kuris, žinoma, negali padengti beveik milijardą litų siekiančių Vilniaus savivaldybės skolų.

VEIDAS: O koks tų skolų turinys – pinigai pravalgomi ar investuojami?

A.Z.: Didžioji dalis yra ES lėšomis finansuojamų projektų kofinansavimas. Pavyzdžiui, Vakarinio aplinkkelio kaina siekia daugiau nei pusę milijardo litų. Savivaldybės dalis – daugiau nei šimtas milijonų. Prieš tai reikėjo išpirkti žemes, kurios kainavo apie 60 mln. Lt. Jei nebūtume skolinęsi, būtume praradę pusę milijardo ES lėšų, o Vilnius pagal savo finansus niekuomet nebūtų galėjęs įgyvendinti tokio aplinkkelio projekto.

Darželių subsidijavimas per metus atsieina apie 60 mln. Lt. Viena vieta per metus kainuoja 6 tūkst. Lt, tėvai sumoka 2 tūkst., o savivaldybė – 4 tūkst. Lt. Stengiamės tų darželio vietų sukurti daugiau, bet viena vieta sukuria 4 tūkst. Lt nuostolį per metus. Dar yra šildymo sąnaudos, viešasis transportas, kuris per trejus metus gavo apie 59 mln. Lt nuostolį, nes PVM buvo padidintas nuo 5 iki 21 proc.

Valstybė turi gerokai palankesnes sąlygas pasiskolinti ir savo vardu galėtų mums suteikti paskolą už perpus mažesnę kainą. Ne kartą tą siūlėme daryti ir padėti savivaldybėms persikredituoti. Dabar mes bankams mokame 5–7 proc. palūkanas, nes kiti neskolina, o tie, kurie skolina, žinodami savivaldybės situaciją, reikalauja didelių palūkanų. Ar tai yra efektyvus, ūkiškas požiūris į valstybės ir savivaldybių finansus?

VEIDAS: Vilniaus savivaldybė Vyriausybę apskundė teismui. Ar jau yra koks nors sprendimas?

A.Z.: Teismo procesas dar vyksta. Teismas pripažino mūsų argumentus, o ne tuometinės Vyriausybės prašymą atmesti mūsų ieškinį. Mes reikalaujame, kad būtų kompensuota daugiau nei 900 mln. Lt, kuriuos valstybė turėjo numatyti biudžete, nes savivaldybei pavedė funkcijas, bet neskyrė finansavimo. Konstitucinis Teismas tuo klausimu yra pasisakęs labai aiškiai: priskirdama funkcijas valstybė turi numatyti ir finansavimą. Taigi, kompensavus šią sumą, Vilnius būtų visiškai be skolų. Tai

VEIDŲ ARCHIVO NUOTR.

irgi būtų nenormalu, nes nėra nė vieno miesto be skolų.

VEIDAS: Tai gal miesto skolos nėra jau toks didelis blogis?

A.Z.: Nėra ūkio subjekto, kaip ir ūkininkaujančio žmogaus, kuris neturėtų skolų. Tik mūsų skolų lygis pasiekęs kritinę ribą. Bėda ta, kad savo finansais, kuriuos generuojame, mes nedisponuojame – jais disponuoja valstybė, kuri ir nusprendžia, kiek mums tų finansų duoti. Taip atsiranda paskolų aptarnavimo rizika, ir mes vėluojame mokėti ūkio subjektams, o tai pati didžiausia problema.

Šiomet mes padengėme apie 120 mln. Lt bankams ir apie 140 mln. Lt skolų ūkio subjektams. Tačiau situacija tokia, kad šiandien savivaldybė turi didžiulį deficitą, tačiau negali pasiskolinti lėšų, nes bankai

Galynėtis su besipučiančiomis Vilniaus savivaldybės skolomis merui A. Zuokui gali padėti tik radikalūs Vyriausybės sprendimai dėl gyventojų pajamų mokesčio dalies sostinei padidinimo

neskolina, laukdami Vyriausybės sprendimų dėl gyventojų pajamų mokesčio dalies didinimo.

Žingsniai jau daromi ir klaidos taisomos. Vyriausybė jau priėmė sprendimą kitais metais visų savivaldybių biudžetus didinti 150–170 mln. Lt, o Vilniaus biudžetas didės ne mažiau kaip 40–50 mln. Lt. Be to, mes papildomai siekiame, kad Vilniui liktų didesnė gyventojų pajamų mokesčio dalis.

VEIDAS: Na va, mes jau leidžiamės ant žemės. ■

ŠVIETIMAS

Geros mokyklos – provincijoje

Kurioje savivaldybėje gali beveik aklai rinktis mokyklą ir neprašauti? Pasirodo, turime miestų, kuriuose visos arba beveik visos mokyklos pasižymi gerais akademiniiais pasiekimais.

Gabija Sabaliauskaitė

Kartais gerosios mokyklos įsikūrusios toliau nuo didmiesčių. Gyventojai tokių švietimo įstaigų ieško ir dėl jų ir rajono centrų ar miestų, sakykime, Marijampolės kryptimi, sukuria po keliasdešimt kilometrų. Ir viskas tik dėl kokybiško švietimo – geresnio rytojaus garanto.

Lietuvos mokyklų auklėtinių pasiekimai rezultatų kreivėje draskosi į priešingas puses: vienos mokyklos pirmuoja, kitos, kad ir esančios toje pačioje savivaldybėje, lieka konkurenčių užnugaryje. Nedūžtančios viltys užtikrinti vienodas mokymosi sąlygas kol kas dar liai suguldytos tik popieriuje.

Vis dėlto net ir mažosios kaimo mokyklos daro teigiamą įtaką savo bendruomenėms: jos, kaip ir miesto mokyklos, suteikia tokias pat galimybes įgyti vidurinį išsilavinimą ir bandyti stoti į aukštąją mokyklą.

Brandos egzaminus išlaikiusių abiturientų dalis ir kaimo, ir miesto mokyklose yra panaši. Juk kad gautum brandos atestatą, užtenka išlaikyti du egzaminus – privalomąjį lietuvių kalbos ir literatūros egzaminą bei dar vieną pasirinktinai. Tačiau toliau tęsti mokslus daugiau galimybių turi baigusieji miesto vidurinės mokyklos ir gimnazijas, nes būtent jų abiturientai gauna geresnius valstybinių brandos egzaminų (VBE) įvertinimus, kurie suteikia didesnę pasirinkimo laisvę baigus mokyklą.

„Lyginami miesto ir kaimo mokyklų abiturientų rezultatus pamatėme, kad egzaminus išlaiko panaši dalis abiturientų. Tačiau yra žmonių, kurie galvoja apie studijas aukštesiose mokyklose. Taigi palyginus, kaip abiturientams sekasi egzaminus išlaikyti aukštesniais įvertinimais, tarkime, surinkti daugiau nei 50 balų, paaiškėjo, kad rezultatai labai skiriasi. Mokiniais, kurie nori rinktis, kur stoti, pretenduoti į konkurencingas specialybes, pranašesnės yra miesto mokyklos“, – regioninės lyginamosios švietimo būklės apžvalgos „Lietuva. Švietimas regionuose 2014. Lygios galimybės“ rezultatus pristato Švietimo ir mokslo ministerijos (ŠMM) Švietimo kokybės ir regioninės politikos departamento Regioninės politikos analizės skyriaus vedėjas Ovidijus Damskis.

Tokių ryškų atotrūkį tarp VBE rezultatų ir abiturientų aplankiusią sėkmę įstoti ten, kur norisi labiausiai, parodė ir 2014 m. „Veido“ gimnazijų reitingas (Nr. 15, 2014 m. balandžio 15 d.). Jame per keturis šimtus Lietuvos vidu-

rinių mokyklų ir gimnazijų išsirikiavo į geriausiųjų eilę pagal 2013 m. laikytų VBE balų vidurkį ir abiturientų, kurie į šalies aukštąsias mokyklas įstojo pirmuoju pageidavimu, dalį.

Pirmajame reitingo šimtuose telpa mokyklos, kurioms šiuos rodiklius pernai pavyko įgyvendinti geriausiai (VBE rezultatų vidurkis ne mažesnis kaip 45 balai). Jame randame ir prestižiškiausių didmiesčių gimnazijų, priimančių tik gabiausius mokinius, ir šalies pakraščio rajonų mokyklų, kovojančių ne dėl geriausių mokinių, bet dėl jų skaičiaus.

Marijampolėje – arši konkurencija

Į šimtuką pakliūva pusė Kretingos mokyklų, dalis Kėdainių, Mažeikių, Utenos, Jonavos ir kitų savivaldybių gimnazijų ar vidurinių mokyklų. Žinoma, gerus įvertinimus pelno ir didmiesčių švietimo įstaigos. Pavyzdžiui, šimtuose matyti pusė Šiaulių miesto, trečdalis Vilniaus miesto vidurinių mokyklų ar gimnazijų, o trys Panevėžio gimnazijos išsidėsto pirmajame reitingo dvidešimtuose.

Pasirodo, kad gerų mokyklų galime pavydėti Marijampolei. Šiame mieste veikia keturios gimnazijos ir visos pagal paminėtus akademinius kriterijus yra geros. Žemiausią vietą šimtuose (86) užima nevalstybinė Šv. Cecilijos gimnazija, aukščiausią (26) vietą – taip pat nevalstybinė Marijampolės marijonų gimnazija. 55-oje ir 75-oje šimtuko vietose atsiduria dvi didžiosios Marijampolės savivaldybės gimnazijos – Rygiškių Jono ir Sūduvos. „Tarp mokyklų, ypač dviejų gimnazijų, vyksta nenormali, net iškreipta konkurencija. Jos kaip įma-

Mokiniais, kurie nori rinktis, kur stoti, pretenduoti į konkurencingas specialybes, pranašesnės yra miesto mokyklos.

nydamos stengiasi prisivilioti mokinių“, – gerų šio miesto gimnazijų rezultatų priežastį įvardija viena Marijampolės pedagogė.

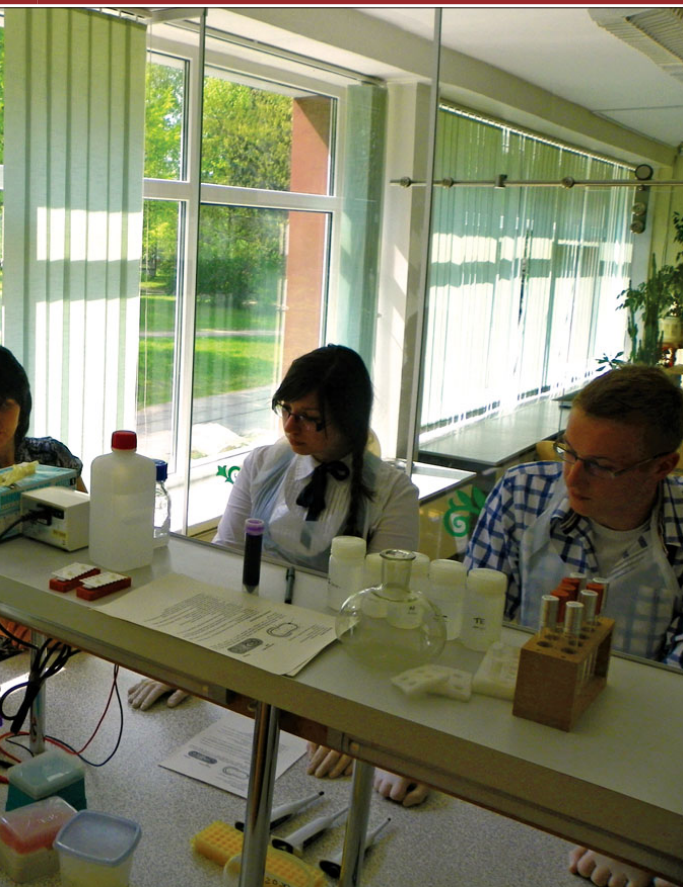
Mokytoja pasakoja apie konkurencinę kovą, užvirusią Suvalkijos sostinėje, ir priduria, kad abi pagrindinės miesto gimnazijos yra didelės, mokinių skaičius jose svyruoja apie tūkstantį. Atviros informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos duomenimis, Sūduvos gimnazijoje pernai spalį mokėsi 930, Rygiškių Jono – 1013 mokinių. Vadinasi, jos

gauna ir daugiau mokinio krepšelio lėšų, tačiau jas ir nukreipia tiksliai. Siekdamas laimėti konkurencinę kovą ir tėvų palankumą, kad šie atvestų mokyti savo atžalas, gimnazijos už mokinių krepšelių pinigus kviečia si dirbti geriausius pedagogus. Dėl konkurencijos ir geresnių akademinių pasiekimų alkio Marijampolėje susiklostė situacija, kad geri mokytojai, kurių šiaip jau kitur Lietuvoje netrūksta, gali rinktis, kur ir už kiek dirbti. „Kaip provincijoje, Marijampolėje yra gana nemažai mokytojų, turinčių eksperto ar metodinio laipsnį. Kartais tiek jų nedirba nė didesnių miestų mokyklose“, – komentuoja pedagogė.

Paskutinėje regioninėje lyginamojoje švietimo būklės apžvalgoje nurodoma, kad 2013 m. Marijampolės savivaldybėje vienam aukštos kvalifikacijos (metodinio ar eksperto) pedagogui teko 29 mokiniai, panašiai kiek vidutiniškai Lietuvoje. Pavyzdžiui, už Marijampolę gerokai didesnėje Vilniaus r. savivaldybėje yra mažiau aukštos kvalifikacijos pedagogų. Pernai Vilniaus r. mokytojai metodininkai ir ekspertai pasidalijo po 35 mokinius. Kretingos r. savivaldybė, kurios pusė mokyklų pateko į „Veido“ gimnazijų reitingo šimtuką, taip pat pasižymi gerais pedagogais: vienam aukštos kvalifikacijos mokytoju pernai teko 23 mokiniai.

O štai mokinio krepšelio dydis pernai Marijampolės savivaldybėje buvo 3,89 tūkst. Lt. Didžiausias mokinio krepšelis pernai buvo Alytaus r. savivaldybėje (vienintelėje savivaldybėje viršijo 5 tūkst. Lt), tačiau ši savivaldybė stebuklų neparodė: į šimtuką (24

Marijampolės Sūduvos gimnazijos mokiniai gamtos mokslus kremo inovatyvioje laboratorijoje, kuri veikia vos keliose Lietuvos mokyklose

vieta) pakliuvo tik viena rajono – Daugų Vlado Mirono gimnazija ir dvi Alytaus miesto gimnazijos.

Į geresnes pamokas veža tėvai

Marijampolės savivaldybės Švietimo, kultūros ir sporto departamento direktorius Vyngantas Dilys, svarstydamas, kodėl jo miesto gimnazijos lenkia ir kai kurias didmiesčių mokyklas, pirmiausia nurodo mokytojų patirtį. Jis irgi pamini mokyklų dydį, kuris turi įtakos ugdymo kokybei bei rezultatams. Esą didelėse keturmetėse gimnazijose mokiniai turi daugiau laisvės pasirinkti mokomuosius dalykus ir planuoti savo ateitį, o mokytojai gali diferencijuoti mokinius ir įvertinti, ką kiekvienas ugdytinis gali pasiekti.

„Kiekviena mokykla yra savita. Pavyzdžiui, Rygiškių Jono gimnazija žymi savo tradicijomis ir akademiniais pasiekimais, Sūduvos gimnazija – popamokine veikla ir aktyvumu pilietinėse akcijose, ne savivaldybės Marijonų gimnazija, kuri buvo atkurta taip pat pagal ilgąmetes tradicijas, priima mokinius nuo penktos klasės, Šv. Cecilijos gimnazija įgyvendina meninius projektus ir t.t.“, – Marijampolės gimnazijų savitumą pagrindžia V.Dilys.

Jis pripažįsta, kad mokyklos ugdymo kokybe yra panašios, o tėvai, rinkdamiesi, į kurią gimnaziją leisti vaikus, atsižvelgia į jų tradicijas ir dabartinę veiklą. Pavyzdžiui, Sūduvos gimnazijoje yra ugdymo programų, skirtų mokiniams, kurie neketina siekti pačių aukščiausių akademinio rezultato. Didžiosiose miesto gimnazijose mokiniai pasidalija kone tolygiai: šiemet abi savivaldybės gimnazijos sukomplektavo po aštuonias gimnazistų klases.

Ko gero, labiausiai Marijampolės mokyklų gerumą patvirtina faktas, kad į jas atvyksta mokyti aplinkinių savivaldybių – Kalvarijos, Vilkaviškio rajono gyventojai. ▶

KURI GIMNAZIJA GERIAUSIA JUSŲ VAIKUI

VIETA 2014 M. REITINGE	Gimnazijos/mokyklos pavadinimas	Moksliečių skaičius 2013-10-01	VBE rezultatų vidurkis	Abiturientų dalis, į Lietuvos aukštąsias įstojuusių pirmu pageldavimu (proc.)	Istojo pirmu pageldavimu	Gavo baigimo pažymėjimą	BENDRAS BALAS (I IR II TAŠKŲ SUMA)
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
100 GERIAUSIŲJŲ *							
1	Vilniaus licėjus	538	92,66	81,55	84	103	90,44
2	VšĮ Kauno technologijos universiteto gimn.	305	87,49	75,32	58	77	85,06
3	Vilniaus jėzuitų gimn.	716	81,50	64,47	49	76	78,10
4	Vilniaus Žirmūnų gimn.	760	77,11	59,91	127	212	73,67
5	Vilniaus Mykolo Biržiškos gimn.	784	74,32	63,35	121	191	72,13
6	Kauno jėzuitų gimn.	754	73,63	55,26	42	76	69,96
7	Klaipėdos „Ažuolyno“ gimn.	717	75,35	46,77	94	201	69,63
8	Panevėžio Juozo Balčikonio gimn.	788	74,18	49,49	97	196	69,24
9	Šiaulių Juliaus Janonio gimn.	718	66,80	43,35	88	203	62,11
10	Vilniaus Užupio gimn.	595	64,16	37,76	54	143	58,88
11	Vilniaus Žvėryno gimn.	1 208	62,40	43,48	60	138	58,61
12	VšĮ Šiuolaikinės mokyklos centras	420	61,14	48	12	25	58,51
13	VšĮ Vilniaus „Vermės“ katalikiškoji gimn.	583	65,80	29,17	7	24	58,47
14	Vilniaus Simono Daukanto gimn.	698	62,12	42,94	73	170	58,28
15	Kėdainių r. Krakių Mikalojaus Katkaus gimn.	411	58,59	53,33	8	15	57,54
16	Panevėžio Kazimiero Paltaroko gimn.	1 116	58,56	53,09	43	81	57,46
17	Radviškio r. Baisogalos gimn.	396	61,48	41,03	16	39	57,39
18	Telšių Žemaitės gimn.	369	62,70	36,11	39	108	57,38
19	Vilniaus Jono Basanavičiaus gimn.	615	62,08	38,38	38	99	57,34
20	Panevėžio 5-oji gimn.	732	62,04	35,61	47	132	56,75
21	Kauno Jono Jablonskio gimn.	818	60,70	40,71	57	140	56,71
22	Vilniaus Vytauto Didžiojo gimn.	663	62,33	33,53	56	167	56,57
23	Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimn.	318	55,91	58,82	10	17	56,49
24	Alytaus r. Daugų Vlado Mirono gimn.	300	60,71	38,46	10	26	56,26
25	Švenčionių r. Pabrados „Ryto“ gimn.	518	61,13	35,29	18	51	55,96
26	Marijampolės marijonų gimn.	442	63,15	25	10	40	55,52
27	Vilniaus Abraomo Kulviečio vid. mok.	1 138	58,03	45,28	24	53	55,48
28	Vilniaus šv. Kristoforo gimn.	566	57,75	46,32	44	95	55,47
29	VšĮ Vilniaus privati gimn.	210	60,15	36	9	25	55,32
29	Vilniaus Gabijos gimn.	1 536	55,86	53,17	67	126	55,32
30	Mažeikių Gabijos gimn.	704	59,52	36,95	75	203	55,00
31	Kauno Jono Basanavičiaus gimn.	658	60,85	30,82	45	146	54,84
32	Klaipėdos Vydušo gimn. (buvusi vid. mok.)	592	59,68	35,14	13	37	54,77
33	Kauno dailės gimn.	325	55,89	47,06	16	34	54,13
34	Šalčininkų r. Baltosios Vokės „Šilo“ vid. mok.	111	51,92	60	6	10	53,54
35	Rokiškio r. Juodupės gimn.	322	52,89	55,56	15	27	53,43
36	Trakų r. Aukštadvario vid. mok.	166	54,74	47,06	8	17	53,21
37	Vytauto Didžiojo universiteto „Rasos“ gimn.	940	56,40	40,26	93	231	53,17
37	Alytaus šv. Benedikto gimn.	772	57,53	35,71	25	70	53,17
38	Kėdainių šviesioji gimn.	489	53,93	48,18	53	110	52,78
39	Kauno „Saulės“ gimn.	875	57,41	34,02	82	241	52,73
40	VšĮ Pranciškonų gimn. (Kretinga)	958	56,09	38,71	48	124	52,62
41	Kauno Jono Pauliaus II gimn. (buvusi „Ažuolo“ katalikiška vid. mok.)	1 384	57,95	30,34	27	84	52,43
42	Šiaulių r. Meškuičių gimn.	313	60,77	18,52	5	27	52,32
43	Tauragės „Vermės“ gimn.	455	54,73	42,11	56	133	52,21
44	Utenos Adolfo Šapokos gimn.	582	53,50	45,91	73	159	51,98
45	Nacionalinė Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mok.	851	49,12	62,71	37	59	51,84
46	Kretingos r. Salantų gimn.	507	52,84	46,67	21	45	51,61
47	Kauno „Varpo“ gimn.	578	54,25	40,74	33	81	51,55
48	Vilniaus Adomo Mickevičiaus gimn.	436	55,97	32,32	32	99	51,24
49	Vilniaus Jono Pauliaus II gimn.	407	55,74	32,69	34	104	51,13
50	Vilniaus Karoliniškių gimn.	755	54,27	38,15	66	173	51,05
51	Vilkaviškio „Aušros“ gimn.	762	54,89	34,72	67	193	50,85
52	Vilniaus Juzefo Ignacijaus Kraševskio gimn.	442	52,58	43,48	20	46	50,76
53	Šiaulių Lieporių gimn.	610	56,27	28,06	39	139	50,63
54	Šiaulių Didždvario gimn.	679	54,73	34,15	42	123	50,61
54	Gargždų „Vaivorykštės“ gimn.	752	53,58	38,71	84	217	50,61
55	Marijampolės Rygiškių Jono gimn.	1 013	52,91	40,79	113	277	50,49
56	Elektrėnų sav. Semeliškių vid. mok.	214	51,21	46,67	7	15	50,30

* Pažymėtos ne didmiesčių ir rajonų gimnazijos ir vidurinės mokyklos

Šaltinis: 2014 m. „Veido“ gimnazijų reitingas (naudojami 2013 m. duomenys)

Marijampolės Rygiškių Jono gimnazija, kaip ir trys kitos miesto gimnazijos, pasižymi gerais akademiniiais pasiekimais

I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
57	Šiaulių Stasio Šalkauskio gimn.	609	53,64	36,88	59	160	50,29
58	Kauno „Santaros“ gimn.	669	51,33	43,82	39	89	49,83
59	Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimn.	761	52,92	37,14	78	210	49,77
60	Ukmergės Antano Smetonos gimn.	507	54,76	29,17	35	120	49,65
61	Vilniaus Jeruzalės pagrindinė mok. (buvusi vid. mok.)	673	48,26	55,1	27	49	49,63
62	Vilniaus „Minties“ gimn.	455	52,11	39,45	43	109	49,58
63	Kauno r. Garliavos Juozo Lukšos gimn.	608	52,81	34,38	44	128	49,12
64	Druskininkų „Ryto“ gimn.	598	52,36	36,12	82	227	49,11
65	Anykščių r. Svėdasų J. Tumo-Vaižganto gimn.	266	54,46	26,92	7	26	48,95
66	Kauno „Vyturio“ katalikiška vid. mok.	1 211	51,93	36,36	28	77	48,81
67	Šakių „Žiburio“ gimn.	551	51,37	38,36	61	159	48,77
68	Vilniaus „Žaros“ vid. mok.	638	50,47	41,67	15	36	48,71
69	Alytaus Jotvingių gimn.	717	51,87	35,75	74	207	48,64
70	Šilutės Vydūno gimn.	435	53,73	28,07	32	114	48,59
71	Vilniaus r. Lavoriškių vid. mok.	145	50,65	40	4	10	48,52
72	Šilutės pirmoji gimn.	515	51,45	36,67	44	120	48,49
73	Vilniaus r. Valčiūnų vid. mok.	127	54,81	23,08	3	13	48,46
74	Vilniaus „Santaros“ vid. mok.	774	52,00	34,09	30	88	48,41
75	Marijampolės Sūduvos gimn.	930	51,82	34,39	87	253	48,33
76	Vilniaus Simono Konarskio vid. mok.	415	52,35	31,82	14	44	48,24
77	Pakruojo „Atžalyno“ gimn.	448	51,01	35,94	46	128	48,00
78	Kauno „Purienų“ vid. mok.	1 020	52,14	31,17	24	77	47,95
79	Mažeikių „Jaunystės“ vid. mok.	68	45,41	57,14	4	7	47,76
80	Telšių r. Nevarėnų pagr. mok. (buvusi vid. mok.)	199	45,78	55,56	5	9	47,74
81	Kretingos Jurgio Pabrėžos universitetinė gimn.	555	51,37	33,06	41	124	47,71
82	Šiaulių „Saulėtekio“ gimn.	492	50,67	35,78	39	109	47,69
83	Vilniaus Naujininkų pagr. mok. (buvusi vid. mok.)	377	48,48	44,44	16	36	47,67
84	Jonavos Senamiesčio gimn.	780	48,72	43,3	84	194	47,64
85	Trakų r. Lentvario Henriko Senkevičiaus vid. mok.	207	45,30	56,25	9	16	47,49
86	Marijampolės šv. Cecilijos gimn.	370	47,71	46,15	6	13	47,40
87	Anykščių Jono Biliūno gimn.	594	49,17	40	32	80	47,33
88	Šiaulių „Romuvos“ gimn.	669	50,62	34,12	58	170	47,32
89	Kauno r. Akademijos Ugnės Karvelis gimn.	983	47,22	47,48	43	90	47,27
90	Vilniaus Pilaitės gimn.	498	49,51	38,05	43	113	47,22
91	Kauno „Aušros“ gimn.	763	49,01	39,87	61	153	47,18
92	Lazdijų r. Seirijų A. Žmuidzinavičiaus gimn.	305	48,17	42,5	17	40	47,03
93	Trakų Vytauto Didžiojo gimn.	698	45,85	51,14	45	88	46,91
94	Vilniaus sav. Grigiškių vid. mok.	346	47,75	43,48	10	23	46,90
95	Plungės „Saulės“ gimn.	695	48,95	38,24	78	204	46,81
96	Trakų r. Paluknio „Medeinos“ vid. mok.	148	52,37	23,08	3	13	46,51
97	„Šaltinėlio“ privati mok.	124	49,78	33,33	2	6	46,49
98	Lazdijų Motiejus Gustaičio gimn.	752	50,73	28,18	31	110	46,22
99	Radviliškio Vaižganto gimn.	308	48,56	36,7	40	109	46,18
100	Vilniaus Vasilijaus Kačialovo gimn.	648	50,88	26,85	29	108	46,08

► „Trauka į šias gimnazijas yra. Turime atvykstančiųjų mokytis iš kitų rajonų“, – patvirtina Marijampolės savivaldybės atstovas.

Į „svetimas“ kitų savivaldybių mokyklas mokiniai plūsta ne tik Marijampolės apylinkėse. Švietimo analitikai pastebi tendenciją, kad, užuot pasirinkę artimiausią ir patogiausią lankyti mokyklą, tėvai dėl savo atžalų išsimokslinimo juda į miestuose ir rajonų centruose esančias švietimo įstaigas.

„Didieji miestai ir rajonų centrai traukia mokinius, vyksta judėjimas į centrą. Tačiau jei šalia yra mokykla, valstybė neorganizuoja mokinių pavėžėjimo. Vis dėlto yra tėvų, kurie, matyt, ieškodami kokybės veža vaikus į didesnę mokyklą. Žinoma, ir gimnazijų tinklas orientuotas labiau į centrą“, – patvirtina O. Damskis.

Aplinka lemia rezultatus

Vidinė mokinių migracija gali lemti ir prastesnius akademinius pasiekimus kai kuriose mokyklose. Esą daliai mokinių išvykus į rajono centre ar mieste esančią gimnaziją rajono mokykloje gali likti ne tokie motyvuoti mokiniai. „Taip gali atsitikti, nepaisant to, kad mokytojai stengiasi dirbti“, – teigia O. Damskis.

Juolab kad mokinių pasiekimams regione įtakos turi daugiau veiksnių, susijusių ne tik su ugdymo kokybe ir pedagogų darbu. Tiesiogiai mokinių rezultatus lemia socialinė ekonominė aplinka – gyventojų uždarbis, gaunančiųjų socialinę pašalpą dalis, savivaldybės urbanizacijos lygis.

„Aiškinomės, kaip brandos egzaminų ir pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo (PUPP) rezultatus veikia socialinė ekonominė aplinka. Paaiškėjo, kad rezultatai priklauso nuo savivaldybės urbanizacijos lygio: kuo daugiau joje yra kaimo vietovėse esančių mokyklų ir gyventojų, tuo rezultatai prastesni. Pasiekimams įtakos turi ir uždarbis: kuo pajamos didesnės, tuo geresni ir rezultatai. Galima manyti, kad pasiturintys gyventojai šeimoje daugiau dėmesio skiria išsilavinimui, be to, gali sau leisti ir korepetitorių paslaugas. Ir atvirkščiai, kuo daugiau savivaldybės gyventojų gauna socialines pašalpas, tuo jos rezultatai prastesni. Taigi galima sakyti, kad socialinė ekonominė aplinka daro įtaką rezultatams, bet negalime sakyti, kad ugdymo kokybė prastesnės socialinės aplinkos vietovėse yra blogesnė“, – apibendrina O. Damskis.

Kad gerų mokyklų yra ir atokiuose kaimuose, parodė ir „Veido“ gimnazijų reitingas. Beveik penktadalis jo pirmojo šimtuko narių – rajonų vidurinės mokyklos ir gimnazijos.

O štai pagal 2014 m. „Veido“ savivaldybių reitinge pateiktus rodiklius matyti, kad Marijampolės gimnazijų gerumą galima paaiškinti ir jų socialine ekonomine aplinka. Pavyzdžiui, tik 43 iš tūkstančio savivaldybės gyventojų gauna socialinę pašalpą, o vidutinis mėnesinis darbo užmokestis šių metų antrąjį ketvirtį čia viršijo 2 tūkst. Lt, lenkdamas esantį kitose panašaus dydžio savivaldybėse.

Apžvalgoje „Lietuva. Švietimas regionuose 2014. Lygios galimybės“ daroma prielaida, kad regiono (savivaldybės) padėtis yra lygias mokinių galimybes švietimo srityje ribojantis veiksnys: mokiniai, gyvenantys savivaldybėse, kurių socialinė ekonominė padėtis blogesnė, daugiau gyventojų gyvena kaimo vietovėje, turi mažiau galimybių pasiekti geresnių mokymosi rezultatų.

„Tai, kad yra akivaizdžių mokinių mokymosi pasiekimų skirtumų ne tik atskiros mokyklos, bet ir savivaldybės lygmeniu, rodo regioninės švietimo politikos kaitos poreikį“, – rimtą išvadą apžvalgoje pateikia švietimo analitikai. ■

SAVIVALDA

Patraukliu kurortu tapęs Birštonas svetingas ne tik turistams

Pastaraisiais metais pavydėtinai išgražėjęs Birštonas tapo tiesiog gera vieta gyventi. Dar kartą pasitvirtino taisyklė, kad miestas, pasirūpinęs infrastruktūra, viešosiomis erdvėmis ir palankiomis verslo sąlygomis, sulauks investuotojų, o su jais – ir klestėjimo.

Rasa Vaitkevičienė

Nuo to laiko, kai pradėta gaivinti senąsias tradicijas menanti Birštoną ir kurti modernų kurortinį šio miesto veidą, prabėgo daugiau nei viena savivaldybės tarybos kadencija. Tačiau pastarieji ketveri metai bene ryškiausiai atskleidė visame mieste įvykusių permąnų masą.

Europinės paramos lėšomis baigtos tvarkyti viešosios erdvės, atnaujinti pastatai, jaukų prieglobstį atvėrė parkai ir skverai, pagausėjo maitinimo, apgyvendinimo vietų ir aktyvaus laisvalaikio pramogų, privataus verslo investicijomis atgaivintos sanatorijos ir gydyklos pasiūlė patrauklių sveikatingumo procedūrų bei paslaugų.

Toks – jaukus, modernus, svetingas ir vis dar kupinas ramybės – Birštonas tampa ypatingu traukos centru. Štai pėmai, smarkiai padaugėjęs turistų, jis pripažintas labiausiai augančiu Lietuvos kurortu.

Tam, be abejo, pasitarnavo palanki investiciniams projektams Birštono savivaldybės politika: pasirūpinusi miesto erdvių patrauklumu, valdžia verslininkams ilgalaikiai nuomai ar privatizavimui pasiūlė pastatų, kuriuose skatinamos apgyvendinimo, maitinimo, SPA paslaugos, glaudžiai bendradarbiauja su didžiaisiais investuotojais, skatina juos kurti darbo vietas.

„Ketveri pastarieji metai Birštonui buvo ištis ypatingi: galima sakyti, tai buvo proveržio, įgyvendinant ES finansuojamus projektus, metai. Labai intensyviai dirbome įsisavinami paramos lėšas. Neseniai, lydėdama svečius, ir pati nustebau: regis, visas Birštonas išraustas, užtvertas pastoliais, remontuojamas – kaip tik dabar daugelis projektų artėja prie pabaigos“, – pasakojo Birštono savivaldybės merė Nijolė Dirginčienė.

Tarp miesto infrastruktūrai, istorinei savasčiai svarbių darbų – mineralinio vandens pritaikymo gydymui, poilsiui, turizmui projektas, istorinio Birutės šaltinio, Druskupio upelio aplinkos, viešųjų erdvių prie „Tulpės“ sanatorijos ir atkurto Kurhauzo tvarkymo bei atnaujinimo darbai.

Savivaldybės vadovė šį rudenį ypač džiaugiasi matydama, kad Birštonas patrauklus ir mielas patiems birštoniečiams, mieste kuriasi daug jaunų šeimų. Netgi užsienyje mokslus baigęs jaunimas gyventi ir dirbti grįžta čia, į savo gimtąjį miestą, – ir yra laukiamas.

Birštone jaunosoms šeimoms, jauniems specialistams sudarytos palankios sąlygos: jiems kuriamos naujos darbo vietos, netgi priimtas miesto tarybos sprendimas skirti tarnybinius butus jauniems specialistams, atvykstantiems gyventi ir dirbti į Birštoną. Miestiečiams sukurta puiki

A. KOROLUOVO NUOTR.

infrastruktūra ir socialinės sąlygos: renovuota gimnazija ir modernus vaikų darželis, atnaujinti sporto bei kultūros centrai, atnaujintas sporto stadionas, patrauklus centrinis parkas. Birštone nemokamai pasportuoti gali bet kurio amžiaus žmonės: veikia sporto centras, atnaujintame parke įrengti treniruokliai, atnaujinti dviračių takai su poilsio zonomis, taip pat galima papramogauti plaukiojant valtele ar pakilti oro balionu.

Išskirtinių gyvenimo sąlygų sąrašą papildė svarbiausias pranašumas: Birštonas – kurortas, tad jo gyventojai kvėpuoja ypač švari oru, gali naudoti mineralinį vandenį, gydomąjį purvą;

Prie Birštono suklestėjimo tiesiogiai prisidėjo politinė santarvė, stabilumas savivaldybės taryboje, vieningas požiūris į miesto plėtrą.

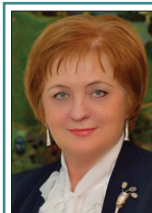
padėti žmogui“, – įsitikinusi N. Dirginčienė.

Tad savivaldybė nestovi nuošalyje ir sprendžiant kitas gyventojų gerovei svarbias problemas, tarkime, mažinant šilumos kainą. 80 proc. mieste naudojamo kuro – biokuras. Šiemet katilinėje įrengtas kondensacinis ekonomizeris leis dar veiksmingiau gauti šilumos iš degimo produktų. Birštoniškai už centralizuotai tiekiamą šilumą moka 22 ct už kilovatvalandę, o atnaujinusiems savo daugiabučius sąskaitos bus gerokai mažesnės.

Iki naujojo šildymo sezono Birštonas turėtų būti visiškai renovuoti du daugiabučiai, dar keletas rengiasi darbams. Šio proceso mieste nesistengiama dirbtinai spartinti: merės įsitikinimu, svarbu, kad darbai būtų atlikti kokybiškai.

Birštonas šią vasarą pražydo: matydami rūpestingai mieste prižiūrimus želdinius ir gėlynus, gražinti bei puošti gėlėmis savo aplinką pradėjo ir patys gyventojai. Miesto vadovė tai labai džiugina.

N. Dirginčienė neabejoja, kad prie Birštono suklestėjimo tiesiogiai prisidėjo politinė santarvė, stabilumas savivaldybės taryboje, vieningas požiūris į miesto plėtrą. „Svarbiausia savivaldybėje – sutarimas, tada klesti ir miestas“, – apibendrina Birštono merė. ■

ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

Birštono savivaldybės merė Nijolė Dirginčienė: ketveri pastarieji metai Birštonui buvo ištis ypatingi: galima sakyti, tai buvo proveržio, įgyvendinant ES finansuojamus projektus, metai.

naudotis sveikatinimo, SPA paslaugomis, lankytis mineralinio vandens baseinuose, procedūrose.

Šiuo metu kaip tik įrenginėjami atviri druskų garintuvai, uždara mineralinio vandens galerija, atidengiami, atkuriami mineralinio vandens šaltiniai, kuriamas Kneipo terapijos gydymasis kompleksas – visu šiuo kurorto turtu gyventojai galės naudotis ir gydytis nemokamai. Vyresnio amžiaus žmonėms namuose pradėtos teikti nemokamos socialinės paslaugos. „Manau, tokia yra savivaldybės pagrindinė funkcija –

SAVIVALDA

Joniškis – Šiaurės Lietuvos širdis

Joniškio rajono savivaldybė, pastaraisiais metais profesionaliai įgyvendinusi milijoninės vertės projektus, iš esmės pakeitė Joniškio veidą ir toliau ryžtingai veržiasi į priekį.

Paulius Paukštys

Joniškio rajono kontūras Lietuvos šiaurėje primena širdį, todėl joniškiečiai savo rajoną vadina šiaurės Lietuvos širdimi. Šio krašto žmonės didžiuojasi sparčiai besikeičiančiu rajonu. Vien per 2013-uosius savivaldybės iniciatyva Europos sąjungos, valstybės, savivaldybės lėšomis įvykdyta investicinių projektų, vertinamų 24,7 mln. Lt. Rajonas tapo dar jaukesnis, saugesnis gyventojams, patrauklesnis privačiam verslui ir turizmui. Investiciniai projektai toliau tęsiami, pradedami nauji.

Atnaujinta erdvė traukia žmonės

Joniškio rajono meras Gediminas Čepulis neabejoja, kad labiausiai Joniškio veidą pakeitė Žemaičių gatvės atkarpa, aikštės šalia Martyno Mažvydo akligatvio ir Joniškio miesto parko pritaikymo gyventojų ir verslo poreikiams, kultūrinei veiklai, laisvalaikio projektai. Tai buvo 6,1 mln. Lt ES struktūrinių fondų, valstybės, Joniškio rajono savivaldybės biudžeto investicija.

„Galime pasidžiaugti, kad centrinę miesto gatvę ir kultūros centrą jungianti Žemaičių gatvė tapo lankomiausia joniškiečių ir miesto svečių vieta tiek renginių, tiek laisvalaikio metu“, – sako rajono vadovas.

Igyvendinus šį projektą Žemaičių gatvės važiuojamoji dalis ir šaligatviai iškloti nauja danga, įrengta automobilių stovėjimo aikštelė, lietaus nuotekų sistema. Miesto centrinė dalis pasipuošė mažosios architektūros elementais, želdiniais. Praeivių akį traukia liepaitės, granitiniai rieduliai, išskirtinio dizaino šiukšliadėžės.

G.Čepulis džiaugiasi, kad sutvarkius šią miesto viešąją erdvę joje mieliau ėmė burtis jaunimas, kurtis privatus verslas. Jaunuoliai čia bendrauja, užsuka į atsinaujinusias parduotuves, kavines. Šeimos, senjorai mėgsta pasivaikščioti, prisėsti ant suoliukų po medžiais. Su malonumu naujais Žemaičių gatvės šaligatviais važiuoja dviratininkai. Ši vieta gyvybinga ir tamsiu paros metu, nes jaukumo ir saugumo suteikia nauji šviestuvai. Saugumą sustiprina čia įrengtos stebėjimo kameros.

„Įgyvendinant projektą greta Žemaičių gatvės įkurta elegantiška lauko estrada. Į sceną su pasididžiavimu galime pakviesti meno mėgėjus ir profesionalus iš Lietuvos bei užsienio. Renginiuose lankomasi kur kas gausiau, nes estradoje žiūrovai gali jaustis lyg nedideliame amfiteatre“, – pasakoja meras.

Savivaldybės pastangos įvertintos konkurse „Darni aplinka 2013“, kurio pagrindinis organizatorius – Lietuvos nekilnojamojo turto plė-

ros asociacija. Merui G.Čepuliui įteikta padėka ir statulėlė už kompleksinį, menišką Joniškio miesto centro atnaujinimą, viešųjų erdvių pagyvinimą ir dėmesį gyventojų užimtumui. Joniškio miesto Žemaičių gatvė ir viešoji erdvė nugalėjo tapo gatvių su žaliosiomis zonomis kategorijoje.

Miesto pažiba – sinagogų kompleksas

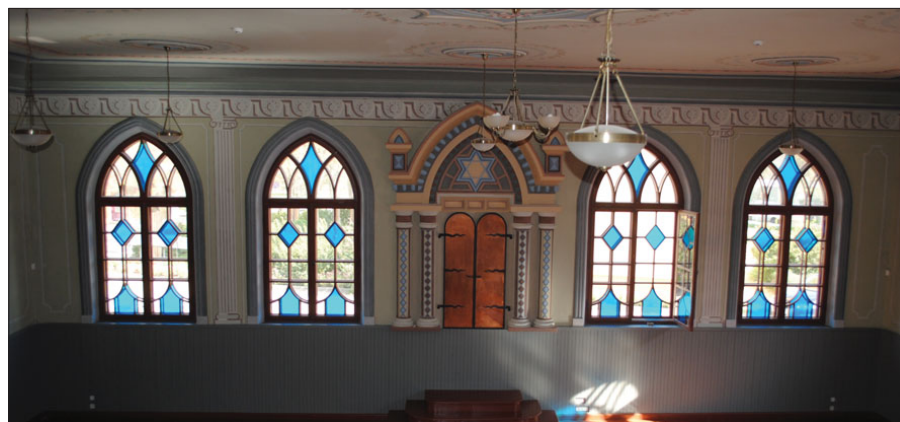
Joniškio centrinė dalis yra unikali dėl išlikusio Baltosios ir Raudonosios sinagogų komplekso. Tai valstybės saugoma kultūros paveldo vertybė. Prieš keletą metų kompleksas buvo avarinės būklės, todėl Joniškio rajono savivaldybė, pasitelkusi įvairius paramos fondus, nusprendė jį restauruoti ir pritaikyti visuomenės poreikiams.

Raudonoji sinagoga tvarkoma nuo 2007-ųjų. Pirmiausia buvo pašalinta avarinė grėsmė, sutvirtintos sienos. Vėliau įgyvendintas projektas „Joniškio Raudonosios sinagogos išsaugojimas ir pritaikymas visuomenės reikmėms“, kurio vertė – beveik du milijonai litų ES, valstybės, savivaldybės lėšų. Restauruoti sinagogos pama-

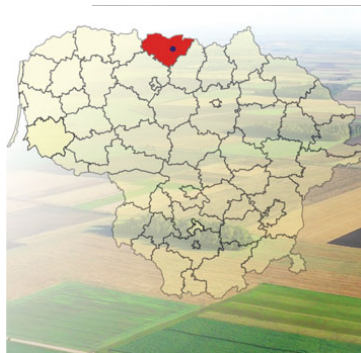
Sutvarkius miesto viešąją erdvę joje mieliau ėmė burtis jaunimas, kurtis privatus verslas

tai, fasadų mūras, atkurta nuogrinda, sutvarkytos perdangos, stogas, sumontuoti langai, durys. Langai, durys, plytos gaminti pagal specialų užsakymą, siekiant atkurti kiek įmanoma autentišką pastato vaizdą.

Prieš mėnesį baigti Raudonosios sinagogos interjero darbai. Investicija – 382 tūkst. Lt valstybės, savivaldybės lėšų. Atkurtas originalus dekoras, ornamentai. Restauruota švenčiausia sinagogos vieta – aron kodešas, kuriame atkurta

Raudonoji sinagoga jau restauruota, atkurtas originalus interjeras ir Toros arka. ▲

žydų žvaigždė, skliautai, kolonos, raiziniai, lipdiniai, kitos detalės. Baltoji sinagoga tvarkoma nuo 2001-ųjų. Atstatyti šoniniai frontonai, atidengtos sovietmečiu užmūrytos durų, langų angos, sutvarkytas mūras, pamatai, atlikti archeologiniai tyrinėjimai. Įstatyti langai, nutinkuoti fasadai. Šie darbai kainavo apie 1,5 mln. Lt.

Iki 2016 m. balandžio mėn. Baltąją sinagogą planuojama pritaikyti visuomenės poreikiams. Bendra šio projekto vertė – daugiau kaip 1,3 mln. Lt. Bus įrengtos pagalbinės patalpos, grindys, lubos, vidaus inžineriniai tinklai, sutvarkytos sienos, atlikti apdailos darbai. Išgijus baldų, sceninę ir apšvietimo įrangą, pastatas bus pritaikytas visuomenės poreikiams. Ši sinagoga taps svarbiu rajono kultūriniu, reprezentaciniu centru, miesto bendruomenės ir tarptautinių renginių vieta. Čia vyks koncertai, spektakliai, tarptautinės konferencijos, seminarai, menininkų kūrybos pristatymai, reikšmingoms istorinėms sukaktims skirti iškilmingi renginiai, įvairios šventės ir festivaliai. Sinagogoje bus galima eksponuoti Lietuvos ir užsienio muziejų kilnojamąsias parodas.

Šiuo metu tvarkoma Joniškio miesto centrinė dalis, apimanti šio unikalaus valstybės paveldo teritoriją.

Rekonstruotos Žemaičių gatvės atkarpos, aikštės šalia Martyno Mažvydo akligatvio vaizdas iš paukščio skrydžio.

Joniškio rajono meras Gediminas Čepulis džiaugiasi savivaldybės iniciatyva įgyvendintais projektais. Jų prasmę ir sėkmę įrodo atnaujintose erdvėse laiką leidžiantys žmonės.

Patogus poilsis miesto pakraštyje

Savivaldybei svarbus ne tik miesto centras, bet ir erdvė miesto pakraštyje, gamtos prieglobstyje. Joniškio miesto poilsio zona „Sidabra“ visada buvo mėgstama dėl dviejų tvenkinių, šalia esančio stadiono, paplūdimio tinklinio aikštelės, tačiau baigus įgyvendinti viešosios turizmo infrastruktūros projektus poilsio zona dar labiau traukia žmones.

„Siekdama skatinti turizmą, suteikti gyventojams patogią poilsio vietą, projektą savivaldybė įgyvendino žaibiškai – per metus. Poilsio zonoje mažieji joniškiečiai jau džiaugiasi vaikų žaidimo aikšte su buomu ir čiuožykla. Žmonės gali vaikščioti naujai nutiestais pėsčiųjų takais, užlipti ant prieplaukos, palei taką prisėsti ant naujų medinių suolų ar įsitaisyti medinėse pavėsinėse. Mediniais laiptais galima užkopti į kalną, kur įrengta laužavietė, atsiveria vaizdas į tvenkinį“, – projekto rezultatus vardija meras.

Investicijų į poilsio zoną „Sidabra“ vertė – 310 tūkst. Lt.

Gerėjo gyventojų buities sąlygos

Kaip ir visoje Lietuvoje, Joniškio rajono savivaldybėje vyko daugiabučių namų renovacija.

Joniškio miesto poilsio zonoje „Sidabra“ įrengta viešoji turizmo infrastruktūra.

Per praėjusius metus Joniškyje jų renovuota devyniolika. Pasak mero, gyventojai jau įvertino energiją taupančių priemonių efektyvumą. Planuojama, kad per šiuos ir ateinančius metus bus atnaujinti dar 38 daugiabučiai namai.

„Neužmiršti ir individualių namų ūkiai. Įgyvendinus vandentvarkos projektus beveik visiems Joniškio ir Žagarės gyventojams buvo sudarytos sąlygos gauti kokybiškas vandens tiekimo ir buitinių nuotekų surinkimo bei valymo paslaugas“, – teigia rajono vadovas.

Baigtas Joniškio vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtros projektas. Vyksta projekto „Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtra Žagarėje“ įgyvendinimo darbai. Vandentvarkos ir nuotekų šalinimo darbai pasieks ne tik Žagarę, bet ir aplinkines vietas.

Vandentvarka – viena prioritetinių savivaldybės sričių. Vien per 2013-uosius tam panaudota 11,7 mln. Lt. Iki 2013 m. įrengtų tinklų vertė – 25,2 mln. Lt.

Šviesios ateities ženklai

Meras žada, kad Joniškio rajonas toliau keisis. Joniškio centrinėje aikštėje jau atlikti archeologiniai kasinėjimai, klojami šaligatviai. Bus sutvarkyta teritorija aplink sinagogų kompleksą. Netoliese atsiras dvi naujos automobilių stovėjimo aikštelės. Aikštėje žaliuos veja, medžiai, krūmai, žydės gėlynai. Bus įrengtas fontanas, suoliukai, dviračių stovai. Šie darbai planuojami baigti iki 2015 m. Projekto vertė – daugiau kaip 3 mln. Lt.

Šiuo metu rekonstruojama Žagarės aikštė, jos prieigos ir Žagarės kultūros centras. Investicijos į šį projektą siekia daugiau kaip 6,5 mln. Lt ES fondų, valstybės ir savivaldybės biudžeto lėšų. Bus pakloti vamzdiniai ir šuliniai lie-

taus nuotekų sistemos šuliniai, įrengta apšvietimo sistema, paklota granitinė danga, apsėta veja, pastatyti suoliukai, dviračių stovai, vėliavų stiebai, šiuokšliadėžės, gėlinės, informaciniai stendai.

Rajone modernizuojamos mokyklos, darželiai, kultūros centrai. Europos Sąjungos, savivaldybės biudžeto finansuojamus projektus aktyviai įgyvendina kaimų bendruomenės – kaimai tampa jaunesni, patogesni žmonių susibūrimams, kultūrinei saviraiškai, aktyviam laisvalaikiui.

„Šiaurės Lietuvos širdis – Joniškis – gali pasigirti ne vien derlingomis žemėmis, bet ir aktyviais žmonėmis, kurie nuolat puoselėja savo kraštą. Puikus to įrodymas – jau įgyvendinti ir nauji projektai, sutvarkytose erdvėse laiką leidžiantys gyventojai ir svečiai“, – atgimstantį rajoną džiaugiasi meras G.Čepulis. ■

APIE ATGIMSTANTĮ JONIŠKĮ

- Per 2013 m. Joniškyje 10,3 proc. pagausėjo gimusių vaikų.
- Per 2012–2013 m. gerėjo antro ir trečio vaiko gimimo šeimose rodiklis.
- Atvykstančiųjų į Joniškį daugėjo nuo 2009 m. 87 proc. buvo grįžtantys iš emigracijos Lietuvos piliečiai.
- Joniškio rajono dirvožemiai yra tinkamiausi žemės ūkiui Lietuvoje. Rajone paplitę aukščiausieji 45–50 našumo balais įvertinti dirvožemiai.
- Per 2010–2013 m. didėjo verslo subjektų skaičius.
- Materialinės investicijos, palyginti su 2010 m., Joniškio rajono savivaldybėje padidėjo beveik dvigubai.
- Joniškio rajone daugėja kultūros renginių lankytojų. ●

SAVIVALDA

Kelmė skendi pastoliuose

Važiuojant per Kelmę ar užsukus paviestėti ilgiau stebina statybų mastai – miestas skendi pastoliuose.

Vilma Kasperavičienė

Žmonių gyvenimas šiame Žemaitijos kampelyje gerėja, gražėja, plečiamos įvairios socialinės ir kultūrinės paslaugos. Akį traukia atnaujinti pastatai, šaligatviai, vejos, skulptūrų akcentai.

Kelmėje sparčiau nei kitose šalies vietovėse vyksta daugiabučių gyvenamųjų namų renovacija. „Mes pirmiausia Lietuvoje, iš Aplinkos ministerijos gavome nominaciją už sėkmingą daugiabučių renovaciją“, – džiaugiasi Kelmės rajono savivaldybės meras Vaclovas Andrulis.

Pagal valstybės remiamą projektą „Daugiabučių namų atnaujinimas pirmiausia didinant jų energijos vartojimo efektyvumą“ Kelmės mieste jau sutvarkyti septyni daugiabučiai namai, netrukus bus renovuoti dar šeši. Pagal JESSICA programą numatyta renovuoti dvidešimt penkis daugiabučius Kelmėje ir keturis Tytuvėnuose.

Savivaldybės vadovas pripažįsta, kad pastaruoju metu daugiau lėšų buvo skirta rajono centrui: sutvarkytas A.Mackevičiaus gatvės kvartalas, miesto centrinė dalis, netrukus darbai prasidės Raseinių gatvės kvartale. Vien įgyvendintų vandentvarkos projektų Kelmės mieste vertė siekia 20 mln. Lt, o visame rajone – 40 mln. Lt.

Dar šiemet ketinama įrengti būsimą daugiak funkcio centro lauko tinklus ir atlikti žemės darbus, išlieti pamatus. Daugiafunkcis centras orientuotas į kelmieškių sveikatinimą – jame bus sporto salės, biliardinė, boulingas, baseinas. Valstybės investicijų programos lėšomis tvarkomas kultūros centras, kitais metais jau ketinama švęsti darbų pabaigtuves. Į atnaujintą kultūros židinį galės persikelti ir profesionalaus teatro statusą turintis Kelmės mažasis teatras.

Ypač džiugi ir šventiška Rugsėjo 1-oji buvo Kelmės „Aukuro“ pagrindinėje mokykloje – čia jau baigta renovacija. Atnaujinimo darbai prasidėjo Užvenčio Šatrijos Raganos gimnazijoje, jaukese ugdyto aplinka jau džiaugiasi Tytuvėnų gimnazijos bendruomenė, ne už kalnų ir Kražių gimnazijos renovacijos pabaigtuvės, atnaujinami Užvenčio ir Kelmės „Kulverstuko“ darželiai. „Tai daro rajoną patrauklesnį jauniems žmonėms“, – teigia V.Andrulis.

„Strateginiame plane deklaruojame, kad esame žemės ūkio ir turizmo kraštas, todėl daug dėmesio skiriame Tytuvėnų kultūros ir

VSUTKĖNĖS NUOTR.

Pievų gatvės gyventojai jau džiaugiasi renovuotais namais

◀ Kelmės rajono savivaldybės vadovai – meras Vaclovas Andrulis ir savivaldybės administracijos direktorė Irena Sirusienė

VSUTKĖNĖS NUOTR.

paveldo objektams – vienuolynui ir bažnyčios ansamblui. Šiuo metu rengiamas techninis projektas centrinės Tytuvėnų dalies skverui, tvėkiniams, Jurgio kalneliui sutvarkyti. Lėšų šiam projektui vykdyti skirs Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba“, – planuojamas veiklas vardiija Kelmės rajono savivaldybės administracijos direktorė Irena Sirusienė.

Pasak jos, Tytuvėnai neturi kultūros centro, repetuojama ir koncertuojama bažnyčiai priklausančiame pastate, todėl savivaldybė atlieka studiją dėl kultūros centro statybos. „Šis

Kelmės rajonas – švarus ir ekologiškas, nes nėra stambiosios pramonės. Tačiau čia sudarytos sąlygos smulkiajam ir vidutiniam verslui plėtoti.

miestelis patenka į Piligrimų kelią, todėl VšĮ Tytuvėnų piligrimų centras pateikė preliminarą 13 mln. Lt paraišką, planuojame tvarkyti arkadinę galeriją, bažnyčios vartus, tvorą ir aplinką, įrengiant sodą, koks buvo prieš kelias dešimtis metų“, – pasakoja I.Sirusienė.

Vykdam bendrą projektą neatpažįstamai pasikeitė Giliaus ežero pakrantė, įrengtos dvi šiaurietiško ėjimo trasos – rūpinamasi, kad žmonės gyventų ne tik gražioje aplinkoje, bet ir sveikai. Vietos gyventojų ir svečių patogumui Maironio gatvėje bus įrengti šaligatviai, dviračių takas ir lietaus nuotekų trasos.

Atnaujinimo darbai neaplenkė nė vienos Kelmės rajono seniūnijos, investicinių projektų vaisiais džiaugiasi įvairios šio krašto bendruomenės.

Savivaldybės vadovai pabrėžia, kad Kelmės rajonas – švarus ir ekologiškas, nes nėra stambiosios pramonės, tačiau čia sudarytos sąlygos smulkiajam ir vidutiniam verslui plėtoti. Savivaldybės taryba šiemet patvirtino remimo programą besikuriančiam verslui, kompensuoja 50 proc. įrangos, kainuojančios iki 10 tūkst. Lt, įsigijimą. Jau gautas prašymas paremti spaustuvės Tytuvėnų mieste įrengimą.

Operatyviai ir jautriai reaguota į Rusijos paskelbtą embargą, žemyn besiritančias pieno, galvijų, grūdų, rapsų, daržovių ir vaisių supirkimo kainas. „Pasibaigus derliaus derojimo metui ketiname rengti seminarus ūkininkams ir raginti imtis žemės ūkio produkcijos perdirbimo. Kviesimės Valskybinės mokesčių inspekcijos, „Sodros“ ir kitus specialistus, kad jie paaiškintų galimybes ir reikalavimus, gerosios patirties atstovus iš kitų rajonų – kad padrąsintų mūsų krašto žemdirbius plėsti legalų verslą. Pradėjus perdirbti pagamintą produkciją, laimėtų ne tik ūkininkai – atsirastų naujų darbo vietų, padidėtų užimtumas, pasipildytų rajono biudžetas, valgytume sveiką vietovėje užaugintą ekologišką produkciją“, – įsitikinusi Kelmės rajono savivaldybės administracijos direktorė.

2014 m. biudžete numatyta 70 tūkst. Lt besikuriančiam verslui paremti. Jei būtų paklausa ir susidomėjimas, savivaldybės vadovai ieškotų galimybių padidinti šį fondą, kad parama galėtų pasinaudoti daugiau žmonių. ■

SAVIVALDA

Politinė santarvė užtikrino rajono augimą

Tauragės rajone nerastume miestelio, kuriame pastaraisiais metais nebūtų kas nors pagerinta, perstatyta ar atnaujinta. Šie metai Tauragės rajono savivaldybei buvo itin produktyvūs bei sėkmingi – įgyvendinta įspūdingai daug didelių europinės paramos projektų.

Rasa Vaitkevičienė

„Rajono gerovė buvo kuriama ant politinio stabilumo pagrindo, todėl visomis europinės paramos galimybėmis pasinaudojome maksimaliai“, – tokį gyvenimo kokybės gerinimo receptą atskleidė Tauragės rajono savivaldybės meras Pranas Petrošius.

Tauragėje jau trečią kadenciją dirba bemaž tos pačios politinės sudėties savivaldybės taryba. Į valdančiąją koaliciją įeina 18 iš 25 tarybos narių, tačiau balsuojant dėl svarbių klausimų neretai pritaria ir opozicijos atstovai. Toks politinis ir administracinis stabilumas užtikrino sklandų darbą ir projektų tęstinumą.

Meras juokauja, kad pastarųjų metų rezultatai sumalė į šipulius sostinės atstovų būgštavimus, esą provincijos savivaldybėse dėl menkesnės valdininkų kompetencijos nebus kam administruoti sudėtingų europinės paramos projektų ir nebus panaudotos lėšos. Išėjo taip, kad Tauragė – tarp geriausiai šias lėšas panaudojusių savivaldybių Lietuvoje. Tad nieko stebėtina, kad Tauragės rajono vadovas patenkintas tiek besibaigiančios kadencijos, tiek ES struktūrinių paramos fondų 2008–2013 m. etapo rezultatais.

Bene labiausiai Tauragės gerovę kėlė regionų centrų plėtrai skirtas finansavimas. Iš 49,7 mln. Lt, skirtų šiai programai įgyvendinti, Tauragėje jau panaudota 46 mln. Lt, rekonstruota 20 objektų.

Vien pėmai atlikta 30 mln. Lt vertės darbų, o investuota į bemaž visas viešojo gyvenimo sritis: buvo tvarkomos miestų ir miestelių viešosios erdvės, poilsio ir rekreacinės zonos, sukurta palankios sąlygos pramonės ir verslo plėtrai, steigiamos naujos darbo vietos. Sėkmingai surengus konkursus, dalį lėšų netgi pavyko sutaupyti – tai leis kapitaliai suremontuoti dar keletą gatvių. Miestui, kuriame ilgą laiką asfaltuota buvo vos pusė gatvių, svarbus kiekvienas sutvarkytas dangos metras.

FOTO STUDIA WIDEWINGS NUOTR.

FOTO STUDIA WIDEWINGS NUOTR.

Tikru išbandymu Tauragės valdžiai tapo Vytauto stadiono rekonstrukcija. Šiamatinė rekonstrukcijos darbų vertė iš 12 mln. Lt per krizės laikotarpiu vykusį konkursą „sutripo“ iki 9 mln. Lt, o konkursas laimėtas vos dėl 3,1 mln. Lt.

„Galima sakyti, įvyko blogiausia, kas galėjo įvykti. Tačiau sunkią situaciją suvaldėme, iš savivaldybės biudžeto skirdami dar 1,2 mln. Lt. Dabar galime didžiuotis puikiai įrengtu stadionu – kitur tokius tvarko jau už 14–16 mln. Lt“, – vieną didžiausių šios kadencijos iššūkių prisi-

**Miestas išsidriekęs prie
Jūros upės**

valdybės lėšomis nuosekliai investuota į šilumos ūkio modernizavimą, dabar rajone šimtu procentų naudojamas biokuras, tad šilumos kaina gyventojams – viena mažiausių Lietuvoje.

Pastaraisiais metais smarkiai pasistūmėta ir įgyvendinant būsto atnaujinimo programą. O P.Petrošius dar gerai prisimena, kokio aršaus rajono gyventojų pasipriešinimo prieš dešimt metų sulaukdavo pirmieji pokalbiai šia tema.

Anuomet renovuoti du penkiaaukščiai tapo tarsi vizitine šios idėjos kortele. Dabar dokumentai parengti 38, o atnaujinimo darbai vyksta 17 daugiabučių.

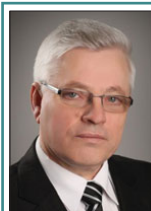
Baigtas didžiulis 43 mln. Lt vertės vandentvarkos investicinis projektas, pagal kurį Tauragės ir Skaudvilės miestuose įrengti nauji vandentiekio ir nuotekų tinklai, Skaudvilėje pastatyti valymo įrenginiai, įrengti vandentiekio ir nuotekų tinklai Pagramantėje, Norkaičiuose, Dapkiškiuose, Gaurėje, Papušynėje. Tauragėje, už 28,3 mln. Lt intensyviai statomi dumblo apdorojimo įrenginiai.

„Baigdami kadenciją galime gyventojams drąsiai atsiskaityti: padarėme viską, ką žadėjome, ir netgi daugiau“, – tvirtina P.Petrošius.

O ramybės jau neduoda ateities idėjos ir planai. Tauragės centras sutvarkytas, bet individualių namų kvartaluose dar liko nemažai žvyrų ir netvarkingų gatvių. Jau parengtas 18 ha plotas su infrastruktūra – metas žvalgytis investuotojų, kurie sukurtų darbo vietų: tai nauda ne tik gyventojams, bet ir rajono biudžetui.

Tauragėje stinga poilsio ir pramogų centro su plaukimo baseinu, kino teatru, badmintono kortais, sveikatingumo kompleksu. Prieš dešimtmetį įrengtą rajono apšvietimo sistemą metas keisti taupesne, efektyvesne. Bet tai – jau kitos kadencijos darbai. ■

ASMENINIO ARCHYVO NUOTR.

Meras P.Petrošius: Daug padirbėta atnaujinant socialinės paskirties objektus – mokyklas, vaikų darželius, vaikų globos namus, kultūros namų ir kaimo bendruomenių pastatus.

mena Tauragės rajono meras.

Tauragiškiams nebebus gėda pasitikti svečius naują veidą įgijusiuose „miesto vartuose“ – Tauragės autobusų stotyje: už 2,7 mln. Lt atnaujintas pastatas, teritorijos danga, želdiniai, įrengtos vaizdo stebėjimo kameros.

Daug padirbėta atnaujinant socialinės paskirties objektus – mokyklas, vaikų darželius, vaikų globos namus, kultūros namų ir kaimo bendruomenių pastatus. Tvarkytos bažnyčios ir sporto salės, įrengtos naujos sankryžos, buvo tiesiami pėsčiųjų ir dviračių takai, klojami lietaus nuotekų tinklai, įrengiamos poilsio zonos su suoleliais, atsodintais želdiniais ir gėlynais.

Keletas skirtingų projektų palengvino daugiabučių gyventojams komunalinių mokesčių našą. Tauragėje jau devynerius metus savi-

◀ **Tauragės miesto šventės „Tauro ragas“ meno šventė „Mano miestas“**

SAVIVALDA

Lazdijų meras: „Padėkime žmogui susikurti darbo vietą“

Darbas žmogaus nesusiras – žmogus turi susirasti darbą. Tuo įsitikinęs Lazdijų rajono savivaldybės meras Artūras Margelis, energingai ieškantis kelių nedarbui rajone sumažinti.

Zina Juraite

Mero užmojai jau duoda vaisių: rajone daugėja naujų darbo vietų, žmonės drąsiau imasi verslo, o mėsinių galvijų aubrakų pavadinimą neužsikirdamas ištaria kiekvienas rajono ūkininkas.

„Ateitis priklauso versliams žmonėms“, – neabejoja A. Margelis. Bet tuoj pat pripažįsta: jo vadovaujamame rajone, kaip ir visoje Lietuvoje, verslių žmonių nėra daug.

Vis dėlto meras iš to tragedijos nedaro, o ieško išeities, pripažindamas, kad verslumo tradicijų iki šiol nebuvo, tad jas reikia kurti ir vaikus nuo mažens mokyti verslui būtinų dalykų. „Mokykloje reikia pradėti dėstyti ekonomiką ir ji turi būti ne papildomas, o privalomas dalykas, kurio mokyty profesionalai, nes dabar daugelis vaikų savo aplinkoje net nemato verslaus pavyzdžio“, – pripažįsta A. Margelis.

Kad tokių pavyzdžių vaikams toli ieškoti nereikėtų, jis pasiūlė mokyklose sudaryti sąlygas parduoti gabiių vaikų sukurtus rankdarbius. Tą patį meras nuolat skatina daryti vietos amatininkus, tautodailininkus – jų rankų darbo gaminius prekiaujama Lazdijų turizmo informacijos centre. Vietos amatininkų sukurti darbai žymimi savivaldybės prekės ženklų logotipu, kuris sukurtas siekiant padidinti rajono žinomumą bei patrauklumą.

Gal iš pirmo žvilgsnio tai atrodo smulkmena, bet jokios verslo patirties neturinčiam žmogui – tai stiprus stimulus veikti, ir jis jau duoda rezultatų: kasmet vis daugiau Lazdijų rajono gyventojų įsigyja verslo liudijimus.

Viltis – investicijos ir nauji projektai

„Sudaryti palankias sąlygas verslui kurti ir naujoms darbo vietoms steigti“, – taip svarbiausią rajono valdžios uždavinį formuluoja A. Margelis.

Tokia nuostata tinka ir patinka Lazdijų rajo-

Sėkminga mėsinių galvijininkystės plėtra skatintų šeimos ūkių kūrimąsi ↑

ne investuoti norintiems verslininkams. Kai buvęs Seimo narys Jonas Jagminas užsiminė apie savo ketinimus investuoti Lazdijų rajone, įrengiant čia viščiukų broilerių perinimo inkubatorių, meras kartu su savivaldybės Ekonomikos skyriaus vedėja Jolita Galvanauskienė pats važinėjo po rajoną ir J. Jagminui parodė apie septynis objektus, tinkančius šiam verslui pradėti. Verslininkas išsirinko buvusius muitinės sandėlius bei šalia jų esantį žemės sklypą Janaslavo kaime.

Aštuntą kartą surengtame aukcione anksčiau niekieno nepirktus sandėlius įsigijęs J. Jagminas kartu su dalininku iš Lenkijos į verslo projektą Lazdijų rajone žada investuoti dešimt milijonų litų ir įkurti apie pusšimtį naujų darbo vietų. Dar šiais metais planuojama baigti inkubatoriaus statybą ir išperinti pirmuosius viščiukus. Per metus čia planuojama išperinti 15 mln. viščiukų.

Žmonės bus įdarbinami ne tik inkubatoriuje – Lazdijų krašto ūkininkai galės auginti nustatytų veislių vištas, kurių kiaušiniai bus superkami ir čia perinami. Pristatydamas savo verslą J. Jagminas patikino, kad lazdijiečiai bus konsultuojami ir mokomi, kaip įsirengti patalpas paukščiams auginti, su jais patirtimi dalytis šioje srityje jau gerokai prakutę lenkų ūkininkai.

Meras neabejoja, kad naujų darbo vietų bus sukurta ir įgyvendinant vieną didžiausių pastarojo meto investicinių projektų Lazdijų rajone „5000 aubrakų Lazdijams“. „Sėkminga mėsinių galvijininkystės plėtra skatintų asmeninių ūkių kūrimąsi, didintų užimtumą ir rajono gyventojų pajamas“, – tikisi A. Margelis.

Jis – ir šio projekto idėjos autorius, neabejojantis, kad nereiklų aubrakų auginimas neder-

lingose rajono žemėse bus perspektyvus ir sėkmingas.

Tokias viltis neabejotinai didina ir tai, kad rajono valdžia, „stumdama“ šį projektą, dirba visais frontais: savivaldybė kartu su aubrakų augintoju iš Vokietijos Ernstu Friedriku Baumeriu įsteigė viešąją įstaigą Darbo vietų kūrimo fondą, kuris rūpinasi ES fondų paramos paieška, kaupia reikiamą informaciją apie mėsinių galvijų aubrakų auginimą bei perduoda ją rajono ūkininkams.

Rajono ūkininkai, projekto eigoje susijungę į kooperatyvą „5000 aubrakų Lazdijams“, jau pajuto pirmąją jo naudą. Pasak mero, praėjusią savaitę mėsinius galvijus su kooperatyvo narių pagalba pardavęs rajono ūkininkas džiamąsi 25 proc. siekiančiu didesniu uždarbiu negu būtų gavęs galvijus parduodamas įprastai. „Geresnės suderėtos sąlygos tik įrodo, kad ūkininkų susitelkimas bendram tikslui yra nešantis realią naudą“, – teigė meras.

A. Margelis mina Žemės ūkio ministerijos slenkstį, įrodinėdamas, kad tiesioginės išmokos ūkininkams būtų mokamos ne tik už nuosavus, bet ir nuomojamus ar kitais pagrindais iš kito ūkinių galvijų savininko gautus gyvulius. Pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su Aleksandro Stulginskio universitetu dėl taikomųjų mokslo tyrimų vykdymo rajone, studijų organizavimo, specialistų ir įvairių projektų rengimo.

Lazdijiečiams sudarytos sąlygos semtis patirties šalies ir užsienio aubrakų augintojų ūkiuose, parengtas mokomojo ūkio projektas, kuris bus įgyvendinamas Veisiejų technologijų ir verslo mokykloje, joje nuo šių mokslo metų pradžios atsirado ir nauja – mėsinių galvijų augintojo specializacija, kurią pasirinkusieji gaus net dvigubą stipendiją. ■

ASMENINIO ARCHIVO NUOTR.

◀ **Meras A. Margelis neslepia esąs pasiryžęs visiems rimtiems investuotojams rajone uždegti žalią šviesą: „Jie kuria darbo vietas mūsų krašto žmonėms.“**

SAVIVALDA

Mažeikiai: milijoninės lėšos – ne tik švaresniam vandeniui

Pastarąjį dešimtmetį Mažeikių rajone į vandentvarkos projektus investuota kone šimtas milijonų litų. Tai įspūdinga investicija į gyvenimo kokybę rajone: mažeikiškiai jau gali džiaugtis, kad jų geriamojo vandens kokybė – viena geriausių šalyje, o nuotekos neteršia vandenų.

Rasa Vaitkevičienė

Mažeikių rajone statomi modernūs nuotekų dumblo utilizavimo įrenginiai

P.Trakinis: „Tereikia laiko, ir gyventojai įvertins centralizuoto tinklo pranašumus“

Mažeikiai – viena iš 14 probleminių Lietuvos savivaldybių. Rajonas antrą dešimtmetį bando įveikti įsisenėjusias problemas: didelį nedarbą ir su juo susijusias socialines negeroves.

Bet Mažeikių savivaldybės tarybos meras Antanas Tenys pastebi, kad jau dabar padėties rajone daugeliu požūriu nėra ko nė lyginti su, tarkime, buvusia prieš dešimtmetį: labiausiai dėl to, jog pasitelkus Europos Sąjungos struktūrinių paramos fondų lėšas daug investuota į teigiamus aplinkos ir gyvenimo kokybės pokyčius.

Vis dėlto pirmiausia vertėtų paminėti vieną didžiausių, daugiamilijoninių pastarojo dešimtmečio investicijų Mažeikių rajone: čia jau daugiau nei dešimtmetį įgyvendinami ES lėšomis finansuojami vandentvarkos infrastruktūros plėtros projektai, o viena pirmųjų ir prioritetinių krypčių tapo nuotekų valymas, nes miestas neturėjo savo valymo įrenginių.

2003 m. pavasarį buvo pradėtas, o po penkerių metų baigtas investicinis ES, valstybės ir savivaldybės lėšomis finansuotas projektas „Mažeikių nuotekų valymo įrenginių statyba ir nuotekų tinklų išplėtimas“, kurio biudžetas siekė 7,45 mln. eurų (apie 25,7 mln. Lt).

Projektas pagerino Mažeikių ekologinę padėtį, į upes ir jūrą nebeplūsta teršalai. Bet netrukus įmonės „Mažeikių vandenys“ direktoriui Pranui Trakinui ir rajono vadovams teko pasukti galvas, kaip utilizuoti susikaupusį džiovintą perteklinį nuotekų dumblą. Žinių bei patirties apie naujausius dumblo tvarkymo būdus mažeikiškiai sėmėsi Vokietijoje.

Drauge su Mažeikių rajono savivaldybės administracija pradėti statyti vieni pirmųjų Lietuvoje, modernūs nuotekų dumblo utilizavimo įrengi-

niai, kuriuose ši atlieka pažangiu būdu apdorojama iki sausų granuliu. Projektas įgyvendintas 2012 m., jam skirta per 15,6 mln. Lt Sanglaudos fondo ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšų.

Rajono vandentvarkos ūkis, nutiesus naujus vandentiekio ir nuotekų tinklus, atnaujintas Vieکشnuose, Sedoje, Plinkšėse, Bugeniuose. Vieکشnuose viena pirmųjų Lietuvoje įdiegta Vakarų Europos šalyse labai populiarī vakuuminė nuotekų sistema, sulaukusi itin didelio ir kitų savivaldybių susidomėjimo.

Investicijos į Mažeikių rajono vandentvarkos ūkį – ištisų išpūdingos: 2005–2014 m. iš viso investuota apie 92,2 mln. Lt. Per šį laikotarpį nutiesta 38,3 km vandens tiekimo ir 42 km nuotekų surinkimo tinklų, atnaujinta 12,4 km vandens tiekimo ir 3,1 km nuotekų surinkimo tinklų, paslaugos tapo prieinamos apie 17 tūkst. žmonių, pastatyti septyni vandens gerinimo, keturi nauji valymo įrenginiai, trylika nuotekų siurblių, dumblo apdorojimo įrenginiai.

Meras A. Tenys: „Daugiausiai vilčių dėl tolygios rajono plėtros teikia jauni žmonės“

„Gaila, kad žmonės kai kuriose gyvenvietėse dėl įvairių priežasčių vangiai jungiasi prie centralizuotų vandentiekio bei nuotekų sistemų. Bet su jais tiesiog reikia daug kalbėtis, atsižvelgti į jų padėtį: jei reikia, sunkiai besiverčiantiems palengviname darbus. Tereikia laiko, ir gyventojai įvertins centralizuoto tinklo pranašumus“, – įsitikinęs P.Trakinis.

Mažeikių meras A.Tenys džiaugiasi, kad europinių paramos fondų lėšos kilselėjo viso rajono gerovę. Mažeikių rajoną pasiekė lėšos iš keleto didelių šaltinių: Probleminių teritorijų plėtros programos, Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtros priemonės, Lietuvos kaimo plėtros bei URBAN programų.

Viena pastebimiausių permainų – artėjančią šildymo sezoną pasitinka 41 renovuotas daugiabutis, gyventojai sutaupys 40–50 proc. išlaidų už šildymą. Gausėja jaukių poilsio vietų – su moderniu apšvietimu, naujais pėsčiųjų ir dviračių takais, žaidimų aikštelėmis, estetiškais želdiniais. Šiemet baigtas tvarkyti Melioratorių parkelis, kompleksškai atnaujintas Senamiesčio parkas, baigiamieji darbai beliko Juodpelkių parke, kuriame jau įrengta futbolo aikštė su dirbtinės žolės danga.

A.Tenio vertinimu, daugiausiai vilčių dėl tolygios rajono plėtros teikia jauni žmonės: pastebėta, kad jie dažniau kuria savo verslą. Kukliai, bet sumažėjo ir rajono nedarbo lygis. O juk turėdami palankias sąlygas gyventi, verslauti, įsidarbinti, ugdyti vaikus, džiaugtis sveika jaukia aplinka, žmonės drąsiau leidžia šaknis gimtojoje žemėje. Tokių vienas kitas jau atsiranda ir tarp buvusių emigrantų, o mažeikiškių apklausos rodo, kad pastaraisiais metais žmonės pajuto randantis daugiau galimybių susirasti darbą ar kurti savo verslą. ■

SAVIVALDA

Svarbu jausti rajono pulsą

Pakruojo rajono savivaldybės merė Asta Jasiūnienė įsitikinusi: „Žmogui turi būti sudarytos sąlygos saugiai ir patogiai gyventi. Tuomet jis galės save realizuoti nepriklausomai nuo to, kur gyvena, – didmiestyje ar Pakruojyje.“

Vilma Kasperavičienė

Infrastruktūros gerinimas, viešųjų erdvių sutvarkymas ir pritaikymas visuomenės poreikiams, socialinių paslaugų plėtra, palankesnių sąlygų verslui kūrimas – pagrindiniai Pakruojo rajono savivaldybės prioritetai.

Panašios plėtros kryptys numatytos ir 2014–2020 m. laikotarpiu. Kuriant 2014–2020 m. strateginį plėtros planą gyventojai akcentavo viešųjų erdvių tvarkymą, pritaikymą bendruomenių poreikiams. Praktiškai kiekvienas kaimas nori turėti sveikatinimo aikštes su treniruokliais, sutvarkytas upių pakrantes su įrengtais paplūdimiais. Taip pat prašyta išlaikyti tradicinių medicinos punktų, švietimo, kultūros įstaigų tinklą, stiprinti jų bazę. Gyventojų nuomone, daugiau dėmesio ir lėšų reikėtų skirti keliams tvarkyti, verslumui ugdyti, elektroninėms paslaugoms plėtoti.

A.Jasiūnienė pabrėžia, kad rajono plėtros gairės nustatytos demokratiškai – atlikus savivaldybės gyventojų apklausą, susitinkant su kiekvienos seniūnijos seniūnaisiais, bendruomenių lyderiais, verslininkais ir nevyriausybinių sektoriaus atstovais. Taip išsiklausyta, ko tikimasi, ko norima, kad rajone būtų geriau gyventi. „Mūsų mintys ir idėjos sutapo su rajono bendruomenės norais. Kadangi dažnai rengiame susitikimus, dalyvaujame įvairiuose renginiuose, jaučiame rajono pulsą“, – tvirtina merė.

Jau 2007–2013 m. laikotarpiu Pakruojo rajono savivaldybei pavyko sukurti sėkmingai funkcionuojantį rajono socialinių įstaigų tinklą, teikiantį paslaugas įvairaus amžiaus ir skirtingų poreikių rajono gyventojams. „Tai mūsų stiprioji pusė. Tačiau matome, kad ateinančiu laikotarpiu kai kuriose įstaigose vėl reikės pagerinti sąlygas ir infrastruktūrą“, – sako A.Jasiūnienė.

Pakruojis gali pasigirti ir senomis žemdirbių tradicijomis, ir tuo, kad yra vienintelis rajonas Lietuvoje, kuriame išplėtotą dolomito kasybą. Būtent šių sričių atstovai per praėjusį laikotarpį sugebėjo pasinaudoti Europos Sąjungos struktūrinių fondų parama, pritraukti investicijų. Dolomito gamyklos diegia modernias technologijas, stato atsinaujinančios energijos jėgaines, ketina plėsti vėjo jėgainių parką. Pažangi žemdirbių ir moderni kasyba išlieka ir 2014–2020 m. laikotarpio prioritetu.

„Džiaugiamės Žemės ūkio ministerijos

PAKRUOJO RAJONO SAVIVALDYBĖS ARCHIVO NUOTR.

Žaismingos mugės – bendruomenių verslumui skatinti ▲

PAKRUOJO RAJONO SAVIVALDYBĖS ARCHIVO NUOTR.

Pakruojis gali pasigirti senomis žemdirbių tradicijomis ir yra vienintelis rajonas Lietuvoje, kuriame išplėtotą dolomito kasybą – teigia A.Jasiūnienė ▲

nuostata prioritetą teikti gyvulininkystei. Būtų naudinga, kad Pakruojis taptų stipriu ne tik augalininkystės, bet ir gyvulininkystės tradicijas turinčiu rajonu. Tuomet ne taip skaudžiai susidurtume su nedarbo problema kaimuose, – neabejoja A.Jasiūnienė.

Jos teigimu, Pakruojo rajonas – patogi vieta gyventi: čia galima grožėtis natūraliu lygumų kraštovaizdžiu, nėra transporto spūsčių, nereikia laukti eilės, kol vaikas bus priimtas į darželį, džiugina rajono abiturientų pasiekimų rodikliai, ranka pasiekiamos Šiaulių ir Panevėžio siūlomos pramogos ir kiti pranašumai.

A.Jasiūnienė teigia, kad visi savivaldybės žingsniai teigiamai paveikė gyventojų gyvenimo kokybę, sudarė palankesnes sąlygas kurti verslui. Juk sutvarkyta viešoji erdvė dažnai tampa traukos centru, o verslininkams atsiranda naujų galimybių.

Pavyzdžiui, atnaujinta Pakruojo dvaro sodyba vis labiau traukia ne tik vietos gyventojus, bet ir svečius iš kitų rajonų, netgi užsienio. Tai impulsas įvairioms paslaugoms plėsti, galimybė savo veiklą pristatyti smulkiesiems amatininkams ir tautodailininkams, rajono bendruomenei. Visai neseniai Pakruojo ir

PAKRUOJO RAJONO SAVIVALDYBĖS ARCHIVO NUOTR.

Visų įgyvendinamų projektų tikslas – pagerinti gyvenimo kokybę ↑

Radviliškio rajonų vietos veiklos grupių iniciatyva dvare įsikūrė amatų dvarelis, kuriame nuolat veikiančioje ekspozicijoje prekiaujama vietos amatininkų dirbiniais, planuojama rengti įvairias edukacines programas.

Vis dėlto, pašnekovės įsitikinimu, nei infrastruktūros plėtra, nei pastatų modernizavimas ar įgyvendinti kelių rekonstrukcijos projektai nebus vertingi, jei neliks kam jais naudotis. Didžiausia rajono vertybė – žmonės. Savivaldybė didžiuojasi išlaikiusi kultūros įstaigų, bibliotekų tinklą. Pasieltas puikus rodiklis – šiemet Dainų šventėje dalyvavo net 13 Pakruojo rajono kolektyvų.

Kam nepatinka meninė saviraiška, savo jėgas ir išmintį gali skirti visuomeniniam darbui – rajone veikia įvairios nevyriausybines organizacijos. Taip pat daug sportinių organizacijų, klubų, draugijų. Merė džiaugiasi ir savo sodybas puoselėjančiais rajono gyventojais – kasmet jų vis daugiau. Malonu, kad, suprasdami bendruomeniškumo svarbą, renginiams, vienijantiems rajono žmones ir reprezentuojantiems rajoną, organizuoti lėšų skiria verslo atstovai.

„Siekdami, kad Pakruojyje būtų saugu ir patogų gyventi kiekvienam, stengiamės sukurti sąlygas ir žmonių saviraiškai, organizuoti įvairius gyventojų poreikius tenkinančius renginius, pagerbti nusipelnčius, pasidžiaugti visų pasiekimais“, – pokalbį užbaigia Pakruojo rajono savivaldybės merė A.Jasiūnienė. ■

ŠAVIVALDA

Šalčininkų rajone juodų skylių – tuščių kaimų – nėra

Gyventojų tautine sudėtimi ir geografinė padėtimi išskirtinei Lietuvoje Šalčininkų rajono savivaldybei būdinga geresnė demografinė būklė negu bendrai šalyje: čia gimsta daugiau vaikų, geresnė gyventojų amžiaus sudėtis, mažesnė emigracija.

Elena Milčiūnė

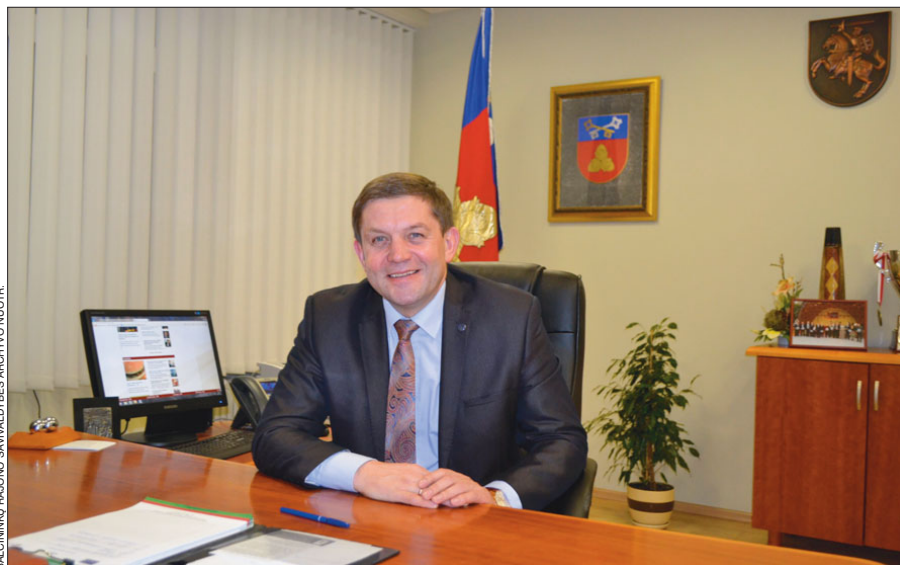
Tai atskleidė demografinių rodiklių ir procesų analizė, kurią bakalaurui darbui pasirinko Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakulteto Geografijos ir kraštotvarkos katedros studentė Aurelija Šturaitė. Darbe įvardyti rajono demografiniai pokyčiai bei gyventojų poreikiai savivaldybei padėjo tiksliau numatyti rajono strateginės plėtros gaires naujam planavimo laikotarpiui.

„Lietuva baigia išsivažinėti. Mes ne išimtis, tačiau džiugina ir vilties teikia tai, kad mūsų rajono rodikliai geresni. Žmonės, ypač jauni, lieka, juodų skylių – tuščių kaimų – rajono žemėlapyje nėra“, – sako Šalčininkų rajono savivaldybės meras Zdzisław Palevič.

Statistikos duomenys liudija, kad tarptautinė migracija ištis nedidelė, šalčininkiečiai emigruoja bene mažiausiai šalyje: vienam tūkstančiui gyventojų tenka keturi emigrantai. Vidinės migracijos skaičiai šiek tik didesni. Rajono vadovo žodžiais, Vilniaus artumas Šalčininkams – ir pranašumas, ir problema. „Vidinė migracija yra ir vyksta dėl to, kad 42 km šiais laikais jau nelaikoma dideliu atstumu. Jauni žmonės mieliau kuriasi arčiau sostinės. Nemažai jų gyvena mūsų krašte, bet dirbti važiuoja į Vilnių. Ten daugiau darbo vietų, geresni atlyginimai“, – demografinės tendencijas vardija meras.

Pastaruoju metu pastebima, kad Šalčininkų rajone stabilizuojasi gyventojų skaičiaus mažėjimo tempas. „Rajonas išsiskiria aukštesniu gimstamumo lygiu, kas visiškai nebūdinga depopuliacijos kamuojamam Rytų Lietuvos regionui“, – teigia Z. Palevič.

Siekiant įsitikinti, ar esamas gimstamumas užtikrintų kartų kaitą Šalčininkų rajono savivaldybėje, buvo apskaičiuotas suminis gims-

ŠALČININKŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ARCHIVO NUOTR.

Z. Palevič: „Rajonas išsiskiria aukštesniu gimstamumo lygiu, kas visiškai nebūdinga depopuliacijos kamuojamam Rytų Lietuvos regionui.“ ↑

tamumo indeksas. Pasak mero, gautas indeksas yra didesnis už Lietuvos vidurkį, o pastaruoju metu – artimas minimalios ribos reikšmei, kai jau yra užtikrinama natūrali kartų kaita.

„Labai džiugina tai, kad Šalčininkų rajone darbingo amžiaus žmonės sudaro net 63 proc., tai geras rodiklis, palyginti su kitomis šalies savivaldybėmis. Esame jaunas rajonas, gyventojų amžiaus vidurkis – 39 metai“, – džiaugiasi meras.

Jo nuomone, gerėjančiai demografinė padėčiai įtakos turi rajone sudarytos palankios sąlygos kurti verslą, švari ir sutvarkyta aplinka, gražus kraštovaizdis, išplėtotas švietimo ir kultūros infrastruktūra: kiekvienoje seniū-

nijoje veikia darželiai, mokyklų tinklas patenkina lenkiškai, rusiškai ir lietuviškai kalbančių vaikų poreikius. Rajone yra socialinių paslaugų centras, senelių ir vaikų globos namai.

„2007–2013 m. finansiniu laikotarpiu įsisaivino apie 100 mln. Lt ES struktūrinių fondų lėšų. Mūsų regionui tai nemaža suma, leidusi pagerinti rajono padėtį ir įvairdinti. Šalčininkai pasikeitė neatpažįstamai: sutvarkytas gyvenamasis kvartalas, aikštė, miesto parkas, stadionai, Šalčios tvenkinio apšilimas, renovuota ligoninė, pastatyta moderni atliekų naikinimo įmonė, moderni nuotekų valykla. Asfaltuotų gatvių, šaligatvių, vandentiekio ir nuotekų trasų padaugėjo ne tik savivaldybės centre, bet ir rajono kaimuose“, – atliktus darbus vardija Z. Palevič.

Mero teigimu, rajone sukurtos patrauklios sąlygos kurti naujoms įmonėms, skatinamos naujos verslo iniciatyvos ir jų įgyvendinimas, plėtojama verslo infrastruktūra, taip pat sudaryta palanki aplinka investicijoms pritraukti.

Savivaldybė yra parengusi visus teritorinius planavimo dokumentus, bendruosius miestų ir miestelių planus, vandens tiekimo, specialiuosius šilumos ūkio, rekreacinių teritorijų planus. Be to, verslininkams suteikiama nekilnojamojo turto, žemės mokesčių, vietos rinkliavų lengvatų. Taryba yra nustatčiusi mažiausią verslo liudijimų įsigijimo kainą visoje Lietuvoje, tai gyventojus taip pat skatina imtis verslo. Šiuo metu veikia 449 įmonės. ■

VILNIAUS UNIVERSITETO GAMTOS MOKSLŲ FAKULTETO GEOGRAFIJOS IR KRAŠTOTVARKOS KATEDROS PROFESORĖ DOVILĖ KRUPICKAITĖ

Šalčininkų rajono savivaldybė – išskirtinė Lietuvoje gyventojų tautine sudėtimi ir geografinė padėtimi. Ji išsidėsčiusi tarp dviejų skirtingų polių. Vienas jų – didžiausias Lietuvoje ūkio augimo taškas Vilnius su didėjančiu gyventojų skaičiumi. Iš kitos pusės – Lietuvos ir Baltarusijos Respublikos valstybinė siena, per kurią ryšiai minimalūs. Tai ir daro didžiausią įtaką demografinė padėčiai bei lemia jos

ASMENINIO ARCHIVO NUOTR.

būklės skirtumus. 2001–2011 m. periferinėse ir pasienio teritorijose – Pabarės, Turgeilių, Poškonių ir Dieveniškų seniūnijose gyventojų sparčiai mažėjo. O štai arčiau sostinės esančiose ir stambesnes gyvenvietes apimančiose vietovėse – Baltosios Vokės, Jašiūnų, Eišiškių ir Šalčininkų seniūnijose demografinė padėtis neblogo, Baltosios Vokės seniūnijoje pastebimas gyventojų prieaugis. ●

SAVIVALDA

Meras A.Katinas: „Utenos sėkmė – rajono žmonių nuopelnas“

Utena rugsėjo 6 dieną atšventė 753-ąjį gimtadienį. Pasak Utenos rajono savivaldybės mero Alvydo Katino, miesto šventė – gera proga pasvarstyti, kaip miestas gyvena per metus.

Lolita Kaminskienė

– Tad kaip šį laikotarpį gyvena Utena? – klausiamo Alvydą Katiną.

A.K.: Pradėsiu nuo miesto gimtadienio. Prasminga, kad vietos valdžia turi galimybę pasveikinti gyventojus ne tik kalbomis, koncertais, bet ir darbais. Utenoje bandomė tokią tradiciją įvesti, ir štai šiais metais miesto gimtadienį pradėjome rugsėjo 1 d. atidarydami vieną moderniausių šalyje Adolfo Šapokos gimnazijos stadioną, pritaikytą ne tik gimnazistų, bet ir bendruomenės poreikiams. Miesto gimtadienis – tai yra bendruomenės telkimo šventė, skatinanti pabendrauti ir pasidžiaugti kartu. Ta proga buvo surengta Utenos rajono įmonių, organizacijų, savivaldybės administracijos ir atskirų rajono gyventojų apdovanojimų už laimėjimus įvairiose srityse paroda, kurios metu buvo apdovanoti vienaip ar kitaip prie tų laimėjimų prisidėję žmonės.

– Norint surengti tokią parodą, reikia tų apdovanojimų turėti...

A.K.: Idėja surengti parodą kilo dėl to, kad apdovanojimų minėtos institucijos, bendruomenės, menininkai, sportininkai, meno kolektyvai ir kt. turi daug. Bet apie juos gyventojai gal yra tik girdėję ar matę nuotraukose. O juk prie visų tų laimėjimų yra prisidėję tūkstančiai Utenos rajono žmonių. Net geriausio mero vardas, įteiktas man, – tai visų Utenos žmonių nuopelnas ir pasiekimas.

Utena džiaugiasi trimis Aukšinėmis krivūlėmis, aukščiausiais Lietuvos savivaldybių asociacijos apdovanojimais, pasaulinio bendruomenių konkurse „The International Awards for Liveable Communities“, kuriame Utena dalyvavo vienintelė iš Baltijos šalių, laimėtu aukso apdovanojimu. Praėjusiais metais mūsų parkai buvo pripažinti geriausiu kraštovaizdžio tvarkymo pavyzdžiu Lietuvoje, o šių metų birželį parkams buvo įteiktas Europos Tarybos apdovanojimas „Už kraštovaizdį“. Visus laimėjimus ir apdovanojimus sunku išvardyti. Tad kviečiu atvykti į Utenos A. ir M. Miškinų viešąją biblioteką, kurioje iki rugsėjo 29 d. vyks paroda, ir susipažinti su visais svarbiais eksponatais.

– Utenoje buvo atidarytas penktas fontanas. Gal Uteną būtų galima pavadinti fontanų miestu?

UTENOS RAJONO SAVIVALDYBĖS NUOTR.

„Mūsų šiandienos siekiamybė – kad Utenos daugiabučių namų kvartalų teritorijos būtų taip pat sutvarkytos, kaip Utenos žaliosios erdvės“.

A.K.: Šiandien Utenos taip pavadinti dar negalima, bet tokia vizija tikrai galėtų būti. Kasmet, tvarkydami viešąsias erdves, stengiamės tą erdvę pagyventi fontanu.

Norint pritraukti pasaulio dėmesį reikia investuoti ne į tai, kas pasauliui savaime suprantama, įprasta, – sutvarkyta aplinka, šaligatviai, vandentiekio ir nuotekų tinklai, – bet į kažką neįprasta, nekasdieniška. Tad turėdami tokią viziją pagal galimybes galėtume investuoti į miesto viešųjų erdvių plėtrą su fontanais. Gal ateityje Utena taps ir šimto fontanų miestu, o žinant, kad paparčio žiedo ieškojimo šventė yra viena

populiariausių Lietuvoje, Utenoje būtų galima surengti fontanų žydėjimo naktį.

– Nuveikta daug darbų: sutvarkytas kraštovaizdis, šilumos kaina – mažiausia šalyje, rajono miesteliai gražiami, juose nutiesti arba baigiami tiekti vandentiekio ir nuotekų tinklai. Ar neatsitiks taip, kad neturėsite ką veikti?

A.K.: Artimiausių tūkstantmetį bus ką veikti. Svarbus vienas dalykas – ar vietos valdžia strateguoja ateities darbus. Aišku tai, kad sutvarkytą sporto infrastruktūrą, atliekų tvarkymo sistemą, rekreacines zonas ir kt. anksčiau ar vėliau reikės tobulinti, modernizuoti. Mūsų šiandienos siekiamybė – kad Utenos daugiabučių namų kvartalų teritorijos būtų sutvarkytos taip pat, kaip Utenos žaliosios erdvės.

– Savivaldybės dažnai be skolinčių lėšų negali baigti įgyvendinti projektų. Koks jūsų požiūris į savivaldybių skolinimąsi?

A.K.: Deja, pasigirsta balsų, kad savivaldybės prasiskolinusios, kad investuojama ne į ten, kur reikia, kad buvo galima investuoti į tuos projektus, kurie skatina darbo vietų kūrimą. Nutylimas vienas svarbus dalykas. Štai Utenos rajono savivaldybė investavo ne tik į parkus, bet ir į mokyklų renovaciją. Bet kai statybininkai baigia pastato apšiltinimą, lieka begalė kitų darbų: išlyginti ir išdažyti klasių bei kabinetų sienas, sutvarkyti aplinką ir kt. Ar galima palikti netvarkytas klases ir koridorius? Jei savivaldybė pridėtų tik numatytus dešimt ar penkiolika procentų, šie darbai nebūtų atlikti. Reikia pridėti pusę ES duotos sumos, kad galėtum baigti remontuoti mokyklą. Savivaldybė skolinasi ir paskui visi džiaugiasi gražiai renovuota mokykla. Kyla klausimas, kas ką koofinansuoja ES – savivaldybės ar savivaldybė – Europos Sąjunga.

Štai modernusis „Utenio“ stadionas. Kad jame galėtų vykti tarptautinės varžybos, kad jis atitiktų tarptautinius standartus, savivaldybei reikėjo pridėti ne vieną milijoną. Juk skolinamasi, kad darbai būtų atlikti iki galo, o ne palikta pusiau skusta, pusiau lupta. Norėtusi iš valstybės sulaukti ne tik leidimo kas kelerius metus daugiau skolintis, bet galimybes, kad nebereikėtų daugiau skolintis. ■

SAVIVALDA

Radviliškiečiai nesivadovauja atkištos rankos principu

Tarp šalies rajono savivaldybių mažiausiai įsiskolinę radviliškiečiai. Jie ne tik randa lėšų prisidėti prie ES projektų įgyvendinimo, bet savo krašto infrastruktūrą gerina ir sutaupytais biudžeto pinigais.

Elena Milčiūnė

Įrengtas paplūdimys prie Arimaičių ežero ▲

Vaikų žaidimų aikštelė Radviliškio miesto parke ▲

Radviliškio rajono savivaldybės meras Darius Brazys sėkmės recepto neslepia: savivaldybė moka gyventi pagal pajamas ir investuoja tik į reikalingus bei atsiperkančius projektus.

„Tai ne vienų metų įdirbis. Mokame racionaliai paskirstyti biudžeto lėšas, sugebame atsirinkti europinius projektus, kuriuos verta vykdyti. Nesivadovaujame principu imti bet kokius ES pinigus – žiūrime, ar projekto nauda reikšminga ir svarbi rajonui. Kaip ir kitos keturios šalies savivaldybės, dalyvavome bandomajame socialinės piniginės paramos projekte. Tai buvo nemaža paspartis, leidusi sustyguoti socialinių pašalpų mokėjimą, sutaupyti biudžeto lėšų, prisidėti prie ES projektų bei įgyvendinti savus“, – sako meras.

Radviliškio rajono savivaldybės administracijos direktorė Jolanta Margaitienė priduria, kad svarbus ir kitas veiksnys – savivaldybės ūkiškumas. „Savivaldybėje dirba optimalus skaičius darbuotojų, valdymo aparatas nėra išpūstas, kontroliuojame, kad neišlaidautų savivaldybei pavaldžios įstaigos. Nemėtome lėšų bet kur, stengiamės skolintis tik tuomet, jei reikia prisidėti prie investicinių projektų“, – teigia J. Margaitienė.

Šių metų pradžioje savivaldybė turėjo sutaupiusi per 8 mln. Lt ir lėšas investavo į projektus, gerinančius infrastruktūrą, rajono žmonių gyvenimo sąlygas. Tarybos sprendimu 1,5 mln. Lt skirta baseinui statyti, nemaža dalis panaudota gyvenviečių kelių, kuriais į mokyklą vežami moksleiviai, būklei pagerinti, įvažoms į daugiabučių namų kiemus Radviliškyje, Baisogaloje ir Šeduvoje suremontuoti, 1,5 mln. Lt – visų dvylikos seniūnijų projektams įgyvendinti, 0,5 mln. Lt – Radviliškio autobusų stoties pastato kapitaliniam remontui.

Miesto gyventojai džiaugiasi kasmet gražėjančiu Radviliškio miesto laisvalaikio ir pramogų parku. Mažieji pamėgo vaikų žaidimų aikšteles, sveiką gyvenimo būdą propaguojantys suaugusieji – lauko treniruoklius. Šiomet biudžeto lėšomis įrengti pėsčiųjų takai, išplėsta vaikų žaidimų aikštelė, sutvarkytos vejos ir rampa, skirta riedutininkams.

Pernai mieste biudžeto lėšomis įrengtas kolumbariumas. Kadangi laidojimo vietų problema tebebuvo aktuali, šiomet išplėstos Radviliškio ir Šeduvos kapinės.

„Stengiamės kiek įmanoma ilgiau išlaikyti švietimo ir ugdymo įstaigų tinklą. Finansiniu atžvilgiu tai gal ne visuomet racionalu, tačiau

Radviliškio raj. savivaldybės meras Darius Brazys: „Radviliškio rajono savivaldybė moka gyventi pagal pajamas ir investuoja tik į reikalingus bei atsiperkančius projektus.“

šioje vietoje labiau reikia paisyti žmogiškojo faktoriaus, atsižvelgti į mokyklos bendruomenės poreikius“, – įsitikinęs Radviliškio rajono savivaldybės meras.

Šiomet prieš rugsėjo 1-ąją pagražėjo visos rajono mokyklos: už 1 mln. Lt tvarkytos sporto salės, sanitariniai mazgai, persirengimo kambariai, laiptai, stogai.

„Nesivadovaujame atkištos rankos principu: duokite, o mes savo nieko neturime. Lai komės pozicijos prisidėti prie bendruomenių projektų, kasmet jiems skiriama per 300 tūkst. Lt. Žinome, kad vieni nesugebėsime patempti visos finansinės naštos, todėl skatiname bendruomenes rengti projektus, siekti finansavimo“, – tvirtina D. Brazys.

„Paskirstant lėšas, vienas iš rodiklių – gyventojų skaičius. Būtų nelogiška skirti tokią pat sumą lėšų seniūnijai, kurioje gyvena 5 tūkst. žmonių, ir rajono centrui su 20-ia tūkst. gyventojų. Kiekviena investicija turi duoti kuo didesnę naudą kuo gausesniai būriui žmonių. Tokį principą stengiamės išlaikyti“, – priduria J. Margaitienė.

Radviliškio rajono savivaldybė 2007–2013 m. finansiniu laikotarpiu atsakingai rinkosi ES remiamus projektus. Didžiausias finansinė išraiška ir apimtimi – vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros renovavimas ir plėtra Radviliškio rajone. Projekto finansavimo suma – 26,2 mln. Lt, jam įgyvendinti savivaldybė šiais metais skyrė 0,5 mln. Lt. Projektas apėmė nemažai gyvenviečių, nutiesus vandentiekio ir nuotekų tinklus Karčemose, Linkaičiuose, Radviliškyje, Kutiškiuose, Šniūraičiuose, Šiaulėnuose, Šaukote, Alksniupiuose, Sidabrave, Raudondvaryje, Pakiršinyje, Gražioniuose, Aukštelkuose pagerėjo Radviliškio rajono savivaldybės gyventojų gyvenimo kokybė, užkirstas kelias požemi-

nių ir paviršinių vandenų taršai, apsaugota gamtinė aplinka bei vietos gyventojų sveikata. Savivaldybė prisidėjo ir prie kitų ES, Valskybės investicijų programos ar kitų finansinių šaltinių lėšomis vykdomų projektų: Radviliškio ligoninės pastato renovavimo, Arimaičių ežero viešųjų erdvių plėtros ir naujos viešosios poilsio infrastruktūros sukūrimo.

Šiomet Radviliškyje prasidės baseino statyba. Miesto gyventojai labai laukia šio projekto pradžios ir pabaigos. Iš Valstybės investicijų programos šiam objektui skirta 0,5 mln. Lt, o savivaldybė šiais metais numatė skirti 1,5 mln. Lt. Visa projekto vertė – 9 mln. Lt, vėliau valstybės investicijų dalis bus didesnė. ■

SAVIVALDA

Mažiausių mokesčių miestas – Klaipėda

Daugelis institucijų pastaruosius trejus metus Klaipėdą pripažįsta geriausiai besitvarkančia savivaldybe Lietuvoje.

Vilma Kasperavičienė

Uostamiestis turi daugybę pranašumų: tai ir patogus bei racionalus miesto dydis, nuolat gerėjančios kasdienio gyvenimo sąlygos, puiki susisiekimo infrastruktūra, aktyviai besiplėtojantis verslas, gerai mokamos darbo vietos, vienas mažiausiųjų šalyje nedarbas, tankus švietimo ir kultūros, sveikatos priežiūros bei socialinių paslaugų įstaigų tinklas. Ir, kas svarbu kiekvienam klaipėdiečiui, – čia komunaliniai mokesčiai tik mažėja.

„Manau, kad neabejotinai didelę reikšmę turi neperkrautas valdymo aparatas, tarnautojų profesionalumas, nuolatos puoselėjami bendruomeniški santykiai bei pats Klaipėdos savivaldybės administracijos darbo stilius – formalumus atlikti operatyviai ir preciziškai. Tuomet ir sudėtingi darbai vyksta sklandžiai“, – įsitikinęs Klaipėdos meras Vytautas Grubliauskas.

Miesto, kaip kompleksinės struktūros, ir miestiečių gerovė – pagrindiniai kriterijai, į kuriuos orientuojamasi nagrinėjant kiekvieną tarybai teikiamą svarstyti sprendimo projektą. Dar viena miesto valdžios prerogatyva – sisteminiai strateginiai

sprendimai. „Pastaruoju metu tokių priimtų ne vienas: tai kompleksinė sporto sektoriaus reforma, centralizuotos biudžetinių įstaigų apskaitos sistemos diegimas, viešojo transporto reforma“, – vardija meras.

Miesto vadovą labiausiai džiugina faktai – naujų objektų pristatymas visuomenei, naujų veiklų pradžia. „Vis dėlto politikoje progų gauti tikrąją emocinę grąžą neretai tenka luktelėti ar net laukti ilgai. Tačiau atsakingai žvelgdami į ilgalaikius tikslus ir siekius nesidairome vienadienio efekto prieš eilinius rinkimus, ir tai – savotiška Klaipėdos miesto politinė tradicija“, – tikina V.Grubliauskas.

Šiomet suremontavus Pilies tiltą, visa Danės atkarpa iki Biržos tilto taps patogesnė laivybai, o tvarkoma Piliavietė ir jos aplinka sparčiai tampa dar vienu patraukliu miesto kampeliu. Beje, šiomet bus ir ilgai lauktų atidarymų: kitapus Senojo turkaus lapkritį duris atvers scenos menų ir kūrybinių verslų inkubatorius „Kultūros fabrikas“.

Komunalinės atliekos tvarkomos europietišškai

Pagrindinis Klaipėdos skirtumas nuo kitų miestų atliekų tvarkymo srityje – mažėjančios kainos gyventojams už paslaugas ir gerėjanti atliekų infrastruktūra mieste. Per pastaruosius trejus metus vietinę rinkliavą už atliekų tvarkymą Klaipėdos miesto savivaldybė sumažino 15 proc., šį rudenį planuoja mažinti dar 10 proc.

„Klaipėda neturi „valdiško“ atliekų vežėjo, šią paslaugą savivaldybė perka rinkoje, todėl mažėja atliekų vežėjų kainos. Dar šių metų sausį atliekų vežėjams buvo mokama 126,89 Lt už toną surinktų atliekų, bet planuojama, kad 2015 m., baigus šiuo metu vykdomą tokios paslaugos viešojo pirkimo konkursą, kaina bus apie 95 Lt už toną“, – prognozuoja Klaipėdos vicemeras Artūras Šulcas.

Jo žodžiais, vietinę rinkliavą už komunalinių atliekų tvarkymą Klaipėdos gyventojai ir įmonės moka labai pareižingai. Atliekų tvarkymą mieste organizuojantis ir administruojantis Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras dirba efektyviai, todėl savivaldybės biudžetas turi sukaupęs lėšų rezervą, kad galėtų tobulinti miesto

AKUBAČIO, „BFL“ NUOTR.

atliekų ūkį ar mažinti mokesčių našta klaipėdiečiams.

Iš šių lėšų Klaipėda jau įgyvendina požeminių ir pusiau požeminių konteinerių sistemos projektą. Šiomet požeminiai konteineriai statomi pietinėje miesto dalyje. Planuojama, kad kitąmet Klaipėdoje stumdomus konteinerius pakeis tvarkingos požeminių konteinerių aikštelės, skirtos komunalinėms atliekoms ir išrūšiuotoms antrinėms žaliavoms. Papildomus konteinerius pakuočių atliekoms rūšiuoti turės ir visi individualių namų gyventojai.

„Klaipėdos savivaldybė vienintelė tarp didžiųjų Lietuvos miestų vykdo mūsų šaliai iškeltus ES reikalavimus komunalinių atliekų tvarkymo srityje. Aplinkos ministerija nedviprasmiškai įspėjo savivaldybes, kad ES reikalavimų nevykdančios mokės didžiules baudas. Klaipėdai tokios grėsmės nėra, ir atliekų sutvarkymo kaina ateityje neturi priežasčių smarkiai didėti, mat pasirinktas tvarkymo būdas – po rūšiavimo likusią masę sudeginti vienintelėje šalyje termofikacinėje jėgainėje pagaminant energiją – leidžia įvykdyti Lietuvos teisės aktų reikalavimus“, – teigia A.Šulcas.

V.ŠKARAČIO, „BFL“ NUOTR.

V. Grubliauskas: „Atsakingai žvelgdami į strateginius, ilgalaikius tikslus ir siekius, nesidairome vienadienio efekto prieš eilinius rinkimus, ir tai – savotiška Klaipėdos miesto politinė tradicija.“

Šilumą tieks ir naujasis biokuro katilas

Palyginti su 2012 m., 2013-aisiais Klaipėdos ir Gargždų gyventojams šiluma atpigo apie 30 proc. – tai didžiausias pokytis šalyje. Pasak AB „Klaipėdos energija“ generalinio direktoriaus Vytauto Valučio, pagrindinė šilumos kainos mažėjimo priežastis – padidėjusi nepriklausomų šilumos gamintojų konkurencija Klaipėdos mieste. „Klaipėdos energija“ superką šilumą iš šesių nepriklausomų gamintojų. Praėjusių metų vasarą Klaipėdoje šilumą gaminti pradėjusi UAB „Fortum Klaipėda“ dar padidino konkurenciją.

„Superkamos šilumos kaina mieste smuko daugiau nei 40 proc., o nepriklausomų gamintojų miestui patiekiamas šilumos kiekis išaugo iki 50 proc. Tad mūsų bendrovei nebereikia deginti daug brangaus kuro – gamtinių dujų, ir šilumos kaina sumažėjo visiems „Klaipėdos energijos“ klientams“, – teigia V.Valutis.

Spalio mėnesį „Klaipėdos energija“ pradės eksploatuoti 16 MW biokuro katilą. Pagal atliktą priešprojektinę studiją, naudojant biokurą, per metus bendrovė turėtų sutaupyti apie 20 mln. Lt, skiriamų gamti-

nės dujoms įsigyti, bei 6,5 mln. Lt, išleidžiamų šilumai iš nepriklausomų energijos tiekėjų supirkti. Prognozuojama, kad šilumos kaina Klaipėdoje galėtų sumažėti 3,5 cento už kilovatvalandę, jei dėl kokių nors nenumatytų priežasčių nebrangs kuras.

„Šiomet Klaipėdos mieste pakeista naujomis ir rekonstruota rekordiškai daug šilumos trasų. Tai viena priežasčių, kodėl mūsų bendrovės nuostoliai šilumos perdavimo

Pagrindinis Klaipėdos skirtumas nuo kitų miestų atliekų tvarkymo srityje – mažėjančios kainos gyventojams už paslaugas ir gerėjanti atliekų infrastruktūra mieste.

įrenginiuose yra vieni mažiausių šalyje – apie 12 proc.“, – pabrėžia „Klaipėdos energijos“ generalinis direktorius.

Pagal investicinius planus iki 2017 m. bendrovė į gamybos ir tiekimo atnaujinimą planuoja investuoti 57 mln. Lt. Miesto vadovai savo kontroliuojamai įmonei yra iškėlę užduotį, kad 2017 m. jos šiluma būtų pigiausia tarp šalies didmiesčių. Atrodo, kad „Klaipėdos energijai“ tai pavyks pasiekti jau šį šildymo sezoną.

◀ *Uostamiestis turi daugybę pranašumų ir kasmet gražėja*

Baigta vandentvarkos tinklų plėtra

Mieste, kuris pagal vandens ir nuotekų tvarkymo kainos pigumą užima pirmą vietą Lietuvoje, baigta vandentvarkos tinklų plėtra, visi gyvenamieji kvartalai prijungti prie vandens ir nuotekų tinklų. Praėjusiais metais užbaigtas didelis 23 mln. Lt vertės projektas, kuriuo pagerintas Klaipėdos pirmos vandenvietės vanduo.

Miesto pietinės dalies gyventojai ne vienus metus kentėjo dėl blogo kvapo, sklindančio iš Klaipėdos nuotekų valyklos. Įgyvendinus dumblo pūdymo projektą, iš nuotekų dumblo išgaunamos biodujos, gaminama elektra, kuri patenkina 70 proc. valyklos energijos poreikio. Šiomet užbaigtas dumblo džiovinimo projektas – panaikinta didžioji dalis blogo kvapo priežasčių. Pasak AB „Klaipėdos vanduo“ generalinio direktoriaus Leono Makūno, nuotekų valykla – ne saldinių fabrikas, tačiau kitais metais ji jau visiškai neturėtų skleisti nepageidaujamų kvapų.

„Vandens ir nuotekų tvarkymo kaina labai priklauso nuo technologinio išvystymo. Be to, sąžiningai organizavome konkursus ir daugeliu atvejų mums pavyko sumažinti investicijas, įvertinome ir eksploatavimo išlaidas per dešimtį metų nuo objekto paleidimo, ieškojome galimybių sumažinti jas ateityje. Pamatuoti vykdėme tinklų plėtrą, tiesėme juos tik ten, kur yra namų, kad vartotojai iš karto galėtų prisijungti“, – teigia L.Makūnas.

Transportas: pigiausias, greitas, ekologiškesnis

Suregulavus Klaipėdos viešojo transporto rinkos santykius, kainos per metus skirtingoms keleivių grupėms sumažėjo 7–30 proc. Viešojo transporto sistema Klaipėdos gyventojams tampa vis patogesnė. Dar 2011 m. įvesta vadinamoji privežamųjų maršrutų sistema: sudarytos sąlygos atvykti į miestą iš priemiesčių bei besiribojančių gyvenviečių.

Anksčiau gyventojai šios galimybės neturėjo, ji atsirado pertvarkius maršrutinių taksi rinką. Dabar dalis maršrutinių taksi priklauso bendrai viešojo transporto sistemai, juose galioja elektroninis bilietas, o ekspresų greitis – 33 km/val. – prilygsta vidutiniam automobilio greičiui mieste.

„Klaipėdoje pradėjo kursuoti naktiniai maršrutai – viešuoju transportu uostamiestyje galima susisiekti visą parą. Tačiau svarbiausia tai, kad mūsų viešasis transportas pigiausias šalyje. Penktadalis transporto, 24 autobusai, naudoja gamtines dujas, ateities siekis – turėti kuo daugiau ekologiško transporto“, – sako VŠĮ „Klaipėdos kelevinis transportas“ direktorius Gintaras Neniškis. ■

SAVIVALDA

Kaunas artėjančiam ES paramos laikotarpiui rengia milijardo vertės projektų

Artėjant 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos laikotarpiui, Kauno miesto savivaldybė tikisi gauti paramą projektams, kurių vertė siekia beveik milijardą litų. Tarp svarbiausių projektų – Laisvės alėjos ir Raudondvario plento rekonstrukcija, Kongresų, konferencijų ir koncertų rūmai, gatvių apšvietimo tinklų modernizavimas bei kiti.

Arnoldas Bukelis

„Šiuo metu įgyvendinami paskutiniai 2007–2013 m. finansinė perspektyvos projektai. Iki metų pabaigos reikia atsiskaityti už visus atliktus darbus. Nepaisant to, daug laiko ir jėgų skiriame pasirengimui artėjančiai 2014–2020 m. finansinei perspektyvai. Kaip viešai buvo įvardiję ES paramą kuriojančių ministerijų atstovai, Kaunas artėjančiam ES paramos periodui pasiruošęs itin gerai“, – tvirtina Kauno meras Andrius Kupčinskas.

„Pagal Vidaus reikalų ministerijos parengtus dokumentus vyksta pasirengiamasis etapas artėjančiai 2014–2020 metų finansinei ES perspektyvai, kurios metu savivaldybių tarybos turės patvirtinti tikslinių teritorijų plėtros ir su jomis susijusių projektų programą. Kaune šios teritorijos dvi – Žaliakalnis ir Aleksotas“, – teigia Kauno miesto savivaldybės Investicijų ir strateginio planavimo skyriaus vedėjas Vygintas Grinis.

Prioritetiniai projektai

Vienas svarbiausių projektų, kuriems tikimasi gauti ES paramą, yra Laisvės alėjos rekonstrukcija. Pasak Kauno miesto tarybos narės Gintarės Skaistės, rugsėjo mėnesio pabaigoje bus plėšiami pirmojo etapo rangos darbų konkurso vokai. Atrinkus rangovą darbai galėtų prasidėti jau šiemet. Šis etapas bus finansuojamas savivaldybės lėšomis. Kitas Laisvės alėjos rekonstrukcijos etapus tikimasi užbaigti pasinaudojant ES parama. Laisvės alėjoje numatyta įrengti naujus pagrindus bei dangą, taip pat rekonstruoti vandentiekio ir nuotekų tinklus, sutvarkyti apšvietimą.

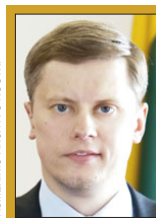
„Visas projektas suskirstytas į šešis etapus, bet tai nereiškia, kad kiekvienas etapas bus vykdomas atskirai. Visi projektai – tiek Laisvės

alėjos, tiek kiti – turės būti įgyvendinti Europos Sąjungos finansinės perspektyvos laikotarpiu, tai yra iki 2020 m.“, – tvirtina G.Skaistė.

Gerinant miesto susisiekimo infrastruktūrą bus siekiama užsitikrinti finansavimą Raudondvario plento ir kitų svarbių miesto gatvių rekonstrukcijos projektams.

KKK rūmai – prioritetų viršuje

Tarpinės institucijos skirstant ES lėšas funkcijas gavusios Kultūros ministerijos organizuotose teminiuose projektų aptarimuose kauniečiai pristatė keletą projektų, tarp kurių

Kauno meras A.Kupčinskas:
„Kaip viešai buvo įvardiję ES paramą kuriojančių ministerijų atstovai, Kaunas artėjančiam ES paramos periodui pasiruošęs itin gerai.“

– VDA Kauno fakulteto pastatas, Vytauto Didžiojo karo muziejus, Aukštutinės Fredos dvaro arklidžių kompleksas, Kauno šv. Apaštalų Petro ir Pauliaus arkikatedra bazilika, Šv. Jurgio bažnyčios ir vienuolyno namo restauravimo užbaigimas, Šv. Arkangelo Mykolo (Soboro) bažnyčia, Kauno tvirtovės VI forto restauravimo ir pritaikymo visuomenės reikmėms projektas.

Į ES paramą taip pat pretenduos kairiajame Nemuno krante planuojami statyti Koncertų, kongresų ir konferencijų (KKK) rūmai. Preliminariais skaičiavimais, rūmai atsiųstų apie 70–80 mln. Lt. Tikslī suma paaiškės parengus techninį projektą ir konkurso būdu išrinkus rūmų statybos rangovą. Praėjusiais

metais surengtas KKK rūmų vietos parinkimo konkursas, šiuo metu vyksta paskutinės jau parengto detaliojo teritorijos plano derinimo procedūros. Pasak Kauno mero, ES lėšomis taip pat ketinama sutvarkyti ir atnaujinti daugelį svarbių miesto objektų: Kauno sporto halę, kogeneracinę elektrinę Petrašiūnuose, Dainų slėnį ir kt.

Dėmesys – kultūros ir turizmo objektams

ES lėšomis numatyta įgyvendinti projektus, skirtus sveikai gyvensenai propaguoti, naujiems dviračių takams įrengti. 2014–2020 m. ES finansinės perspektyvos laikotarpiu numatoma įrengti naujus dviračių takus Eilgiuose, Kalniečiuose, Žaliakalnyje bei Aleksote, taip pat sutvarkyti Panemunės miško parką bei Šančių ažuolyną, o tarptautinius reikalavimus atitinkančią irklavimo trasą įrengti Lampėdžio ežere.

Kauno miesto gatvių apšvietimo tinklų modernizavimas – dar viena svarbi miesto ūkiui sritis. Užsitikrinus finansavimą būtų atnaujinti šviestuvai, apšvietimo valdymo punktai, atramos, apšvietimo elektros kabelių tinklai. Rekonstruojant šilumos perdavimo tinklus 2015–2020 m. tikimasi pakeisti 19 kilometrų pasenusių ir susidėvėjusių miesto vamzdinių.

Kultūros ir turizmo sektoriuje taip pat numatyta nemažai projektų: tai Kauno Kristaus Prisikėlimo bažnyčios aikštės viršutinės terasos įrengimas, apžvalgos aikštelės Aleksote rekonstravimas siekiant pritraukti lankytojų, Kauno Rotušės aikštės erdvių prieinamumo ir patrauklumo didinimas, Kauno tvirtovės VI forto pritaikymas visuomenės reikmėms.

VI fortui atgaivinti skirtame projekte planuojama restauruoti kultūros paveldo objektą, sutvarkyti apleistą miesto teritorijos dalį, įkurti Vytauto Didžiojo karo muziejaus karo technikos skyrių, pritaikyti VI forto teritoriją vietos gyventojų ir turistų poilsiui, švietimui bei pramogoms.

Be VI forto, Soboro bei Koncertų, kongresų ir konferencijų rūmų projektų, taip pat bus rengiami ir Benediktinių vienuolyno sutvarkymo bei Karmelitų bažnyčios atnaujinimo projektai.

„Nuoseklus darbas rengiant ES projektus tiek praėjusią, tiek šią kadenciją šiandien leidžia džiaugtis tokiais įgyvendintais projektais, kaip „Žalgirio“ arena ar „Girstučio“ baseinas“, – apibendrina Kauno meras A.Kupčinskas. ■

Pirmąjį Laisvės alėjos rekonstrukcijos etapą planuojama pradėti dar šiais metais

HEROJAI SU ORKESTRU

LIANA ISAKADZE, SMUIKAS
LIETUVOS VALSTYBINIS SIMFONINIS ORKESTRAS
DIRIGENTAS **MARTINŠ OZOLINŠ**

GRUZIJOS SMUIKO LEGENDA – LIANA ISAKADZE

**2014 m. spalio 3 d. (penktadienis) 19 val.,
Vilniaus Kongresų rūmai**

Edward Elgar. Koncertas smuikui ir orkestrui h-moll, op. 61
Gustav Mahler. Simfonija Nr. 1, D-dur „Titanas“

Biliety kainos: 20–70 Lt | 5,79–20,27 Eur
Taikomos nuolaidos
www.lvso.lt | www.tiketa.lt

LIETUVOS
VALSTYBINIS
SIMFONINIS
ORKESTRAS

Meno vadovas ir vyr. dirigentas Gintaras Rinkevičius

Mecenatas

BORENIUS
ADVOKATŲ KONTORA

Rėmėjai

Partneriai

NERINGA

Orkestro televizija

rytas .tv

Koncertų partneris

rytas

Informaciniai partneriai

lrytas.lt

LVSO partneris

LEXUS

VALSTYBĖ

veidas

ELITAZ
KURYBOS NAMAI

ST Impress
Kurybinė rinkodaros agentūra

JWT
SAN HUNTERS
VILNIUS

SAVIVALDA

D.Štraupaitė: „Ačiū likimui, kad galiu gyventi ir dirbti Visagine“

Daugiakultūriam Visaginui vadovaujanti žemaitė Visagino savivaldybės merė Dalia Štraupaitė kunkuliuoja idėjomis, savo energija užkrėsdama ir kitus. Rinkimų rezultatai akivaizdžiai rodo, kad gyventojams priimtini savivaldybės vadovų darbai, vykdomi projektai ir ateities vizijos. Visaginas atsigauna, gražėja, nestokoja ateities planų.

Paulius Paukštys

Apie Visagino perspektyvas kalbamės su Visagino savivaldybės mere Dalia Štraupaitė.

– Kuo Visagino savivaldybė skiriasi nuo kitų savivaldybių?

D.Š.: Visagino pavadinimas daugumai asocijuojasi su atominė elektrinė, tačiau pirmiausia norėčiau pabrėžti, kad šis miestas įsikūręs nepaprastai gražiamo gamtos kampelyje, apsuptas ežerų – Drūkšių, Visagino, Baltojo, taip pat miškų. Statant miestą buvo stengiamasi išsaugoti kuo daugiau natūralios gamtos, todėl šalia namų Visagine ošia medžiai. Tokios gražios gamtos, manau, nėra nė vienoje kitoje savivaldybėje.

Kitas šio miesto išskirtinumas, žinoma, – atominė elektrinė. Visaginas – atominės energetikos specialistų miestas, todėl jame gyvena išsilavinę žmonės.

Trečias šio miesto ypatumas – jame gyvena 43 tautybių gyventojai. Visų tautybių atstovai puikiai sutaria, dalijasi tradicijų lobynais, įvairiausių valgių receptais, yra subūrę savo meno kolektyvus. Įvairių kultūrų atstovai Visagine nutapo gražią įvairiaspalvę mozaiką.

Lietuvių Visagine – vos 16 proc., tai tautinė mažuma. Puoselėjame svajonę, kad Visaginas galėtų tapti tautinių kultūrų centru. Įkurtume tautinių kultūrų parką su joms būdingos architektūros pastatais. Tarkim, Klaipėdoje yra visų savivaldybių suoliukai, tai kodėl Visagine negalėtų būti čia gyvenančių tautinių mažumų kultūrų parko?

– Dėl gamtinės aplinkos Visaginas galėtų tapti šiaurės Lietuvos kurortu. Ar tokio statuso siekiate?

D.Š.: Visaginas galėtų tapti kurortu. Tačiau mūsų ateities planams daugiau įtakos turi naujos Visagino atominės elektrinės statyba. Miesto gyventojai pritaria atominės elektrinės statybai, nes daugelis jų – inžinieriai, atomininkai, jų visas gyvenimas susijęs su atominė energetika. Visi jie žino, kad atominė energetika – efektyviausia, saugiausia, neteršianti aplinkos energetinės nepriklausomybės išlaikymo galimybė, nes yra savo srities profesionalai, apie atominę energetiką turintys daug žinių ir nesivadovaujantys gandai. Referendume 86 proc. visaginiečių pasisakė už Visagino atominės elektrinės statybą.

„Pasikrauk energijos Visagine“

– Kas planuojama, jei atominė elektrinė nebūtų statoma?

D.Š.: Parengėme Visagino savivaldybės įvaizdžio formavimo ir investicijų pritraukimo galimybių studiją. Esame numatę, kad Visaginas liks energetikos kompetencijų centras. Todėl planuojame plėtoti daug apimantį projektą su šūkiu „Pasikrauk energijos Visagine“. Mūsų miestas galėtų tapti Lietuvos sporto, kultūros sostine.

Visagine turbūt labai dėkinga aura talentams ugdyti, nes mūsų krašte išaugo Ona Kolobovaitė, Alina Orlova, Ilja Aksionovas ir kiti Lietuvos gintarėliai.

Visagine turbūt labai dėkinga aura talentams ugdyti, nes šiame krašte išaugo O.Kolobovaitė, A.Orlova, I.Aksionovas ir kiti Lietuvos gintarėliai.

Sporto srityje irgi yra daug pasiekusių žmonių. Galime didžiuotis Lietuvos kanojininkais: olimpinio vicečempionu, daugkartiniu pasaulio bei Europos čempionatų laimėtoju ir prizinininku Jevgenijumi Šuklinu, taip pat Vadimu Korobovu, vasaros jaunimo olimpinio žaidynių sidabro medalio laimėtoju, jaunių čempionatų Lietuvoje ir pasaulyje prizinininku.

Kad galėtume išugdyti daugiau tokio lygio

D.Štraupaitė: „Didžiuojusi ir džiaugiuosi Visagino miestu. Dėkoju likimui, kad man teko pažinti tiek įvairių tautybių žmonių, kuriuos tikrai myliu“

sportininkų, bandomė sukurti jiems treniruotis palankią aplinką. Tvarkome visą Visagino ežero pakrantę. Čia turėtų įsikurti moderni irklavimo bazė, į kurią galėtume pakviesti tarptautinio lygio irkluotojų. Miesto sporto zonoje baigiame įrengti mažąjį su specialia dirbtine danga ir didįjį stadionus. Neturėjome tiek lėšų, kad galėtume įrengti stadioną aukščiausios kategorijos futbolo rungtynėms, tačiau garsių sportininkų treniruotėms jis puikiai tiks.

Visaginas – mūsų energetikos kompetencijų centras, kuris patrauklus ne tik tuo, kad čia, tikimės, bus pastatyta Visagino atominė elektrinė, bet ir aukštą kvalifikaciją turinčiais, technologijų mokslus baigusiais žmonėmis, esama infrastruktūra ir galimybė kurtis bei plėstis didelės pridėtinės vertės technologijų verslui.

Nebeveikiančios Ignalinos atominės elektrinės teritorijoje esančiuose pastatuose, juos išvalius, mes siūlome įrengti pasaulinį energetikos muziejų, kuriame būtų eksponuojami, pavyzdžiui, RBMK tipo reaktoriai, kitokio tipo nebeveikiančių ir veikiančių reaktorių muliažai. Didžiulės buvusios elektrinės patalpos tiktų ir pramogų zonai.

Išmanojo miesto vizija

– Be verslo plėtros miestas neišgyvens. Kaip bandote pritraukti investuotojų?

D.Š.: Jau gerokai anksčiau kilo mintis Visagine statyti elektromobilių gamyklą. Pati tariausi su jaunais žmonėmis, dirbančiais užsienyje, kaip į savivaldybę pritraukti investicijų. Elektromobilių gamyklos idėja jau galėtų tapti realybe, tačiau turime atlikti keletą namų darbų. Pirmiausia – pramonės zonai skirti apie 20 ha teritoriją. Dėl tolesnio vizijos įgyvendinimo netgi ketiname kreiptis į japonų koncerną „Hitachi“, kuris, kai buvo kalbama apie VAE statybą, pabrėžė, kad stengsis, jog Visaginas taptų išmaniuoju miestu.

Norėčiau kreiptis ir į Vyriausybę dėl sienos su Baltarusija atidarymo ir pasienio kontrolės posto įrengimo. Visaginas dabar yra savotiškai izoliuotas, neturintis transporto arterijos, jungiančios su kitais kaimyniniais miestais. O tai siekiant pritraukti investuotojų yra didelis trūkumas.

Investicijos turėtų būti ne tik mūsų miesto, bet ir Vyriausybės rūpestis, nes mūsų statusas specifinis. Kol kas Visagine pastatytas tik vienas SBA įmonių grupės baldų fabrikas. Turėtų būti parengtas ne tik Ignalinos atominės elektrinės regiono, į kurį įeina trys savivaldybės – Ignalinos, Zarasų rajonų ir Visagino, bet ir Visagino plėtros 2015–2020 m. planas. Manau, kad ir šiuo klausimu su Vyriausybės vadovu galėtume rasti bendrą kalbą.

Jaunas miestas

– Visaginas – gana jaunų žmonių miestas, tačiau jaunų specialistų vis vien trūksta. Kaip stengiatės jų prisikviesti?

D.Š.: Anksčiau veikė Ignalinos atominės elektrinės fondas, kurio lėšomis būdavo dengiamos kai kurių specialybių studentų mokymosi išlaidos. Kai jo nebeliko, tam tikrą dalį miesto infrastruktūrai skirtų lėšų skyrėme studentų stipendijoms. Dabar ir tokio finansavimo nebeliko, tačiau individualiai skatiname atvykti dirbti į miestą tam tikrų sričių specialistus. Pavyzdžiui, mūsų ligoninė norėtų turėti gydytojų rezidentų, todėl svarstysime galimybę, kaip padengti jų studijų išlaidas. Pasirūpintume ir gyvenamuoju būstu tokiems specialistams.

Po Ignalinos atominės elektrinės uždarymo daugelis prognozavo, kad gyventojai išsibėgios, tačiau taip neatsitiko. Šiuo metu mieste yra daugiau nei 25 tūkst. gyventojų, iš kurių daugiau nei 3 tūkst. – Lietuvos pilietybės neturintys asmenys. Į mūsų miestą jie kviečiasi gyventi tėvus, artimuosius. Šiomet turime visa klasė daugiau pirmokų nei pernai – iš viso apie 200 vaikų. Tai reiškia, kad miestas auga.

Trečiadienis – projektų įvertinimo diena

– Reikia pripažinti, kad miestas keičiasi septynmyliais žingsniais. Kokius projektus šiuo metu vykdomė?

Iš viso vykdoma projektų už 80 mln. Lt plečiant poilsio zonas, gražinat skverus ir parkus, antram gyvenimui prikeliant viešosios paskirties pastatus.

D.Š.: Trečiadieniais rengiu pasitarimus dėl projektų įgyvendinimo. Analizuojame kiekvieną smulkmeną, detales, planus. Netgi statybininkus išmokėme kitokios darbo kultūros – kad baigę dienos darbus išsivežtų statybines šiukšles. Galbūt todėl mūsų miestas visuomet švarus, jaukus, jį puošia gėlės ir alpinariumai.

Utena ir Visaginas yra regiono plėtros centrai Utenos regione. Disponuojame biudžeto ir ES lėšomis kaip regiono plėtros centras. Vos tik perėmus miesto vadovo vairą, Sedulinos alėjos, „Draugystės“ kino teatro ir sporto zonos projektai atrodė beviltiškai įstrigę. Kokia situacija dabar? Sedulinos alėją sutvarkėme, įgyvendiname visą projektą ir papildomai gavome 400 tūkst.Lt iš draudimo, įrodę teisme savo tiesą. „Draugystės“ kino teatro projektas įgyvendinamas šiuo metu.

Sporto zonoje sutvarkytas paplūdimys, prieveža pajūrio smėlio, sutvarkyti šaligatviai. Daromos vaikų žaidimų aikštelės, suoliukai, persirengimo kabinos. Įrengiamas užsienio standartus atitinkantis kempingas, kad jame galėtų apsistoti ir užsieniečiai. Sutvarkėme pliažą, darome patogius nusileidimus į vandenį. Tvarkomi mažasis ir didysis stadionai, įrengiami teniso kortai su akriline danga. Miestą juosia didysis ir mažasis dviračių takai, kuriais noriai naudojasi šeimos, pavieniai dviratininkai. Net Ignalinos atominės elektrinės direktoriui patiko ši idėja ir jis užsiminė apie dviračių tako iki elektrinės projektą.

Mieste įrengtas pažintinis takas, vaikams daugiavfunkcė žaidimų aikštelė, pastatytos laipynės, ir visu tuo jie gali naudotis nemokamai.

Tvarkomas Drūkšių ežero paplūdimys,

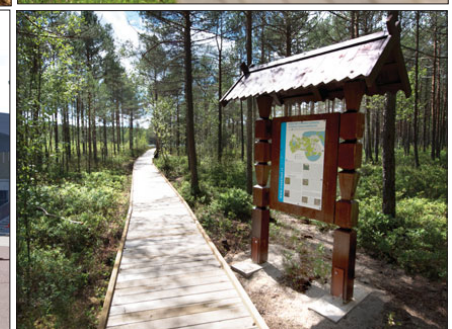
prašome, kad Ignalinos atominė elektrinė perduotų sveikatingumo kompleksą, esantį ant Baltojo ežero kranto. Per šią kadenciją iš viso įgyvendinta projektų, vertinamų apie 80 mln. Lt., turime dar daug planų ateičiai.

Vis dėlto norėčiau pasiguosti, kad vykdydamos šimtą tūkstantinius projektus savivaldybės visuomet priverstos koreguoti sąmatas, nes atsiranda nenumatytų išlaidų. Reikia suktilis siekiant gauti papildomų lėšų. Kita vertus, savivaldybės tiesiog žlugdomos, nes biudžetai maži, o savo lėšomis reikia finansuoti ne mažiau kaip 7,5 proc. projekto vertės. Iki šiol skolų neturėjusi Visagino savivaldybė buvo priversta skolintis, norėdama įgyvendinti sporto zonos ir viešųjų erdvių sutvarkymo projektus.

Taip pat norėčiau pasakyti, kad esu nusivylusi Lietuvos projektavimo įmonių ir ten dirbančių projektuotojų kompetencija ir atsakomybės stoka. Dar kita problema, kad skelbiant konkursus per Centrinę perkanciją organizaciją juos laimi mažiausią kainą siūlančios, bet prastai darbus atliekančios įmonės.

– Atleiskite už galbūt nekorektišką klausimą, bet jūs esate lietuvė, o vadovaujate iš esmės rusakalbių miestui. Ar nėra sudėtinga?

D.Š.: Didžiuojuosi ir džiaugiuosi Visagino miestu. Dėkoju likimui, kad man teko pažinti tiek įvairių tautybių žmonių, kuriuos tikrai myliu. Ačiū Dievui ir likimui, kad galiu gyventi Visagine. Būdama žemaitė, atsidavusiai dirbdama kartu su žemaitiška savivaldybės administracijos komanda, žinau, kad Visaginas bus vienas gražiausių, unikaliausių Lietuvos miestų. ■

SOCIALINĖ APSAUGA

Prioritetas rajonuose: vaikai, jaunimas, pagalba šeimoms

Sutelktų valstybės pastangų tikslas – pasiekti, kad visų savivaldybių gyventojai jaustų deramą rūpestį

Tomas Petrėnas

Vaikams ir jaunimui – pagalba turiningai leisti laisvalaikį

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kasmet skiria lėšų vaikų dienos centrams, kad vaikai iš nepasiturinčių šeimų skirtinguose regionuose turėtų kur saugiai leisti laisvalaikį. Dienos centruose vaikai gali užsiimti saviraiška, kūrybine, sporto veikla, gauti maitinimą, yra mokomi higienos įgūdžių, savarankiškos veiklos. Kadangi vaiko gyvenimas daugiausia priklauso nuo šeimos, dažnai teikiama pagalba ir joms.

Vaikų dienos centrus kuria savivaldybės, nevyriausybinės organizacijos, religinės bendruomenės. 2014-aisiais ministerija finansuoja **220 vaikų dienos centrų** visose Lietuvos savivaldybėse. Jų veiklai finansuoti skirta beveik 8,2 mln. Lt.

Į vaikų dienos centrus vaikai gali eiti iki 18 metų, tačiau suprantama, kad vyresniems atsiranda kitų interesų, jie nori savarankiškai ugdyti savo sugebėjimus, įgūdžius. Taip pat kyla nerandančių vietos savireali-

zacijai jaunuolių problema. Tam pradėti steigti atvirieji jaunimo centrai ar atvirosios erdvės. Šiose erdvėse jaunuoliai gali save realizuoti, čia laukiami visi, kurie nepritampa kitose įstaigose ar tų įstaigų organizuojamos veiklos jiems nėra patrauklios. Čia jie gali kurti filmus, savo projektus, meistrauti, muzikuoti, sportuoti ar paprasčiausiai bendrauti su bendraminčiais.

Veiklos centruose ir erdvėse yra nemokamos, taip suteikiant galimybę įsitraukti visiems to norintiems.

Šiuo metu įvairiose Lietuvos savivaldybėse veikia **22 atvirieji jaunimo centrai** ir

111 atvirųjų jaunimo erdvių, kur gali lankytis visi jaunuoliai, nepaisant šeimoje gaunamų pajamų. Tikimasi, kad per artimiausius porą metų visose savivaldybėse veiks atvirosios erdvės ar centrai ir jaunuoliai turės daugiau galimybių rinktis veiklas, jas inicijuoti, savanoriauti.

Neįgaliesiems – specialios slaugos ir globos paslaugos namuose

Ne kiekvienam neįgaliajam ar senyvo amžiaus žmogui, praradusiam savarankiškumą, stacionari globa yra būtina ir efektyvi: daug žmonių nenori palikti gimtųjų namų – gyvendami savo namuose senyvo amžiaus žmonės ar neįgalieji jaučiasi geriau.

Bet tokiu atveju žmonės, kurie prižiūri ilgai ir sunkiai sergančius šeimos narius, neretai atsiduria užburta rate – jie negali išvykti iš namų, negali dirbti, taigi dingsta darbiniai įgūdžiai, prarandami socialiniai ryšiai. Slaugydami savo artimą žmogų, artimieji „perdega“ ir dažnai patys praranda sveikatą.

Nuo praėjusių metų trečdalyje Lietuvos savivaldybių vykdomi integralios – slaugos ir globos – pagalbos namuose bandomieji projektai, kuriais pagalba negalią turintiems, senyvo amžiaus žmonėms suteikiama jų namuose. Pagalbą suteikia mobilios komandos, kurios lanko sunkiai sergančius ar neįgaliuosius.

Mobilias komandas sudaro slaugytojai,

UŽIMTUMO PADĖTIS ŠALYJE GERĖJA

Gerėja ir bendra užimtumo padėtis šalyje. Tarp 15–64 amžiaus gyventojų pirmąjį šių metų ketvirtį Lietuvos statistikos departamentas užfiksavo 64,2 proc. užimtumą – beveik dviem procentiniais punktais didesnę nei 2013-aisiais. Lietuvos darbo biržos duomenys šią tendenciją patvirtina. Šių metų rugsėjo 1 d. bedarbių skaičius sudarė 8,9 proc. visų darbingo amžiaus gyventojų – tai 1,5 proc. punkto mažiau nei pernai analogišku laikotarpiu ir 2,2 proc. punkto mažiau nei užpernai. ●

Jaunimo garantijos yra Europos Komisijos iniciatyva, jai 2014–2020 m. laikotarpiu Europos Sąjungos šalyse numatyta skirti iki 6 mlrd. eurų. Mūsų šalyje iš Europos Sąjungos jaunimo užimtumo iniciatyvos lėšų 2014–2020 m. skirta 109 mln. lt, ne mažesnė suma 2014–2020 m. bus skirta ir iš Europos socialinio fondo lėšų.

Tikimės, kad per metus pavyks įdarbinti ir į veiklas įtraukti apie 80 tūkst. jaunuolių iki 29 metų amžiaus.

14 ministerijų, verslo, darbdavių, darbuotojų bei jaunimo organizacijų dirbs išvien priartinant švietimo sistemą prie darbo rinkos poreikių ir skatinant jaunuolių integraciją į ją. ●

MINISTRĖ ALGIMANTA PABEDINSKIENĖ: PRIORITETAS – LIETUVOS GYVENTOJŲ SOCIALINĖ GEROVĖ

Kiekvienas Lietuvos gyventojas, kad ir kur jis gyventų – Vilniuje, Tauragėje ar Pakruojo rajone, turi gauti savalaikes ir kokybiškas socialinės rūpybos, įdarbinimo ar kitokios socialinės paramos paslaugas.

Esu įsitikinusi, kad to pasiekti galime tik per tikslines investicijas į regionus ir socialinių paslaugų plėtrą juose.

Įgyvendiname ne vieną bendamąjį projektą, kuriuo įvairias paslaugas artiname prie regiono gyventojų, lengvinami jiems šeimyninius rūpesčius: daugiau nei trečdalyje savivaldybių jau vyksta integralios pagalbos namuose projektas; kiekvienoje savivaldybėje veikia vaikų dienos centrai, daugelyje yra jaunimo centrai ir erdvės, kurių veiklas finansuoja ministerija. Iki spalio 1 d. sutarsime su savivaldybėmis, kuriose bus įgyvendinta globos struktūrinė ir paslaugų teikimo pertvarka. Seimui svarstyti pateikėme socialinio būsto nuomos ar išpirkimo galimybių įtvirtinimą.

Įsiklausome į skaudžiausias regionų gyventojų problemas ir jas sprendžiame.

Ypatingą dėmesį skiriame užimtumo didinimui. Regionai aktyviai naudojami vietinio užimtumo, viešųjų darbų, ilgalaikių bedarbių įdarbinimo rėmimo programomis. Per šių metų sausio–rugpjūčio mėnesius įdarbinta 120 tūkst. asmenų. Esame bene pirmieji Europos Sąjungoje, nelaukdami galutinių biurokratinių procedūrų pradėję naujas

jaunimo užimtumo didinimo priemones: steigiami jaunimo darbo centrus, kuriuose jauni žmonės sulaukia ne tik patarimų dėl įsidarbinimo, bet ir psichologų konsultacijų, kaip neprarasti motyvacijos ir ieškoti savo gyvenimo kelio. Taip pat subsidijuojame jauno žmogaus darbo vietą, finansuojame jo verslo kūrimą, suteikdami beprocentį kreditą, ir t.t.

Drąsiai galiu teigti, kad pusantrų metų ministro poste praėjo ne veltui – pirmieji projektai, lėšos regionus jau pasiekė, ir jų tik daugės. Atėjo laikas bet kurios savivaldybės gyventojui užtikrinti patikimą, prieinamą ir kokybišką socialinę apsaugą. ●

Šiuo metu integralią slaugos ir globos pagalbą gauna jau daugiau nei 800 žmonių ir jų skaičius didėja.

slaugytojų padėjėjai, socialiniai darbuotojai, individualios priežiūros specialistai, kineziterapeutai ar masažuotojai. Jie padeda pagal savo kompetenciją: socialinių paslaugų specialistai pataria, pavyzdžiui, dėl valstybės paramos, jei reikia, paaiškina, kaip tvarkyti reikiamus dokumentus, sveikatos priežiūros specialistai suteikia pagalbą ligoniui (apversti, nuplauti, perkelti) bei pataria šeimos nariams dėl ligonio priežiūros, suteikia atokvėpio paslaugas.

Projektų vykdytojai pagal poreikius įsigyja specialios įrangos, pavyzdžiui, keltuvų, mobilių vonių, globojamiems ir slaugomiems žmonėms aptarnauti. Atokiose vietovėse tai ypač svarbu.

Šiuo metu integralią slaugos ir globos pagalbą gauna jau daugiau nei 800 žmonių ir jų skaičius didėja. Pasak projektų vykdytojų, paslaugų gavėjai teigiamai atsiliepia apie teikiamą pagalbą, o sklandus darbas leidžia manyti, kad dalis projektų tikrai viršys numatytą paslaugų gavėjų skaičių.

Dėmesys jaunimui

Jaunų bedarbių per šiuos metus sumažėjo trečdaliu. Taikliai taikant aktyvias priemones auga ne tik jaunimo, bet ir bendras užimtumo lygis.

Rugsėjo 1 d. darbo biržose buvo regist-

ruota 30,4 tūkst. jaunų bedarbių iki 29 metų amžiaus (pernai atitinkamu laikotarpiu šis skaičius siekė 41,9 tūkst.). **Per aštuonis šių metų mėnesius įdarbinta 44,2 tūkst.**, o į aktyvios užimtumo politikos priemones nusiūsta 14,4 tūkst. jaunų bedarbių.

Lietuva viena pirmųjų Europos Sąjungoje, nelaukdama galutinių dokumentų, pradėjo įgyvendinti Europos Komisijos jaunimo garantijų iniciatyvą. Ja siekiama visiems jaunuoliams iki 29 metų amžiaus per keturių mėnesių laikotarpį nuo darbo netekimo arba formaliojo mokymosi užbaigimo suteikti galimybę gauti gerą pasiūlymą dirbti ar toliau mokytis, įskaitant pameistrystės formą, atlikti praktiką arba stažuotę.

Prie šios iniciatyvos įgyvendinimo svariai prisideda trys Lietuvos darbo biržos įgyvendinami projektai. Vienas jų – „Pasitikėk savimi“ – skirtas niekur nedirbantiems, nesimokantiems, jokiaje veikloje nedalyvaujantiems ir socialinių įgūdžių stokojantiems 16–25 metų jaunuoliams, ugdo jų kompetencijas ir padeda pasiręmti darbo rinkai. Per aštuonis šių metų mėnesius projekto veiklose dalyvavo beveik 1,7 tūkst. jaunuolių. Kitas – „Pagalba įsidarbinant“ – apima įdarbinimą subsidijuojant bei darbo įgūdžių įgijimo rėmimą. Pasinaudojant šio projekto teikiama galimybėmis sausio–rugpjūčio mėnesiais projekto veiklose dalyvavo beveik 1,6 tūkst. jaunuolių. Projekte „Išlik darbo rinkoje“ įgyvendinamos įdarbinimo subsidijuojant, darbo įgū-

džių įgijimo rėmimo bei darbo rotacijos priemonės. Per aštuonis šių metų mėnesius projekto veiklose dalyvavo daugiau nei 4,4 tūkst. jaunuolių.

Be to, siekiant ir toliau didinti jaunimo užimtumą nuolat plečiamas jaunimo darbo centrų tinklas. Šiuo metu Lietuvoje veikia 23 jaunimo darbo centrai, pagalbą teikiantys darbo ieškantiems ir profesinę karjerą planuojantiems jaunuoliams bei bendradarbiaujantys su darbdaviais, siekiančiais įdarbinti jaunus asmenis. Dar penki iki metų pabaigos duris atvers Druskininkuose, Jurbarko, Plungėje, Šilalėje ir Jonavoje. Numatoma, kad ateityje jaunimo darbo centrai veiks kiekvienoje šalies savivaldybėje.

Nemenka paspartinti gerinant jaunimo užimtumo padėtį tapo ir prieš dvejus metus Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos iniciuota priemonė „Parama pirmajam darbui“, kai įmonei, nusprendusiai įdarbinti patirties neturinčius jaunus žmones, kompensuojama dalis jaunuolio darbo užmokesčio. Tokiu būdu daugiau kaip dvidejose tūkstančiuose šalies įmonių įdarbinta beveik 11 tūkst. jaunuolių. ■

IN MEMORIAM

Lietuva gedi fenomenalaus gamtininko

Su gamtos mokslų daktaro Ričardo Kazlauskio mirtimi Lietuvoje pasibaigė intelektualių gamtininkų enciklopedistų era.

Kristina Kanišauskaitė-Šaltmerė

„**R**egis, tik vakar suskambo telefonas. Ričardas apgailestavo, kad neteko Donato Banionio, kurį taip mylėjo ir per mano vestuves apsikabinęs sėdėjo. Pabarčiau jį, kad neiekvotų jėgų veltui. Sakė, gerai, o kitą dieną pats išėjo“, – paskutinį pokalbį telefonu su broliu – 86 metų profesoriumi Ričardu Kazlausku prisimena buvusi Juozo Miltinio dramos teatro aktorė Dalia Melėnaitė-Ramanauskienė.

Jos, kaip ir daugelio, atmintyje R.Kazlauskas išliks kaip didis gamtininkas, sugebėdavęs užkrėsti savo pavyzdžiu mylėti ir saugoti gamtą.

Mokslo akademijos įsteigta Tado Ivanausko premija apdovanotas žymiausias Lietuvos zoologas užgeso po kelerius metus alinusios ligos, tačiau apie ją žinojo tik patys artimiausi. Jis pats mirties nebuvo

linkęs sureikšminti. „Gyvenimo pabaiga, šiaip ar taip, ateis, o kada – tai jau jos reikalas“, – praėjusį rudenį „Veidui“ yra sakęs R.Kazlauskas.

Pokalbio metu profesorius džiaugėsi, kad ir senatvėje esama gražių valandų: „Nepaisant to, kad sveikata šlubuoja, sėdžiu žaliame skverelyje ant suolelio, balan-

Gamtininkas R.Kazlauskas paliko daugybę mokinių, tęsiančių gamtos apsaugos darbą, – tai vienas didžiausių jo nuopelnų.

džių ir žvirblių apsuptyje kuosas lesindamas, bet pakanka pažvelgti į savo vaikus ir anūkus – bemat atjaunėju.“

Pavydėtinu gebėjimu susikonscentruoti į atliekamus darbus garsėjęs gamtininkas kolegų atmintyje išliks kaip mokslininkas,

kur kas daugiau valandų praleisdavęs gamtoje nei laboratorijoje. „Joje bėgdavo tik žiemos, kai dėstydavau, o vasarą gyvendavau ekspedicijomis“, – yra minėjęs keturias dešimtis metų televizijai atidavęs mokslininkas.

Didžiausiu ilgaamžiškumo priešu sėdimą darbą vadinęs gamtininkas per savo karjerą surengė 47 ekspedicijas į Vidurinės Azijos dykumas, poliarinius kraštus ar Sibiro glūdumas, parašė 16 knygų, inicijavo Raudonosios knygos leidybą, dalyvavo įkuriant dešimt Lietuvos draustinių, paliko šimtus mokinių – gamtininkų profesionalų ir mėgėjų.

„Profesoriaus asmenybė žmonėms darė didžiulę įtaką. Ne viena karta užaugo žiūrėdama jo rengtas televizijos laidas „Langas į gamtą“. Dalelė šio žmogaus manyje gyvens iki gyvenimo pabaigos“, – R.Kaz-

ASMENINIO ARCHIVO NUOTR.

R.Kazlauskas nuveiktais darbais ir jų svarba prilyginamas savo mokytojui akademikui T.Ivanauskui

lausko socialinio tinklo „Facebook“ paskyroje prisipažįsta vienas tuometinių jo laidų žiūrovų fizikas Rokas Smilingis.

Jau gimė drugių kolekcininku

Potraukį prie gamtos R.Kazlauskas paveldėjo iš tėčio, o meile augmenijai jį užkrėtė mama (vaikystėje jos gėlių vazonuose Ričardas sodindavo pupas) ir nors tėvai vylėsi, kad sūnus pasuks mediko keliu, prigimtis R.Kazlauskui kuždėjo ką kitą.

Iš Panevėžio į Vilnių pėsčiomis iškeliauęs siekti mokslų Vilniaus universiteto Medicinos fakultete, 1952 m. R.Kazlauskas vis dėlto persigalvojo ir Vilniaus universiteto Gamtos fakultete įgijo biologo-zoologo specialybę, nuo kurios ir prasidėjo mokslinė jo karjera. 1966 m. jis pelnė docento, o 1992 m. – profesoriaus vardą.

Savo disertacijoje R.Kazlauskas apibendrino visų svarbiausių Lietuvos upių ir daugelio jų intakų entomofauną, jos ekologijos tyrimus. Ypatingą dėmesį skyrė lašalų paplitimui Pabaltėje, tyrinėjo dienišius drugius ir tapo žymiausiu šios srities specialistu Lietuvoje. Sukaupęs vertingų duo-

menų apie dienišius drugių gausumą, mišraciją, parengė ir išleido pirmąjį spalvotą Lietuvos drugių atlasą, o Vilniaus universitete sukaupė išpūdingą drugių kolekciją.

Kaip prisimena R.Kazlauską pažinoję mokslininkai, būtent drugiai buvo didžioji jo gyvenimo meilė, užgimusi dar vaikystėje – jiems gamtininkas skyrė daugiausiai laiko ir dėmesio. Pirmąjį savo drugelį R.Kazlauskas sugavo dar 1942 m., ir nuo to laiko jo kolekcija vis plėtėsi. 65 metus drugius „medžiojęs“ profesorius jų turėjo tūkstančius. „Esu gaudęs juos su gamtininku Karoliniškėse ir Šeškinėje, anksčiau ten pievos plytėjo, o studentai savo praktiką atlikdavo“, – prisimena Lietuvos televizijos operatorius Vytautas Jankevičius, kuriantis filmus apie gamtą.

„Simboliška, bet R.Kazlausko karjera ir baigėsi drugelio sparnų plazdėjimu“, – sako dokumentinį filmą „Drugelio sparnų pasaka“ apie garsųjį Lietuvos gamtininką sukūrusi režisierė Miglė Greičiuvienė.

Tuo metu žymiausias Lietuvos vabalninkas, Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejaus Vabzdžių skyriaus vedėjas Romas Ferenca priduria, kad jo bičiulis sugėbėjo realizuoti save šimtu procentų: „Gamtą buvo R.Kazlausko pašaukimas ir didžiausias siekis iki paskutinio atodūsiu, jis įkurdino ją savo namuose ir su ja susiliejo.“

Moralinis autoritetas gamtininkams

„Kai sutinki žmogų, kuris užkrečia savo pavyzdžiu, atsisipirti jo įtakai sunku. Per paskaitas R.Kazlausko studentai aikčiūdavo iš nuostabos, norėdavo pasitempti, į jį lygiuotis. Jis dar priklausė senajai mokslininkų kartai, pasižyminčiai kompleksiniu požiūriu į daugelį sričių. Šiame žmoguje puikiai derėjo enciklopedinės žinios, žmogiška šiluma ir artistiškumas“, – pripažįsta Lietuvos jūrų muziejaus Akvariumo skyriaus vedėjas Saulius Karalius, taip pat vienas iš daugybės profesoriaus studentų.

Aplinkosaugos organizacijos Lietuvos gamtos fondo vadovas Edmundas Greimas sako, kad būtent R.Kazlauskas skatino būti lyderiu savo srityje. Su juo jaunųjų biologų olimpiadose, o vėliau ir VU Gamtos mokslų fakultete susidūręs pašnekovas neabejoja: profesorius daugybę žmonių nukreipė gamtosaugos keliu, auklėjo ir skatino būti pastabesnius supančiai aplinkai.

Moraliniu autoritetu gamtos apsaugos srityje daugeliui gamtos mylėtojų buvęs R.Kazlauskas sekė savo pirmtako ir mokytojo prof. Tado Ivanausko pėdomis, iš jo perėmė ir dėstymo manierą. Per paskaitas jam neprireikdavo konspektų – viską pasakodavo iš atminties, o su studentais daugiau draugavo, nei dėstė.

Profesoriaus mokinyš gamtininkas Jonas Augustauskas, dalyvavęs ne vienoje

bendroje ekspedicijoje, apibūdina jį kaip išradinę konstruktorių, gebantį ir plaustą susiręsti, ir spąstus žvėreliams pasigaminti. Šiuos gamtininkas susikonstruodavo iš tinklelio drugeliams gaudyti, su kuriuo praktiškai niekada nesiskirdavo. Balti marškinėliai, kaklaraistis ir per petį per-mestas drugių tinklelis – toks profesoriaus portretas išlikęs daugelio jo mokinių atmintyje.

Nepaisant to, kad R. Kazlauskas buvo vienas iškiliausių mokslininkų, visažinis nesijautė: kilus abejonių mielai kreipdavosi į kolegas, jautė atsakomybę už mažą spurdančią gyvybę.

Pasak ilgamečio Aplinkos ministerijos darbuotojo Selemono Paltanavičiaus, daugeliui jo kartos gamtininkų R.Kazlauskas buvo sektinas pavyzdys, mokęs natūraliai pažinti aplinką, nebijodavęs paskambinti ir pasitarti dėl retesnių paukščių: „Į gamtą jis žvelgė labai atsakingai, nenorėjo padaryti klaidų, gal todėl jo namuose prieglobstį rasdavo rečiausi gyvūnai, o jis pats buvo vadinamas jų gydytoju.“

Bijojo gyvenimo beprasmybės

Ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Karininko kryžiumi apdovanotas R.Kazlauskas bijojo vieno – kad jo gyvenimas neprabėgtų bergždžiai, bet visi buvusieji profesoriaus aplinkoje šiandien liudija, kad jo darbai paliks ilgalaikį pėdsaką žmonių širdyje, atmintyje ir gamtos apsaugoje. „Šis žmogus buvo fenomenalus: atlikdamas savo darbą su meile sugebėdavo tuo užkrėsti kitus, o tai – be galo svarbi misija“, – tvirtina televizijos apžvalgininkas Virginijus Mičiulis.

Keturiasdešimt metų laidas apie gamtą („Lengvas į gamtą“, „Vakaras su tėveliu“, „Gamtos duris atvėrus“) kūręs zoologas iš TV ekrano prabildavo taip, kad jį suprastų įvairi auditorija. Jo laidose skleidėsi gamtos amžinumas, kuriam sunkiai atsispyrė ir vaikai, ir jų tėvai.

„Pasaulyje daug profesorių, bet toks, kuris būtų taip įaugęs į savo darbą ir būdamas tokių metų sugebėtų stebėtis jį supančiu pasauliu, matyt, vienintelis“, – apie R.Kazlauską yra pasakęs aktorius Rolandas Kazlas.

Išties tenka pripažinti, kad fenomenalus šio gamtininko gebėjimas patraukti auditorijos dėmesį iki šiol neturi atitikmens Lietuvoje. Savo prigimtimi ir nuveiktais darbais R.Kazlauskas tilpo ne tik į zoologo marškinėlius – tuo pat metu jis gebėjo dėvėti ir televizinininko rūbą (tarp mokslininkų tai itin reta).

Taurią ir jautrią profesoriaus širdį teko pažinti ne tik jo gyvenimo kelyje sutiktiems žmonėms, bet ir gyvūnams. Trijų kambarių Dijanos ir Ričardo Kazlauskų bute, kuris buvo virtęs zoologijos ir botanikos parku, prieglobstį rado per 150 rūšių paukščių, ►

J. ŠEMETOS NUOTR.

►daugiau kaip 100 rūšių roplių ir apie 70 rūšių žinduolių. Daugiausia – televizijos žiūrovų rūpesčiu iš įvairių Lietuvos vietų į profesoriaus namus atkeliavę gyvūnai. Prie to paties vakarienės stalo drauge su visa šeima vakarieniaudavo bebras, gulbės ir daugybė kitų jo priglobtų gyvūnų. Labiausiai gamtininko namuose viešėjusius priblokšdavo tai, kad visi jo augintiniai gyvendavo laisvai: paukščiai skraidydavo po kambarius, iguana tūnodavo ant spintos, šliaužiodavo žaltys ir pan.

„Ričardas, gavęs kokią pinigą, tuoj nusipirkdavo papūgą ir eidavo namo galvą nunarinęs, kad negautų nuo žmonos barti. Nebuvo jis materialistas. Studijų metais iš paskutinių savo stipendijos grašių ir mane šelpdavo“, – pasakoja ypač šiltai su broliu bendravusi D.Melėnaitė-Ramanauskienė.

Jos teigimu, studijų metais gyvendamas pusbadžiu būsimas mokslininkas Vilniuje glaudėsi pas pusseserės ir tetos, kol T.Ivanauskas priėmė jį dirbti laborantu. „Ričardas buvo be galo užsispyręs, gal todėl gyvenime ir pasiekdavo tai, ko užsibrėžęs. Kiek mokslinių straipsnių ir knygų per tą laiką parašė“, – akademiko kelią primena iš keturių vaikų šeimos kilusi jo sesuo.

Žvelgė į gyvenimą pro gamtos akinius

„R.Kazlauskas šeimoje visi pro tuos pačius akinius į gamtą žvelgė, todėl, kad ir

kam jis savo gyvūnų priežiūrą patikėdavo – žmonai, sūnui, dukroms ar marčiai, visi žinojo, kaip su jais elgtis. Dėdė visus tuo užkrėtęs buvo. Abi jo dukros pasuko į biologiją, sūnus pasirinko gamtininko duoną, aš ornitologu tapau“, – pasakoja į Raudonąją knygą įtrauktus sakalus keičius auginantis Vilius Baranauskas.

Didžiulę profesoriaus įtaką vaikystėje jutęs pašnekovas nuotaikos. „Bendrauti su jo laidų žiūrovų nė nenumanė, kokio platus interesų spektro buvo žinomas zoologas.

Profesoriaus studentus ir kolegas itin stebino jo muzikalumas, kurį R.Kazlauskas paveldėjo iš jo giminėje buvusio vargonininko. Jis žingsniuodavo universiteto koridoriais švilpaudamas žinomiausių arijų melodijas ir paukščių balsus. Galbūt pasitenkinimas savo veikla ir begalinis optimizmas lėmė tai, kad niekas neprisimena R.Kazlauskos supykusio, susinervinusio ar apimto prastos nuotaikos. „Bendrauti su žmonėmis jis mokėjo: pakakdavo prisiartinti, ir kalba pati megždavosi“, – prisimena jį į ekspedicijas lydėdavę kolegos.

Matyt, nė vienas jų neįsivaizduotų profesoriaus ir prie laikraščio parimusio, nieko neveikiančio ar nuobodžiaujančio. Ši žmogų pirmyn lyg garvežys per gyvenimą stūmė jo smalsumas, užsidegimas ir nuolatinė veikla. Šūkis „gamtoje ir apie gamtą“ – štai kas buvo varomoji jo jėga.

Profesoriaus R.Kazlauskos vedamoje laidoje „Langas į gamtą“ skleidėsi gamtos amžinumas, kuriam sunkiai atsispyrė vaikai ir suaugusieji

Jautrią ir menišką gamtininko sielą atskleidžia piešiniai (dalis jo knygų, kuriose plazda tūkstančiai drugių, iliustruota paties R.Kazlauskos, dalis – jo mokinių ir žmonos), daugelį metų puoselėtos orchidėjos, kaktusų ir kitų augalų kolekcijos.

Apie tai, kad profesorius gyveno laimingą ir turiningą gyvenimą, kalba ne tik jo atlikti darbai, bet ir istorijos, iki šiol gyvos kiekvieno jį sutiklusio žmogaus širdyje.

Buvęs R.Kazlauskos mokinys akademikas Povilas Ivinskis svarsto, kad šio žmogaus populiarumą lėmė nepaprasta erudicija ir kompetencija, o žaismingumą, žavėjusį aplinkinius, galima vadinti Dievo dovana.

Nors savo charizma ir paprastumu R.Kazlauskas sugebėjo nutiesti tiltus į tūkstančių gamtos mylėtojų širdis, jį aplankiusio pripažinimo nepavertė materialine nauda. „Nepaisant pasiektų mokslo aukštumų ir mokslo visuomenėje įgyto autoriteto, jis toliau gyveno daugiabutyje be jokios prabangos ir iki pat mirties išliko kuklus. Be jokios abejonės, tai buvo viena ryškiausių figūrų po profesoriaus T.Ivanausko“, – nueitą visuomenės mylimo mokslininko kelią apibendrina R.Ferenca. ■

MAKSIM
GORKIJ

motina

VASA ŽELEZNOVA

rugsėjo 20 | spalio 4 | 18:30

Režisierius Kirilas Glušajevs
Scenografas ir kostiumų dailininkas

Marijus Jacovskis

Muzika Faustas Latėnas

Pagrindiniame vaidmenyje

Eglė Gabrėnaitė

**Teatro įkūrėjas ir meno
vadovas** Rimas Tuminas

www.vmt.lt

PAGRINDINIS
RĖMĖJAS

BALTO

TEATRO
DRAUGAS

teo

TEATRO
DIENRAŠTIS

R

PARTNERIS
INTERNETE

DELFI

INFORMACINIS
PARTNERIS

Žinių
radijas

KOMUNIKACIJOS
PARTNERIS

collegis

TEATRO
RĖMĖJAI

LIBRA VITALIS
IGEPAGroup

BOO

INFORMACINIAI
RĖMĖJAI

veidas

Moters

mažylis

bilietai.lt

15%

GABIEJI

Vytautas Šlenfuktas: „Mane žavi matematikos uždaviniai – jie tarsi galvosūkliai“

Vilkaviškio „Aušros“ gimnaziją baigęs Vytautas Šlenfuktas visuomet siekė geriausių rezultatų ir jau vidurinėje mokykloje pajuto, kad tikslieji mokslai sekasi geriau nei kitiems bendraklasiams: užduotis jis gali atlikti daug greičiau ir be didelių pastangų.

Dovilė Joneliūnienė

ASMENINIO ARCHYVO NUOTRA

Vaikinas prisimena, kad pirmoji olimpiada, kurioje jam teko dalyvauti, buvo „Kengūros“ konkursas trečioje klasėje. „Savo mieste ir rajone buvau pirmas, tačiau respublikiniame konkurse tuo metu nepasisekė ir tai tik motyvavo dar labiau stengtis kitais metais“, – priduria jaunuolis.

Jis pripažįsta, kad būdavo nelengva sėdėti namie, kai kiti draugai lėkdavo į lauką žaisti, bet tėvų skatinamas vis dėlto prisiversdavo ir spręsdavo uždavinius. Vėliau, penktoje klasėje, įvyko rajoninė matematikos olimpiada, kurioje Vytautas taip pat užėmė pirmą vietą.

Jis pamena dalyvavęs daugybėje rajoninių įvairių dalykų olimpiadų – nuo lietuvių kalbos iki biologijos, ir visose tapo prizininku. Devintoje klasėje Vytautui pavyko patekti į tris respublikines olimpiadas – matematikos, fizikos ir chemijos, tačiau jis nusprendė važiuoti tik į matematikos olimpiadą, nes jautė, kad joje turi daugiausiai šansų pasirodyti labai gerai. Deja, ir devintoje, ir dešimtoje klasėse pritrūkdavo tik kelių taškų iki bronzos medalio ir prizinės vietos, tuomet Vytautas gaudavo pagyrimo raštą. Jis pasakoja, kad buvo labai sunku varžytis su geriausiais moksleiviais iš Vilniaus licėjaus ar KTU gimnazijos. Vis dėlto trečias kartas nemelavo – Vytautui pavyko užimti antrą vietą Lietu-

voje, taip pat patekti į pasaulinės ir Vidurio Europos matematikos olimpiadų atranką, kurioje vėl nusišypsojo sėkmė.

„Dvyliktoje klasėje taip pat laimėjau sidabro medalį respublikinėje matematikos olimpiadoje, nors iki pirmos vietos trūko labai nedaug – padariau apmaudžią klaidą lengviausiame uždavinyje, o kitus išsprendžiau idealiai. Tais pačiais metais vyko Europos matematikos taurė, kurioje dalyvavo daugybė gabių matematikų iš dau-

Tėvai visuomet buvo didžiausia Vytauto palaikymo komanda.

gelio Europos valstybių. Tą dieną jaučiau, kad galiu užimti gana aukštą vietą, bet pamatęs rezultatus negalėjau patikėti savo akimis: buvau trečias tarp visų dalyvių ir aplenkiau visus lietuvius. Tai turbūt didžiausias pasiekimas iš visų mano olimpiadų. Vyresnėse klasėse geriau pradėjo sekis ir „Kengūros“ konkursuose: vienuoliktoje klasėje buvau pirmas visoje Lietuvoje, dvyliktoje – ketvirtas“, – pasakoja gabus jaunuolis.

Igijo neįkainojamos patirties

Didžiausius nuopelnus dėl savo pasirengimo olimpiadoms Vytautas priskiria

Nacionalinei moksleivių akademijai. Dar devintoje klasėje vaikiną tėvai paskatino jį bandyti stoti į šią gabiųjų Lietuvos mokinių mokyklą, ir jam pasisekė. Pasirinkęs matematikos sekciją, Vytautas pradėjo gauti užduotis nuotoliniu būdu iš mokytojų, kurie patys anksčiau buvo olimpiadų prizininkai. Jaunuolis stengėsi iš visų jėgų ir gavo pakvietimą į vasaros stovyklą Nidoje, kur mokiniai dešimt dienų gilina savo žinias pasirinktoje sekcijoje.

„Man tai buvo neįkainojama patirtis, kai galima susipažinti su geriausiais Lietuvos moksleiviais ir užmegzti ryšius su kitų sekcijų mokiniais. Vėliau visus metus naktimis skaitydavau anglišką matematikos knygas ir savo jėgomis bandydavau išgliaudyti sudėtingiausius uždavinius“, – išpūdžiais dalijasi Vytautas.

Smalsu, kodėl Vytautui patinka būtent matematika. Pasak vaikiną, matematikoje viskas tikslu, nėra jokių kontroversijų, kaip istorijoje, ar išvedžiojimų, kaip literatūroje. Matematika paremta visišku loginiu mąstymu, viską įmanoma įrodyti ar pagrįsti, nereikia jokių pradinių faktų ar duomenų, kaip, tarkim, fizikoje ar chemijoje, o jei ir reikia – tuomet iš vieno pradinio fakto galima nuosekliai įrodyti daugybę neįtikėtinų dalykų. „Dažniausiai matematikos olimpiadų uždavinių sąlygos būna

◀ **Už pagalbą rengiantis olimpiadoms
vaikinas dėkingas Nacionalinei
moksleivių akademijai**

be galo paprastos, tačiau sprendimai gana komplikuoti ir sudėtingi, nors kartais užtenka vienos gražios idėjos“, – teigia Vytautas.

Matematikos uždavinius jis prilygina galvosūkiams – dauguma žmonių mėgsta spręsti galvosūkius, patiria euforiją po keleto minučių galvos sukimo galiausiai juos įveikdami. Taip ir su matematika: sprendi, bandai ir išsprendęs patiri nepalyginti didesnę malonumą. Tuo matematikos mokslas Vytautą ir žavi.

Laisvalaikiu vaikinai aktyviai sportuoja – dažniausiai žaidžia krepšinį. Krepšinio treniruotės jis lanko septynerius metus, tačiau dėl laiko stokos teko jas nutraukti. Taip pat susidomėjo nauja sporto šaka „street-workout“, kai sportuojama naudojant tik savo kūno svorį, be jokių svarelių. Be sporto, Vytautas mėgsta skaityti psichologines knygas.

Tėvai motyvuoja ir palaiko

Tėvai visuomet buvo didžiausia Vytauto palaikymo komanda. Pasak jo tėčio, sūnus niekuo iš kitų vaikų neišsiskyrė. Tėvai teigia, kad buvo net susirūpinę, jog būdamas penkerių šešerių metų Vytautas neskyrė spalvų, sugebėdavo pasakyti vieną, geriausiu atveju dvi eilutes eilėraščio, o po to jau būdavo sava kūryba. Tačiau mokykloje nuo pirmos klasės buvo tarp geriau-

siai besimokančių. Tėvai rūpinosi sūnumi ir skatino mokytis papildomai, spręsti uždavinius namie, dėl to buvo supirktos visos nuo 1991 m. tarptautinio matematikos konkurso „Kengūra“ knygtės. Vytautas sprendavo uždavinius namie, rajoninėse olimpiadose būdavo pirmas, „Kengūros“ respublikiniame konkurse – tarp geriausių.

„Didesnis susidomėjimas matematika prasidėjo aštuntoje klasėje. Tais metais jis dalyvavo LTV projekte „Lietuvos tūkstantmečio vaikai“ ir užėmė trečią vietą. Kad galėtų ruoštis kitų metų projektui, pradėjo spręsti interneto tinklalapyje Arzinai.lt esančias užduotis. Dalis tų užduočių buvo iš matematikos srities. Tada Vytautas ir kibo į matematiką – gilinosi savarankiškai, sprendė uždavinius, didesnę dalį uždavinių, skirtų spręsti sudarant kompiuterines programas, išsprendavo ant popieriaus lapo. Ieškodamas sprendimo būdų susidraugavo su vyresniais už save jaunuoliais, su kai kuriais ir dabar bendrauja“, – pasakoja jaunuolio tėvas.

Pasak jo, motyvacija ir noras siekti kažko daugiau kyla iš paties jaunuolio vidaus arba skatinant suaugusiesiems. „Bet tikrai esame įsitikinę, kad tėvai turi auklėti, kontroliuoti, perduoti patirtį. Mokytojai turi mokyti, o ne tik ateiti į pamokas, švietimo valdininkai – atlikti savo pareigas. Sakoma, kad pasiekimus lemia penki procentai talento ir 95 procentai darbo. Manau, kad labai svarbu dalyvauti įvairiuose konkursuose, olimpiadose, tuomet mokiniai gali palyginti save su kitais, suprasti, kokio lygio uždaviniai, kas vyksta už mokyklos ar rajono ribų. Įstrigo į atmintį toks pastebėjimas: kelerius metus Vytautas dalyvavo KTU organizuojamame Jono Matulionio matematikos konkurse. Prie universiteto matydavome autobusus su mokiniais iš Klaipėdos, Visagino, Druskininkų, Marijampolės, Žemaitijos rajonų, deja, Vilkaiviškio rajone tokių kelionių niekas neorganizuodavo“, – apgailestauja Vytauto tėvas.

Vytauto draugė Paulė taip pat palaiko jį ir žavisi jo laimėjimais. Pasak jos, draugas yra itin įvairiapusiškas žmogus. Be to, kad yra sukaupęs didelį akademinių žinių bagažą ir jas sėkmingai taiko, jis – be galo šiltas, draugiškas ir puikų humoro jausmą turintis vaikinai, su kuriuo visada labai smagu susitikti ir pabendrauti. Ji dėkinga Vytautui už pagalbą mokantis, taip pat pokalbius apie tokius dalykus, kaip literatūra, kinas ar muzika, – žavi šio žmogaus bendras išprusimas, erudicija.

Vytautas įstojo į KTU taikomosios matematikos specialybę, nors gavo pakvietimų ir iš užsienio universitetų (Edinburgo, Voriko ir kitų), tačiau atsisakė jų, šiais metais nusprendęs likti Lietuvoje. Savo ateitį vaikinai norėtų sieti su informacinių technologijų sritimi. ■

Vytautas pripažįsta, kad būdavo nelengva sėdėti namie ir mokytis, kai kiti bendraamžiai laiką leisdavo lauke

„Veidas“, prisidėdamas prie
Mstislavo Rostropovičiaus
labdaros ir paramos fondo
„Pagalba Lietuvos vaikams“
idėjos rasti ir remti
talentingiausius šalies
vaikus, tęsia rašinių ciklą

**Elitas,
kuriuo
galime
didžiuotis**

MRf Mstislavo
Rostropovičiaus
labdaros ir paramos
fondas
Pagalba Lietuvos
vaikams

nma
nacionalinė moksleivių akademija

Projekto partneris

EUROCHEM

LIFOSA

INTERVIU

Agnė Žagrakalytė: „Komerciškai sėkmingos knygos manęs negąsdina“

Rudenį pasirodysiančios antrosios prozos knygos „Klara“ autorė jos pasakojimą rašydama įsivaizdavo kaip komiksą, kuriame dėstoma ta pati istorija, bet kiekviename skyriuje – vis ryškiau.

Renata Baltrušaitytė

Šių metų pradžioje Agnei Žagrakalytei už pernai pasirodžiusį romaną „Eigulio duktė: byla F117“ atiteko šeštoji Jurgos Ivanauskaitės premija. Netrukus pasirodys ir antroji Briuselyje su šeima gyvenančios autorės prozos knyga. Apie ją ir apie tai, kodėl niekas iš lietuvių taip ir neparašė gero euroromano, kuris būtų pakerejęs Europą, – šiame rašytojos interviu.

VEIDAS: Juozo Žagrakalio kūrybinį palikimą, tapusį romano „Eigulio duktė: byla F117“ varomąją jėgą, autorės žodyje pati pavadinate „nuobodžiu ir, rodos, grafomanišku rankraščiu“. Ar darbo su juo patirtis pakeitė jūsų pačios požiūrį į grafomaniją, kas jai priskirtina ir kas ne?

A.Ž.: Juozo Žagrakalio kūrybinis palikimas – labai didelis, netelpantis į vieno rankraščio sąvoką. Tą žodį „grafomaniškas“ mestelėjau, ir visi jį pasigavo it kaltinimą. Iš tikrųjų tame archyve F117 (jis taip ir vadinasi rankraščiu skyriuje) apysakų, novelių, istorijų, laiškų, pasakų ir etnografinių-istorinių detalių tiek daug, kad žodis „grafomanija“ tame mano sakinyje reiškia ne kvailai atrodančią ligą, o gal kiek karštingą norą ir pareigą visa, kas surasta, išgirsta ir pamatyta, palikti ateisiantiesiems. Aš tikriausiai pati grafomanė, man smagu rašyti ir užsirašinėti, tik nepuolu visko publikuoti. Bet tai grafomanams ir nepriklauso gal?

VEIDAS: Jeigu kalbą įsivaizduotume kaip žemę, tai galėtume jus vadinti archeologe, pirmajam romanui „išrausis“ nemažai užmaršties dulkėse trūnijančių daiktelių: šimto ar poros šimtmečių senumo buities rakandų, darbo įrankių, protėvių aprangos detalių. Kas nuo jų, virtusių muziejiniais eksponatais, padėjo nupūsti laiko smiltis: knygos, tebegyvų senelių liudijimai ar visai žinis internetas?

A.Ž.: Tie „tebegyvi senoliai“ tėra mano tėvai, jie pasakoja ir pasakodavo viską visą laiką. Tėvas vaikystėje netgi egzaminuodavo mane senais žodžiais. Pavyzdžiui, sustabdo ir klausia, kas yra „dziegorius“, „videlnyčia“ ir „zerkolas“, – ir turėdavau atsakinėti. Mama pasakodavo apie dampius ir gyvulus, rodydavo javų varpas ir medžių lapus. Man rodos, tai normalu: ką pats žinai – vaikui

perduodi. Tėtį vadinu kolekcionierium, jis turėjo ir tebeturi kambarį, kuris iki dabar man kaip muziejus. Ten visko yra: žibalinio lempų lentyna, nebetiksinčių laikrodžių, senųjų bravorų alaus butelių, senovinių monetų ir kalendorių. Ten sėdėdavau sustingusi valandų valandas vaikystėje ir paauglystėje. Šią vasarą pasakiau tėvui: „Ačiū, kad leidai man ten būti ir viską čiupinėti“, o tas atsakė: „Ne leidau, o nedraudžiau.“

Tas kambarys tikriausiai buvo pradžia. O internete nerasi (dar nerasi) tiek visko, kiek yra bibliotekų archyvuose, muziejuose, kiek išraižyta dylančiuose antkapiuose. Pavyzdžiui, nei internetiniame, nei popieriniuose žodynuose neradau paaiškinimo žodžiui „osinis, osinėlis“ – knygoje tai indas, į kurį supilami taukai, sviestas. Ir niekas man nepaaiškino, kaip tas indas atrodo. Pati verčiausi latvindama „o“ į „uo“: „uosinėlis“? Iš knygos istorijoje likusių daiktų, kuriuos pati čiupinėčiau, – tai visi Juozo laiškai, Aukštikalnių veidrodys, laikrodys ir žibalinė lempa, gražiausia iš visų man žibalinio lempų matyta, dar herojaus Alekso Aukštikalnio gaisrininkų medalis. Tie daiktai realiai pusę mano gyvenimo buvo šalia manęs.

O visa tekstinė medžiaga, išskyrus KGB tardymus, yra sulituota išknaisiojus (man)

Iš tikrųjų euroromanu gali tapti bet kas – knyga, kuri sudomino leidėjus, skaitytojus, vertėjus, ir viskas.

įdomesnius gabalėlius iš milžiniškos bylos F117 Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Retų spaudinių ir rankraščių skyriuje. Taip pat – iš įvairių kalendorių, tuometės periodikos ir pan. Taigi trumpas atsakymas į klausimą – archyvai padėjo tas laiko smiltis nupūsti: nardžiau juose, šifravau, skaičiau, kompiuteriu tiksliai perrašinėčiau, kad kitiems kada nors skaitysiantiems liktų įskaitomi variantai. Tada iš to atsirinkdavau, kas man tinka, kas pačiai rodėsi įdomu.

Juozo Žagrakalio, Antaninos Čelilytkaitės novelės, apysakos, apsakymai, laiškai yra tiesiog labai ilgi, ištęsti, juose daug didaktikos, pasakojama netaupiai, išsiple-

čiant. Ir „Eigulio duktė“ daug kam atrodė ištęsta, „storulė“, daugiau nei 600 puslapių, tačiau į vieną vietą sukėlus visą Juozo ir Antaninos Žagrakalių raštišką palikimą būtų šimtas tomų po šešis šimtus puslapių... Tai liudija jų darbštumą, nepaisantį sąlygų ir aplinkybių. Juk daug savo novelių ir pasakų laiškų forma Juozas parašė lageryje, kai parkerį slėpė bate.

VEIDAS: Kiek jums literatūroje apskritai svarbūs daiktai, kaip praeities atmosferos atkūrimo priemonė? Ar vertinate kūrinius, primenančius namų inventurizacijos knygas? Ar kasdienybėje esate linkusi daiktus sureikšminti, apipinti juos nuosavais ar kitų jums svarbių žmonių prisiminimais?

A.Ž.: Tęsiu parkerio istoriją: daug novelių Juozas parašė dar kalėdamas lageryuose, parkerį slėpė bate, keliuose laiškuose jis džiaugiasi, kad plėšikai jo neatėmė, o štai viename laiške skundžiasi, kad jo plunksna, jo guodėja, nulūžo. Skaityčiau šį laišką archyve, matau, kaip trimis eilutėmis žemiau ta nulūžusi plunksna, metalo nagas, pervertas per popierių, parkerio atsiminimas, plunksnos suvenyras iš lagerio, kaip niekur nieko iki šiandien išlikęs, suspaustas tarp krūvos kitų laiškų valstybiniame rankraštyne. Taip, man patinka daiktai, o daiktai su istorijomis – dar labiau. Vien tik inventurizaciją literatūros

EPILAUO NUOTR

„Archyvai padėjo tas laiko smiltis nupūsti: nardžiau juose, šifravau, skaičiau, kompiuteriu tiksliai perrašinėčiau, kad kitiems kada nors skaitysiantiems liktų įskaitomi variantai“, – prisipažįsta A. Žagrakalytė

lentynoje sunkiai įsivaizduočiau, tačiau daiktai daug pasakoja apie žmones ir laikmečius. Aš mėgstu muziejus, su visais jų daiktais ir daiktuose užrakintomis istorijomis.

Paauglystėje buvau įjunkusi iš kiekvienos kelionės ar man svarbesnės vietos kišenėje parsivežti akmenuką. Vaikštau po Maironio lietuvių literatūros muziejų – ogi guli akmenėlių krūvelė, lygiai taip pat iš svarbesnių vietų paties Maironio rinkta.

Ir kasdienybėje daiktų man sunku atsikyti. Štai buitįs: tą patį lietpaltį dėviu jau dešimt metų, seniai jokio lietaus nesulaiko, bet jo labai smagios kišenės, daug telpa, jau tris kartus tą lietpaltį perdažiau, buvo juodas, žalias, rudas, dar sagas teko persiūt, nes senosios nudilo. Vien dėl tų naujų sagų mane susistabdę užkalbina žmonės, buvo ir labai visuomenėje žinomų asmenų, sagas pagyrusių, ir benamiams, cigarečių prašiusiems, jos patiko. Rodos, paprastas drabužis, o tiek istorijų sugeria...

Esu parašiusi esė apie nebeįsimylimus daiktus. Mano vyras kartais fotografuoja savo senelio fotoaparatais – jokia elektronika tokios kokybės neišlaužia, tad kur bepasisukusi, yra tuose daiktuose daiktiškumo stebuklą.

VEIDAS: Spaudai rengiamame romane „Klara“ vaizduojama herojės vaikystė, sprendžiant iš anksčiau publikuotos ištraukos, – tarsi iš archajinių laikų, nors taip anaip tol nėra. Ką, parvažiavusi iš „eurocentrinio“ Briuselio, manote apie dabartinį Lietuvos kaimą: ar tai anomali vieta, kurioje beviltiškai užgesęs laikas?

A.Ž.: Klaros vaikystė maždaug sutampa su autorės vaikyste, tad neturėtų labai archajiškai atrodyti. Apie kaimo baisybės toje knygoje visai nekalbu. Taip, yra šiek tiek mažo miestelio (šalia jo yra miškas, bet yra ir ligoninė), o vėliau veiksmas peršoka į Suomiją, Belgiją, Italiją, Maroką – bet kur, tik ne į kaimą.

Dabartiniam Lietuvos kaime kasmet gyvenu bent po porą mėnesių. Dar stengiuosi sulaukstyti per Vėlines ir Velykas, o mano vaikai svajoja, kad ten būtų galima likti ištisiems metams.

Ustukių kaimo (Pasvalio r.) kultūros namuose šįmet mačiau dramos ir modernaus šokio spektaklių, gretimame Tėtirvinų kaime šią vasarą su vaikais užvertę galvas džiūgavom aviacijos šventėje, o Diliauskų bendruomenė kasmet surengia rimtą poezijos šventę.

Netoli namų Briuselyje yra vaikų žaidimų aikštelė. Ustukių kaime neseniai atsirado lygiai tokia pat aikštelė, skirta vaikams, šalia dar kartą sutvarkyti sporto aikštynai ir įrengti teniso kortai. Vargė, tam kaime yra ne tik parduotuvė, bet ir treniruoklių salė. Teniso kortus, beje, mačiau mindama dviračiu ir pro kitus kaimus, plinta kaip puikus užkratas. Tvenkiniai valomi, žyvro karjerai paverčiami paplūdimiais, prie namų pievelės nuskustos, gėlynai putoja, rudenio lau kuose kombainai, žvilgantys nuo naujumo, – vardyčiau, vardyčiau, bet beviltiškai užgesio laiko taip ir nepriečiau.

VEIDAS: Prieš gerą dešimtmetį Lietuvoje daug diskutuota apie euroromaną: vieni jį įsivaizdavo kaip ledlaužį, galintį lietuvius išvilkinti į pasaulinę literatūros rinką, kiti iš anksto menkino kaip „meną iš išskaičiavimo“. Tačiau laikas bėga, o to apsukraus romano, prie kurio užsieniečiai liptų kaip musės, lietuviai taip ir nesugebėjo parašyti. Gal jis tebuvo mūsų „euromiražas“? O gal ir gerai, kad tebuvo?

A.Ž.: Euroromanas man – tokia lietuvių liaudies pasaka: „Toli toli, bet sykiu ir visai arti, tyro euroromanas. Jo sugavimo taisyklės paprastos ir aiškos net pradinukui rašėvai. Bet kas tą euroromaną, aukso kiaušinius dėdantį, parsigriovęs įvaldytų. Reikia tik nebūti tokiems meniškiesiems, o ne tokie meniškiesiems būti negalim, oi ne...“

Sklandė gandai, kad euroromanui būtinas tam tikras procentas maisto gaminimo receptų, sekso scenų ir detektyvinės intrigos. Dar, jei galima, istorinių nuokrypų (knygos gale išvardykite sąrašą knygų, kuriomis rėmėtės), kitų, nerašytojų, profesijų išmąnyto (knygos gale dėkokite sąrašui konsultantų) ir t.t. O iš tikrųjų euroromanu gali tapti bet kas – knyga, kuri sudomino leidėjus, skaitytojus, vertėjus, ir viskas.

„Klaros“ herojė Klara nėra rašytoja, tačiau ji piešia istorijas, keliose knygos vietose herojai ima ginčytis dėl bestselerių-euroromanų ir panašių chimeriškų sąvokų. O ties viena labai poetiškai išplėtotą istoriją palinkusi kita svarbi knygos veikėja, prižiūrėtoja madam Petčeva, staiga supyksta: „Mes tarėmės dėl bestselerio, o čia vėl tik vienas ilgas eilėraštis?...“

VEIDAS: Ar, nemažai laiko praleidusi Europos sostinėje, įsitikinote, kad kuklios provincinės valstybės realijos, atspindėtos literatūroje, niekada nesudomins „centro“? Ar, priešingai, manote, kad tokie romanai, kaip „Eigulio duktė“ arba „Klara“, mielai būtų skaitomi prancūziškai, vokiškai, angliškai?..

A.Ž.: Aš manau, kad mūsų laikais pati centro sąvoka yra gerokai išsklidusi. Be to, kas tas „centras“: skamba baugiai, it kažkur kalne sėdėtų rūstūs dėdulės, arba dalijantys saldinius, arba nekreipiantys į tave, kaimietukę našlaitėlę, dėmesio. Taip juk nėra.

„Eigulio duktė“ nesugalvota šiame žai- ▶

► dime dalyvauti: ten per daug lokalių smulkmenų, sunkiai išverčiamų dėl žodyno. Europos literatūros naktiniuose skaitymuose Briuselyje buvo skaitomos šios knygos ištraukos prancūzų ir nyderlandų kalbomis, jas keli sulyti klausytojai labai mielai priėmė. Tačiau verstis visą šį kūrinį būtų nesąmonė, ne tam jis skirtas.

Su „Klara“ jau kiek paprasčiau, nes joje aprašytos „realijos“ būdingos daugeliui merginų, kad ir kur jos gyventų. Oi, o prieš verčiant prašyčiau tą „Klarą“ dar ir nupiešti, nes, šiaip ar taip, rašiau komiksą, kuris be iliustracijų panėsi į pankišką poemą, tik ne romaną.

VEIDAS: Esate pasakojusi apie ilgą pirmojo romano tobulausio varianto paiešką. Ar „Klarai“, kurią vadinate „lengvu romanu“, irgi teko išgyventi analogiškų paieškų laikotarpį? Ir kodėl šis kūrinys jums pasirodė lengvas?

A.Ž.: „Klara“ man it nukrito, atsirado pati, neplanuotai, netyčia, todėl ir sakiau, kad lengva. Buvau apie Klarą prisirašiusi visokių eskizų, pratybų rankai lavinti ir anks-

čiau, bet dauguma taip ir gulėjo nebejudinamos. O šitą „Klarą“ kaip pradėjau rašyti, taip ir pyliau, sustodama tik gyvybiškai būtinais atvejais. Pačios istorijos dribo ištisais sakiniiais, žodžiai sprūdo nuo pirštų, buvo labai smagu vien tik krutinti pirštus ant klavišų ir stebėti, ką išdarinėja vis labiau įsisiautėjantys herojai.

Beje, tai jokių būdu ne romanas – nebūna tokių trumpų romanų, kad ir kaip saktu-

„Klaroje“ kalba sąmoningai paprasta, kampuota, o pačiais baisiausiais momentais visai suinfantilėja, lyg žiūrėtume į vaikišką piešinį.

meisi. „Klara“ nuo „Eigulio dukters“ skiriasi kaip diena nuo nakties, kaip vanduo nuo akmens, ir visų pirma apimtimi: juokiuosi, kad „Klara“ šešis kartus plonesnė. Be to, ypač skiriasi jų kalba: „Eigulio dukterėje“ žaidžiama keičiant kalbą, nuo senovinės ją, bėgant pasakojimo laikui, palengva šiuolaikinant, o „Klaroje“ kalba sąmo-

ningai paprasta, kampuota, o pačiais baisiausiais momentais visai suinfantilėja, lyg žiūrėtume į vaikišką piešinį. Pati Klara yra komiksų piešėja, todėl ir jos pasakojimas kaip komiksas, tik be paveikslėlių. Istorijos sudėliotos it paveikslėlių ketvirtainiai: pirmame skyriuje matome vien nerimą keliančius kontūrus, antrame išryškėja herojai, trečiame pasipila spalvos... Visa knygos struktūra sugalvota it komikso piešimo procesas, pasakojama ta pati istorija, tik kas kart vis ryškiau.

VEIDAS: Ar tikite, kad iš rašytojų dėstomų jau įvykusių (arba neva įvykusių) gyvenimų jaunoji karta gali ko nors pasimokyti? Juk dabar supratingesni tėvai savo užtelėjusioms atžaloms neretai patarys pataria verčiau elgtis savo nuožiūra... Ką skaito jūsų pačios vaikai?

A.Ž.: Iš bet ko galima pasimokyti, jei tik noro yra. Jei būtų mokomasi tik iš knygų, tai filologai turėtų būti mokyčiausi išminčiai, o jau kritikai, kuriems reikia perskaityti daugiau nei bet kam, iš viso galėtų eiti valstybių valdyti. Bet niekas neatsitinka taip paprastai.

Sūnus, dešimtmetis, vakar perskaitė Katherine Paterson „Tiltą į Terabitiją“, duktė, greit aštuonerių, dabar Kate DiCamillo „Nepaprastą Edvardo Tiuleino kelionę“ baigia, bet abu labai mėgsta ir komiksus, čia vadinamus Bê Dê (pranc. *bandes dessinees*). Bet ir man pieštos knygos, vadinamasis dešimtas menas, labai patinka, tad bent kartą per porą mėnesių su vaikais keliaujam į specialius knygynus.

VEIDAS: Kokia mintis pirmiau šauna į galvą, ant naujos knygos viršelio perskaičius, kad autoriaus kūriniai išversti į šimtą pasaulio kalbų: kad taip peršamas kūrinys gali būti vertas dėmesio ar, priešingai, kad tai veikiausiai eilinis komercinis niekalas?

A.Ž.: Pirmą mintis: na na, kas jiems ten taip patiko? Knygas dažniausiai (jei tai dar nežinomas autorius) renkuosi prisiskaičiusi anotacijų, jei kas parašo – recenzijų ir knygų skaitytojų tinklaraštininkų nuomonių, tad viršelių čiupinėti einu jau su išankstine nuomone. Komerciškai sėkmingos knygos manęs negąsdina: nebūtinai tai turi būti niekalas, nesutinku su tokiomis kategoriškomis svarstyklėmis. Margaret Atwood, Juliano Barnesas, Umberto Eco – daugelio puikių autorių knygos verčiamos į šimtą kalbų, ir niekas jų niekalu nepravardžiuoja. Visada mielai rinksiuosi man dar negirdėto autoriaus komiksą, jei jis bus gavęs Angulemo festivalio (*Angoulême Festival International de la bande dessinée*) žiuri ar publikos prizą.

Knygas renkuosi pagal jau skaitytus autorius, kartais – pagal vertėjus. Įsimylėti vertėjai (vertėjos) išigudrina verstis tokias knygas, kurios man patinka, tad jų pavadėdes taip pat laikau rekomendacija. Dar – pagal leidyklas: yra tokių, prie kurių stendų niekad nebeisiu, ir daug tokių, kurių naujienų ieškau. ■

E. PLATELO NUOTR.

„Toli toli, bet sykiu ir visai arti, tyro euroromanas. Jo sugavimo taisyklės paprastos ir aiškos net pradinukui rašivai. Bet kas tą euroromaną, aukso kiaušinius dedantį, parsigriovęs įvaldytų. Reikia tik nebūti tokiems meniškiems, o ne tokie meniškimes būti negalim, oi ne...“

ANTANAS SMETONA VAIKŠTO VILNIUJE IR DŽIAUGIASI

JAV analitinės ir kokybiškos spaudos savaitraštis „Newsweek“ paskelbė Lietuvą viena homofobiškiausių valstybių. Esame vienuoliktą, į priekį praleidę tik Nigeriją, Ugandą, Zimbabvę, Saudo Arabiją, Indiją, Hondurą, Jamaiką, Senegalą, Afganistaną ir Iraną. Galime didžiulotis, kad stovime viena vieta aukščiau Sudano.

Dr. Algimantas Šindeikis

Tokį apdovanojimą pelnėme už Lietuvos parlamente, panašiai kaip ir Rusijos Dūmoje, svarstytą prieš lygias homoseksualių asmenų teises nukreiptą „antipropagandos“ įstatymą ir už brutalius parlamentaro Petro Gražulio veiksmus, sutrikdžiusius homoseksualių asmenų eitynes Vilniaus gatvėse.

Gerai, kad „Newsweek“ neatsižvelgė ir nevertino kitų Lietuvos valstybės demokratijos kokybės faktorių, tarkim, Lietuvos konservatorių-krikščionių demokratų oficialios politinės partnerystės ir draugystės su homofobišku Vengrijos diktatoriumi Viktoru Orbanu, aiškiai stojusiu prieš Europos liberalios demokratijos vertybes ir viešai išreiškusio savo simpatijas Kremliaus politikai.

Dar geriau, kad „Newsweek“ nežino apie kitą Lietuvos konservatorių-krikščionių demokratų šeimos koncepciją, pagal kurią vaikai, gimę ar augantys nepilnose šeimose, būtų laikomi antrarūšiais. Jei būtų žinojęs, būtume, matyt, pralenkę ir Indiją, kurioje moterų prievartavimas gatvėje yra laikomas garbingu vyrišku užsiėmimu. O jei dar pridėtume Lietuvos valstybės ksenofobišką santykį su savo lenkų tautybės piliečiais, niekinant jų teises, galėtume drąsiai pretenduoti ir į Nigerijos vietą.

Ir tai nutinka Lietuvos valstybėje, kurios politikai ir eiliniai piliečiai puoselėja lūkesčius, kad Lietuvą, kilus karinei grėsmei, gins NATO partnerių karinės pajėgos. Pirmiausia tokios pagalbos tikimės iš JAV kariuomenės. Tik nežinia, ar mūsų dešinieji politikai (dažnai pagrįstai vadinami Talibanu) sutiks priimti tokią pagalbą iš karių, tarp kurių gali būti ir homoseksualių asmenų, ir juolab asmenų, gimusių ar užaugusių nepilnose šeimose. Ar apskritai taip pasaulį suvokiantiems reikia priešintis Rusijai? Kremlius deklaruoja ir gina labai panašias homofobiskas, žmogaus teisių nepaisymo, rusiškojo etninio išskirtinumo vertybes. Lietuvos dešinieji tautininkai turėtų rimtai pasvarstyti, su kuo jiems būtų geriau.

Nors Seimas neseniai priėmė progresyvių Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi įstatymą, kuriame ir lietuviai pagaliau pripažįsta, kad žmogus turi turėti galimybę ir būtinybę mokytis visą

gyvenimą, šalies Prezidentė ir universitetų rektoriai nusprendė uždaryti Lietuvos aukštųjų mokyklų duris negabesniems ir pritingintiems jaunuoliams. Net ir tiems, kurie sutinka savo ar savo tėvų pinigais susimokėti už savo atsilikimo, neišmokyto pamokų, problemų likvidavimą. Ir tai vėl tuo metu, kai bent kelios pasaulio valstybės (Vokietija, Pietų Korėja) skelbia visuotinio privalomojo aukštojo mokslo politikos būtinybę. Šalys nori būti pasaulio lyderės ir išlavinti savo piliečius taip, kad jie būtų konkurencingi pasaulyje. O Lietuva grįžta kažkur į praeitį, nors taip pat yra paskelbusi siekianti sukurti modernią žinių visuomenę.

Ką tik Seimo priimtu įstatymu siekiama suteikti teisinės garantijas įgyvendinti gimtą teisę visą gyvenimą ugdyti savo asmenybę, laiduoti asmeniui galimybę įgyti žinių ir gebėjimų, atrasti naujų gyvenimo prasmų, skatinti ne tik gerinti profesinius igūdžius, bet ir kurti prasmingą laisvalaikį, būti aktyviu demokratinės visuomenės nariu. Įstatyme įtvirtintos ir lygios galimybės: neformalusis suaugusiųjų švietimas ir tęstinis mokymasis turi būti socialiai teisingi, užtikrinti

Lietuva grįžta kažkur į praeitį, nors yra paskelbusi siekianti sukurti modernią žinių visuomenę.

asmenų lygias teises ir galimybes, nepaisyti lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Kiekvienam asmeniui privaloma laiduoti švietimo prieinamumą, sudaryti sąlygas tobulinti turimas kompetencijas, kvalifikaciją ar įgyti naujų kompetencijų.

Taigi Lietuva, atrodo, jau yra suvokusi, kad mūsų valstybė išliks tik tada, jei čia turėsime didelės pridėtinės vertės darbo vietų, vyraus informacinės technologijos. Bet kaip tai siejasi su dirbtinai uždarytomis universitetų durimis daliai jaunų piliečių, kurie dėl sunkesnės socialinės padėties, lėtesnio brendimo, netalelingų, neatsakingų ir nusispjovusių į savo pareigą pedagogų ir gimnazijų direktorių, nebuvo geri mokiniai?

Vokietijoje 2012 m. išleistas Timuro Vermeso romanas „Jis ir vėl čia“ jau prieinamas ir lietuviams („Alma littera“, Teodoro Četrausko vertimas į lietuvių kalbą). Romanas sukėlė Europoje nemažai kontroversijų: Berlyno gatvėmis netikėtai prisikėlęs šlaistosi nacių fiureris Adolfas Hitleris. Fiureris negali patikėti, kad šalis, kurioje pilna svetimtaucių ir kuriai vadovauja moteris, tikrai yra jo numylėtoji Vokietija. Šiuo veikėju netrukus susidomi vietos televizijos kanalai. Pakliuvęs į turkų kilmės komedianto laidą, fiureris akimirksniu sudomina milijoninę auditoriją. Sėkmė milžiniška. Netrukus jis tampa ir „YouTube“ žvaigžde, socialiniuose tinkluose sulaukia milijonų sekėjų, leidyklos mušasi dėl jo naujos knygos leidimo, jis pradeda vesti nuosavą laidą televizijoje, sudomina politines partijas, jam siūloma steigti ir savo politinę jėgą.

Toks fiurerio nubudimas daug kam, pasirodo, buvo ilgai lauktas įvykis. Šalies istorija, dalyvaujant ir lyderiaujant fiureriui ir iš jo gerai uždirbančiai absurdiškai bulvarinei žiniasklaidai, vėl įgauna pavojingą kryptį. Šiame komiškame romane parodytas vienos stipriausių ir kokybiškiausių šiandieninio Vakarų pasaulio valstybių – Vokietijos demokratijos trapumas.

... Vilniaus gatvėmis vaikšto Antanas Smetona ir šypsosi. Džiaugiasi, kad Lietuvos kaimų, miestelių ir miestų tamsūs diedukai ir bobutės, vis dar tebesapnuojantys jo prezidentavimo laikus, kovoja ir balsuoja už tai, jog Lietuva būtų tokia, kokią ją išvaizdavo tarpukario Lietuvos diktatorius: apstatyta mediniais rūpintojėliais, be priešų lenkų, be gėjų ir lesbiečių, tautiškai skausi, apsikarsčiusi šventųjų paveikslėliais ir nesuprantanti, kas vyksta už Lietuvos valstybės sienų ir pačių panosėje. Sustabarėjusi sąmonė, visų menkų intelektualinių pastangų koncentracija į nepaliaujamą asmeninės buitinės gerovės tobulinimą, domėjimąsi Lietuvos krepšinio pergalėmis, nuolatinę priešų ir kaltųjų dėl mūsų nesėkmių paiešką daro Lietuvą atsilikusia valstybe. Ir dar skundžiamės, kad nematome mus vienijančios ir vedančios į priekį idėjos. Ji yra: tai mūsų atsilikimo likvidavimo kelias. ■

EKONOMIKA

Euro zonos ruletėje – rizikingiausias statymas

Europos ekonomikai vėl parklupus, Europos centrinis bankas nutarė pumpuoti į rinką pinigus, skatinti skolinimąsi ir net supirkinėti rizikingas bankų paskolas.

Rima Janužytė

Europos centrinio banko žingsnis kai kam atrodo desperatiškas ir nepamatuotai rizikingas. „Rezultatas – silpnesnis, nei tikėtasi“, – šiemet vis kartoja Europos centrinio banko (ECB) vadovas Mario Draghi po jau kelintą kartą sumažinamų euro zonos ekonomikos prognozių.

Birželį euro zonos šalims žadėjęs 1 proc. metinį augimą, rugsėjį ECB apsigalvojo ir šią prognozę apkarpė iki 0,9 proc. Kukliau atrodo ir kitų metų perspektyvos: vietoj 1,7 proc. augimo žadamas vos 1,6 proc. ūgtelėjimas.

Toks ekonomikos augimo sulėtėjimas, ekspertų vertinimu, gali rimtai pakenkti investicijoms, juolab kad žirklių sulaukė ir infliacijos prognozė: ji šiems metams apkarpyta nuo žadėto 0,7 iki 0,6 proc., nors idealiau atveju metinė infliacija euro zonos šalyse turėtų būti gerokai didesnė – apie 2 proc.

Tiesa, 2015-aisiais ji, manoma, prie šio idealo gali priartėti ir siekti apie 1,5 proc., bet tai vis tiek toli gražu ne tas rezultatas, kurio norėtųsi: ekspertai vienu balsu aiškina, kad euro zonoje kainos kyla per lėtai. Juk, pavyzdžiui, rugpjūtį infliacija euro zonoje apskritai tesiekė vos 0,3 proc. ir buvo mažiausia per pastaruosius penkerius metus. „New York Times“ analitikų teigimu, tokia menka infliacija gali pakenti darbo rinkai – dėl nekilančių kainų įmonės netenka potencialių pajamų, taigi mažėja ir jų darbo užmokesčio fondas. O juk niūri Europos darbo rinkos padėtis jau ir be to yra euro zonos valstybių galvos sūpuly.

Europos „abenomika“

Niūriajai darbo rinkos situacijai prašviesėti, M.Draghi nuomone, be kita ko, trukdo ir Europos vyriausybės taikomos taupymo priemonės. Jau vien iš to galima suprasti, kad M.Draghi yra gana didelis taupymo skeptikas ir, savaime aišku, nuolat kaktomis susiremia su didžiausia Europoje taupymo propagotoja Vokietijos kanclere Angela Merkel.

ECB vadovo taikomos ekonomikos gelbėjimo priemonės jam jau pelnė Europos

SCANNY/NOOTR

Abės pravarde – atseit jo vadovaujama euro zonos ekonomika pamažu suka tuo keliu, kuriuo nuo 2012 m. judėjo antrai kadencijai perrinkto premjero Šinzo Abės traukiama Japonijos ekonomika. Trys tokios „abenomikos“ kertiniai akmenys – ekonomikos skatinimas, lengvatos ir struktūrinės reformos. O M.Draghi visa tai įvardija savais žodžiais, tikindamas, kad Europoje būtina skatinti vidaus paklausą, kurią turėtų padidinti pinigų politikos priemonės, finansinių sąlygų gerėjimas, fiskalinės konsolidacijos ir struktūrinių reformų progresas bei mažesnės energijos kainos.

Japonijoje tokia programa, kurią leidinys „The Economist“ apibendrina kaip refliaciją (pinigų pumpavimą į rinką), vyriausybės išlaidų didinimą ir ekonomikos augimo skatinimą, puikiai pasiteisino, bet kol kas nežinia, ar tas pats galios ir euro zonai. Juk dar neseniai didžiųjų Europos valstybių vadovai negailėjo kritikos išlaidūnėms – Ispanijai, Portugalijai ar Graikijai, o dabar, prie ECB vairo stojus Italijos bankininkui M.Draghi, raginama plačiau atverti pinigines.

EURO ZONOS EKONOMIKOS PROGNOZĖS (PROC.)

BVP augimas	Metinė infliacija
2016 m. 1,9	–
2015 m. 1,6	1,5
2014 m. 0,9	0,6

Šaltinis: ECB

Ir rinktis jos neturi iš ko. Prieš gerą savaitę ECB beveik iki nulio sumažino bazinių palūkanų normą – ji apkarpyta 0,10 procentino punkto ir dabar siekia vos 0,05 proc. Taip pat sumažintos ir indėlių, ir ribinio skolinimosi palūkanų normos, kurios dabar siekia atitinkamai minus 0,2 ir 0,3 proc., – abu šie rodikliai yra rekordiškai maži.

Beje, nors teigiamas M.Draghi požiūris į skolinimosi skatinimą niekam ne paslaptis, ekonomistai tokio drastiško palūkanų sumažinimo vis tiek nesitikėjo. Mat ir iki tol palūkanų norma buvo jau rekordiškai maža, ir atrodė, kad jos mažinti nebėra kur. Tad svarstyta, kad M.Draghi imsis ne palūkanų mažinimo, o kiekybinio ekonomikos skatinimo programos – pirsks vertybinius popierius, kaip tai darė Japonijos centrinis bankas.

Pavyzdžiui, iš 55 agentūros „Bloomberg“ apklaustų analitikų tik penki respondentai prognozavo bazinės palūkanų normos pakeitimą – dauguma ekspertų buvo įsitikinę, kad tolesnis palūkanų normos karpymas yra tiesiog neįmanomas.

Tačiau ECB ne tik sumažino bazinių palūkanų normą, bet ir pareiškė, kad imsis skatinti euro zonos ekonomiką perkant aktyvus. „Nusprendėme aprūpinti ekonomiką pinigais ir pradėti pirkti ne finansų sektoriaus aktyvus. ECB įsigis didelį portfelį paprastų ir skaidrių turtu padengtų aktyvų (angl. asset-backed securities)“, – aiškina ECB prezidentas M.Draghi, pridurdamas,

◀ **Vokietijos kanclerė A.Merkel** pareiškė, jog vokiečiai šturpsta nuo rizikingų ECB vadovo M.Draghi idėjų

šaltiniai nurodo sumą, sieksiančią iki 500 mlrd. eurų. Tai nepamatuota rizika“, – aiškina J.Starkas, kuris, protestuodamas prieš ECB politiką, šią instituciją paliko dar 2011 m.

M.Draghi priešininkų pusėje, savaime aišku, – ir Vokietijos kanclerė. A.Merkel praejusią savaitę leido sau pareikšti retai išgirstamą atvirą kritiką ECB vadovo atžvilgiu, sakydama, kad nauja ECB strategija „kraupina vokiečius“. Juolab kad Vokietija šiuo metu ir taip išgyvena nelengvą laikotarpį.

Ledinio vandens kibiro iššūkis – Vokietijai

Nors pirmąjį šių metų ketvirtį Vokietijos ūkio prieaugis sudarė 0,8 proc. ir buvo didžiausias per trejus metus, šiuo metu šalies ūkis išgyvena ne pačius geriausius laikus.

Ekonomistų skaičiavimais, Vokietijos BVP antrąjį ketvirtį, palyginti su ankstesniu ketvirčiu, sumenko 0,1 proc. Vokietijai teko susimąžinti ir metinio augimo prognozė: eilutėje, kurioje anksčiau šiemetams buvo numatytas 1,8 proc. augimas, dabar įrašytas kur kas mažesnis skaičius – 1,5 proc. Nuo 2 iki 1,8 proc. sumažinta ir kitų metų ekonomikos prognozė. Į tai jau spėjo sureaguoti ir Vokietijos vartotojai (sumenko jų pasitikėjimas šalies ekonomika), ir investuotojai – šių pasitikėjimo Vokietijos ekonomika indeksas smuko netgi žemiausiai nuo 2012 m. gruodžio.

Tiesa, kai kurie analitikai guodžiasi, kad visa tai – laikini nesklendimai. „Šiandienos stagnacija nėra priežastis per daug susirūpinti, nes, priešingai, nei daug kas mano, tai nėra krizės Ukrainoje ir Europos sankcijų rezultatas, o tik vidinės, trumpalaikės problemos“, – teigia Carstenas Brzeskis, kompanijos ING vyriausiasis ekonomistas.

Pasak jo, geri orai sausi-kovą, neįprastai ilgos atostogos gegužę ir besitęsiančios Prancūzijos bei Italijos problemos – vienos pagrindinių Vokietijos ekonomikos susitraukimo priežasčių.

Kad ir kokios būtų priežastys, Vokietijos problemos Europai kelia nemenką nerimą. Juk Vokietija kartu su Prancūzija lemia maždaug pusę viso euro zonos augimo rezultato, o Prancūzijos ekonomika stagnuoja antrą ketvirtį iš eilės, laidodama vyriausybės lūkesčius sumažinti biudžeto deficitą.

Vokietijos analitikai perspėja, kad dar liūdnėsnis likimas šalies ekonomikos laukia pradėjus gyventi naujuoju „abenomikos“ ritmu: Vokietija, kuri ilgą laiką didžiavosi palyginti nedidele valstybės skola, stipriai pramone ir nuolat reiškė nepasitenkinimą ekonomikos burbulų pūtimu svetur, dabar nardinama į tą patį liūną, kuriame ilgai murkdėsi kitos ES valstybės. ■

kad bankas spalį pradės pirkti euru denominuotas obligacijas.

Dirbtinai sukels kainas

„Nordea“ banko vyriausiasis ekonomistas Žygimantas Mauricas ECB ekonomikos skatinimo priemonių paketo veiksmingumu neabejoja. Esą tai turėtų pagyventi euro zonos šalių eksportą ir ekonomiką. „Euras nuvertėjo beveik 1 proc. ir pasiekė kelerių metų žemumas. Silpnėjęs euras ilgainiui turėtų pakelti infliaciją bei padidinti euro zonos, taip pat ir Lietuvos, eksportuotojų konkurencingumą, o tai turėtų pagyventi ekonomikos augimą“, – įsitikinęs Ž.Mauricas.

Tačiau mažesnės palūkanos vargu ar paveiks skolinimosi kainą. „Palūkanų normų sumažinimas neturės didesnio poveikio skolinimosi kainai, nes vidutinio ir ilgojo laikotarpio palūkanos jau buvo pasiekusios rekordines žemumas. Tai veikiau yra simbolinis Europos centrinio banko veiksmas, parodantis, kad jis yra pasirengęs imtis ir ganėtinai drastiškų, netradicinių priemonių, siekdamas įgyvendinti savo mandatą – užtikrinti kainų stabilumą“, – tikina ekonomistas.

Kad naujos priemonės padidins infliaciją, tikisi ir Tarptautinio valiutos fondo (TVF) vadovė Christine Lagarde: „Mes labai sveikiname ECB priemones, kurios užkirs kelią pavojams, sukeltiems pernelyg ilgo mažos infliacijos laikotarpio.“

ECB virsta bloguoju banku?

Vis dėlto ECB žingsniai siekiant pagyventi euro zonos ekonomiką sulaukia ne vien liaupsų, ypač – iš taupymą prioritetu laikantių ekonomistų. Vienas įtakingiausių šios srities specialistų Europoje, buvęs vyriausiasis ECB ekonomistas Juergen Starkas netgi mano, kad ECB virsta savotišku bloguoju Europos banku. Ir ne tik dėl to, kad tikisi paskatinti paskolų burbulą pūtimą, – esą juokingai graudus sprendimas rekordiškai sumažinti palūkanų normas neturės esminio poveikio skolinimui, nes palūkanos ir iki tol buvo „beveik nulinės“.

ECB ne tik sumažino bazinių palūkanų normą, bet ir pareiškė, kad imsis skatinti euro zonos ekonomiką perkant aktyvus.

Šiuo atveju, J.Starko nuomone, tikslas yra tiesiog susilpninti euro vertę: ECB padarė tai, ko jo ilgą laiką prašė Italijos ir Prancūzijos politikai. „Nulinės palūkanos nesukurs nė vieno papildomo paskolinto euro, o šio veiksmo beprasmiškumas ilgainiui tik pakirs ECB reputaciją“, – tikina J.Starkas.

Tačiau didžiausią nerimą jam kelia ne ECB įvaizdis, o šios institucijos sprendimas supirkinėti rizikingas privačias paskolas. „Nors ECB neužsiminė, kokią sumą planuoja skirti tokioms paskoloms supirkti, kai kurie

AMERIKA

Baracko Obamos užsienio politikos dilemos

Baigiantis šeštiesiems B.Obamos prezidentavimo metams atrodo, kad ambicingi jo tikslai grąžinti Jungtinėms Valstijoms pasaulio lyderių vaidmenį gali likti neįgyvendinti.

Linas Kojala

Visiems, kurie šiandien žvelgia į mus iš anapus krantų, visiems, kurie susispietę prie radijo imtuvų užmirštuose pasaulio kampeliuose ir parlamentuose, aš noriu pasakyti, kad atėjo naujos Amerikos lyderystės aušra. Tiems, kurie nori sugriauti pasaulį, – mes jus įveiksime. Tiems, kurie siekia taikos ir saugumo, – mes jums padėsime. Mūsų tautos stiprybė kyla ne iš ginklų, o iš idealų: demokratijos, galimybių ir neišsenkančios vilties“, – 2008-aisiais, iškart po laimėtų Jungtinių Amerikos Valstijų prezidento rinkimų, sakė Barackas Obama.

Prezidento deklaruota nuosaka, derybomis su partneriais ir politiniu pasitikėjimu grįsta užsienio politikos vizija, turėjusi tapti visiška priešingybe pirmto George'o W.Busho karams Vidurio Rytuose, kol kas rezultatyvuoda.

O jų verkiant reikia: Irake ir Sirijoje siaučia teroristinė organizacija „Islamo valstybė“, kelianti grėsmę ne tik regionui, bet ir Vakarų pasauliui: net 47 proc. amerikiečių, kone dvigubai daugiau nei prieš metus, mano, kad jų šalis šiandien mažiau saugi nei prieš 2001 m. rugsėjo 11 d. teroro išpuolį Niujorke.

Tuo metu Ukrainoje ir toliau šeimininkauja Rusijos remiami separatistai, o iniciatyvos pademonstruoti vieningą Vakarų atsaką į išpuolį prieš suverenią valstybę, nepaisant amerikiečių bandymų sutelkti sąjungininkus, kol kas atrodo niūriai: 74 proc. JAV piliečių mano, kad jų šalis nebuvo pakankamai griežta Rusijos atžvilgiu, o teiginiui, kad Vladimiras Putinas B.Obamą vertina rimtai, pritaria tik 16 proc. respondentų.

Pasitikėjimo kreivė krypta žemyn

Šių konfliktinių situacijų vertinimas klijuojasi ir į bendresnį paveikslą. B.Obamos prezidentavimą šiuo metu teigiamai vertina rekordškai mažai – tik apie 40 proc., o neigiamai – 54 proc. amerikiečių. Ypač kritiškai žvelgia-

ma į užsienio politiką: 2012 m. gruodį teigiamo ir neigiamo vertinimo santykis buvo 52 ir 40 proc., o dabar svarstykėlės akivaizdžiai nukrypo į kitą pusę – 32 ir 62 proc.

Didžiausios įtakos tam turi neramumai Vidurio Rytuose: stiprėjanti „Islamo valstybė“, kurios gretose kaunasi ir 1–3 tūkst. Vakarų valstybių piliečių, grasina ne tik sukurti naują galios centrą regione, bet ir vykdyti teroro aktus Europoje bei JAV. Būtent todėl trisdešimties šalių, pradedant JAV ir baigiant Rusija, aukščiausio rango politikai savaitės pradžioje rinkosi Paryžiuje ir svarstė, kaip užbėgti tragedijoms už akių.

Nepamirštama ir Ukraina. Nors daugelį

Ginklai ukrainiečiams netaptų stebuklingu išsigelbėjimu, tačiau leistų efektyviau kovoti su priešais ir didinti Rusijos įsitraukimo į karinius veiksmus išlaidas.

amerikiečių tikriausiai sunku būtų įtikinti, jog posovietinė valstybė, galinti „pasigirti“ ne bent tuo, kad iki Maidano buvo labiausiai korumpuota Europoje, yra prioritetas JAV interesams, tik 31 proc. respondentų B.Obamos veiksmus šio konflikto atveju vertina teigiamai. Neigiamai – net 50 proc.

Netrūksta kritikų ir tarp politinio elito: nepaisant to, kad B.Obama dažniau yra raginamas ryžtis aktyvesniems kariniams veiksams, pavyzdžiui, intensyvesniems oro antskrydžiams, Irake bei Sirijoje, vis garsesni ir siūlymai apginkluoti dėl laisvės kovojančią Ukrainą.

Žodžių nepakanka

Respublikonų senatoriaus Johno McCaino teigimu, gėdinga, kad Vakarai iki šiol nesiųžė teikti karinės ir žvalgybinės paramos ukrainiečiams, o atsakomybė dėl to pirmiausia krinta JAV, kurios yra galingiausia pasaulio karinė valstybė, sudaranti tris ketvirtadalius NATO karinių išlaidų. Politikas pritaria daugelio ekspertų išvadai, kad nesulaukdama karinės pagalbos Ukraina bus priversta atsiųtraukti ir derėtis su Rusijos tiesiogiai remiamais prorusiškais separatistais, o tai kurs pavojingą precedentą, reiškiantį, kad Kremlius gali jėga susidoroti su vakarietišku aspiracijų turinčiomis kaimyninėmis šalimis.

Kritikos Vakarų neveiknumui negaili ir demokratė Hillary Clinton, kuri apklausose kol kas yra aiški kitų JAV prezidento rinkimų favoritė.

Ginklai ukrainiečiams netaptų stebuklingu išsigelbėjimu, tačiau leistų efektyviau kovoti su priešais ir didinti Rusijos įsitraukimo į karinius veiksmus išlaidas. Iki šiol Kremlius su savo propagandos mašina dangstė rusų karių aukas Ukrainoje makabriškais automobilių avarijų ir panašių „nelaimingų atsitikimų“ scenarijais, tačiau susidūrus su pajėgesniu priešų testu tokių veiksmų planą gali tapti sudėtinga.

Pasak JAV analitikų, su kuriais Vašingtone bendravo šio rašinio autorius, vienintelė politinė ginklų tiekimo iš JAV kliūtis yra prezidento administracija, mat Kongrese tam prieštaraujantieji sudaro mažumą – tą aktyviai palaiko ir įtakingas prezidento partietis, Senato Užsienio reikalų komiteto vadovas Robertas Menendezas.

◀ **Prezidentas ne kartą teigė, kad NATO narės bus ginamos net ir vienašališkais JAV sprendimais**

Karų priešininkai triukšmingi, tačiau savaip taikūs
B.Obamos prezidentavimą šiuo metu teigiamai vertina rekordiškai mažai – tik apie 40 proc. amerikiečių

Motyvai, lemiantys B.Obamos nuosaikumą, yra keli: visų pirma tai kertasi su karines priemones atmetančia užsienio politikos doktrina; antra, baiminamasi, kad ginkluotės tiekimas praktiškai reikštų JAV ir Rusijos konfliktą; trečia, praktika Sirijoje remiant Bashaui al-Assadui besipriešinančių sukilėlių pajėgas rodo, kad nepatikimose rankose atsidūrę amerikiečių ginklai gali greitai pereiti į priešų rankas. Pernelyg didelio pasitikėjimo Ukrainos kariuomene, kurios didelę dalį sudaro neoficialūs savanorių batalionai, Baltuosiuose Rūmuose akivaizdžiai nėra.

Lyderystė

Tiesą sakant, griežta kritika B.Obamos administracijai nėra iki galo sąžininga, ypač žvelgiant iš Baltijos šalių perspektyvos. Vienas kertinių prezidento užsienio politikos doktrinos elementų yra gynybos ribų apibrėžimas: jis ne kartą teigė, kad NATO narės bus ginamos net ir vienašališkais JAV sprendimais, jei to reikės, tačiau visos kitos valstybės, esančios už Aljanso ribų, turi tenkintis pirmiausia politine bei diplomatine parama. To rezultatas – Baltijos valstybės per NATO viršūnių susitikimą rugsėjo pradžioje suteiktos papildomos saugumo garantijos, padedant pusiau nuolatinių bazių steigimu ir rotacinių misijų išplėtimu, baigiant 4 tūkst. karių tarptautinio greito-

jo reagavimo būrio, gebančio reaguoti į konfliktinę situaciją per 48 valandas, sukūrimu.

Vis dėlto tokios „raudonosios linijos“ kertasi su JAV lyderystės pasaulyje koncepcija. Nors po brangių bei tūkstančių amerikiečių gyvybių pareikalavusių karų Irake ir Afganistane JAV gyventojai buvo linkę pritarti mažesniai aktyvumui užsienyje, dabartinių konfliktų kontekste situacija kinta. Manančių, kad JAV yra pernelyg aktyvios užsienyje, iki šiol yra daugiau (39 proc.), nei norinčių jų platesnio veikimo (31 proc.), bet prieš metus santykis buvo gerokai didesnis – 51 ir 17 proc. „Tai paneigia vyraujančią įsitikinimą, kad visuomenė linkusi į izoliaciją. Žinoma, tai nėra pritarimas aktyviems kariniams veiksams, bet panašaus veikimo nesibaiminama“, – neabejoja Duke'o universiteto profesorius Bruce'as Jentlesonas.

Lietuvių kilmės JAV Kongreso narys J. Shimkus: „Manau, kad NATO turėtų dislokuoti karius tose valstybėse, kurios prašo pagalbos

Nors tai nereiškia, kad B.Obama visas problemas turėtų spręsti pasitelkdamas kariuomenę, įkvėpimo jo užsienio politikai aiškiai trūksta. „Laukiame, kad laisvojo pasaulio lyderis imtųsi vadovauti, – sakė įvardyti savęs nepanoręs aukštas Europos politikas, – bet kol kas nieko panašaus nėra.“

Tam pritaria ir lietuvių kilmės JAV kongreso narys Johnas Shimkus, kalbėdamasis su „Veidu“ pasakęs: „Manau, kad NATO turėtų dislokuoti karius tose valstybėse, kurios prašo pagalbos. Akivaizdu, kad iki šiol kai kuriems mūsų draugams Europoje trūksta atvirumo kalbant apie tai, jog Rusija agresyviai kišasi į suverenios šalies reikalus. Lyderystė kyla iš šalies prezidento, o aš nesu didelis jo gerbėjas. Nemanau, kad jam pavyksta suburti pasiryžusių veikti NATO valstybių grupę. Žinoma, jam šiuo metu reikia spręsti gausybę problemų, pradedant JAV ekonomika ir baigiant „Islamo valstybės“ terorizmu, bet juk mes į šią situaciją patekome dėl prastų politinių sprendimų, kurie buvo priimti per pastaruosius kelerius metus.“

Artėjantys rinkimai

Atrodo, kad B.Obamai teks permąstyti savo užsienio politikos viziją. Pirmiausia – vengti tokių klaidų, kaip viešą pasisakymą apie tragišką Amerikos piliečio žūtį nuo teroristų rankų lydėjęs sprendimas pažaisti golfą. Tai tik suteikė papildomo peno kritikams, teigiantiems, kad prezidentas yra sutrikęs ir atitrūkęs nuo svarbiausių klausimų. Antra, būtina atrasti naują kelią, kuris nereikštų visiško anksčiau nuosaikios strategijos atsisakymo, bet parodytų kur kas didesnę ryžtą ir lyderystę.

To reikia ne tik dėl savo saugumo susirūpinusiems europiečiams, bet ir patiems amerikiečiams, kuriems užsienio politika po ilgos pertraukos tapo viena aktualiausių temų. Juo labiau kad lapkričio mėnesį vyks rinkimai į Kongresą, per kuriuos bus iš naujo renkami visi 435 politikai žemuosiuose Atstovų rūmuose ir 33 iš šimto vietų aukštuosiuose rūmuose – Senate. Prognozuojama, kad Atstovų rūmuose daugumą nesunkiai išlaikys respublikonai, o Senatas, kuriame šiuo metu dominuoja B.Obamos Demokratų partija, gali taip pat atitekti administracijos kritikams.

„Demokratams užsienio politikos procesai dabar yra labai svarbūs, nes apklausos rodo per Senato rinkimus būsiant labai aršią konkurenciją, – sakė buvęs prezidento Billo Clintono patarėjas Williamas Galstonas. – Šie rinkimai bus tarsi savotiškas referendumas dėl B.Obamos politikos.“

Jei abiejų Kongreso rūmų dauguma atitektų respublikonams, prezidentui ne tik būtų sudėtingiau įgyvendinti užsibrėžtus politinius tikslus, bet ir iš esmės tektų kur kas labiau atsivėlgti į Senato poziciją užsienio politikos klausimais. Tai ne tik padidintų karinės paramos Ukrainai galimybę, nors po rinkimų tam gali būti per vėlu, bet ir susilpnintų Demokratų partiją, kurios lyderis būtų priverstas pripažinti respublikonų politikos reikšmę. ■

KIEKVIENAS ŽMOGUS TURI SAVO PASLAPTĮ

Pastaruoju metu vykstantis karas Ukrainoje ir neprognozuojami Rusijos prezidento Vladimiro Putino veiksmai ne vienam politikos veikėjui, o ir paprastam žmogui, kelia nerimą ir priverčia suabejoti jo psichikos būklę.

Raimundas Milašiūnas, Psichoanalitikas

Štai ir Vokietijos kanclerė Angela Merkel kažkuriame bandymų susikalbėti su Rusijos vadovu etape pasakė, kad jis, matyt, prarado protą. Tačiau nepamirškime, kad bet koki žmogų esame linkę apšaukti bepročiu tuomet, kai negalime įminti jo veiksmų esmės ar tiesiog jaučiamės bejėgiai prieš jį. Ir nesusimąstome, kad jis galbūt gudriai to ir siekia – priversti varžovą atsidurti beviltiškoje padėtyje.

Paslapties šydas visuomet buvo ir tebėra puikus ginklas net ir nelygioje kovoje bei žmonių santykiuose. Gana dažnai jį naudoja tie, kurie tiesioginėje kovoje neturi jokių galimybių priešininką įveikti, nes skaidrumas apnuogintų jų pačių silpnumą ir atimtų galimybę jaustis visagaliais. Tačiau nevalia pamiršti, kad kokią nors paslaptį turime kiekvienas – vien dėl to, kad išsaugotume bent dalelę ir savo privatumo. O ypač svarbu paslaptis išlaikyti tuomet, kai jų atskleidimas padėtų kitam perprasti mus ir užčiuopti silpnąsias puses.

Paslapčių turi ir V.Putinas, todėl vargu ar kas ryžtųsi nupiešti jo psichologinį portretą, siekdamas įminti šiandieninio jo elgesio mįslės. Nesiryzau ir aš, kai viena žiniasklaidos priemonė paprašė manęs tą padaryti. Bet noras pabandyti išliko. Tad kruopelėmis surankiojęs įmanomą pasiekti informaciją apie Rusijos prezidento gyvenimą nusprendžiau pažaisti. Kitaip to pavadinti negaliu, nes joks psichoanalitikas nesiims vertinti žmogaus iš kitų pasakojimų, nesusidūręs su pačiu objektu akis į akį.

Taigi. Kaip ir kiekvienas psichoanalitikas, savo žvilgsnį kreipiu į žmogaus vaikystę, nes tuomet susiformuoja pamatinė mūsų asmenybė, priimami svarbiausi gyvenimo sprendimai apie save, kitus ir pasaulį apskritai. Kai kalbama apie Rusijos vadovą, čia ir kyla pirmieji sunkumai: informacijos labai mažai, o ir ji gana prieštaringa. Ką sako vien ir tai, kad yra versijų, jog V.Putino tėvai gyveno Gruzijoje, o vėliau vaiko auklėjimą perdavė seneliams, kurie atidavė jį įvaikinti. Kitos versijos tokią istoriją paneigia. Atrodo, kaip ir kiekvienas žvalgas, norintis išsaugoti

paslaptis, šis žmogus mėgsta pūsti miglą į akis... Tą, beje, jis labai sėkmingai ir daro bendraudamas ar nebendraudamas su Vakarų valstybių vadovais Ukrainos karo šešėlyje.

Vis dėlto remkimės oficialiais šaltiniais. V.Putinas augo šeimoje, kuri išgyveno visą Antrojo pasaulinio karo siaubą. Tėvas buvo sužeistas kare ir liko neįgalus visam gyvenimui, o mama tik per plauką nemirė iš bado blokados apsuptame tuometiniame Leningrade. Akivaizdu, kad pamatinį nesaugumo jausmą ji turėjo perduoti ir savo sūnui. Nepamirškime ir dar vienos to priežasties – dviejų iki Vladimiro mirusių vyresniųjų brolių. Mirę vyresnieji vaikai ne tik sukuria didelį nesaugumą vėlesniems vaikams dėl jų gyvybės, bet ir primeta nemažą atsakomybės jausmą bei poreikį atstoti mirusiuosius savo tėvams.

Tokia tad Rusijos vadovo ankstyvoji situacija – nesaugumas dėl gyvybės ir poreikis susikurti gelbėtojo vaidmenį. Matyt, tą mes šiandien ir matome: maža Rusijoje beliko tokių, kurie savo lyderyje nežvelgia gelbėtojo, o šis lengvai aukoja

Paslapties šydas visuomet buvo ir tebėra puikus ginklas net ir nelygioje kovoje bei žmonių santykiuose.

svetimas gyvybes vardan mistinės savo galios įtvirtinimo bei santykių su mirtimi suvedimo. Pasąmonė kartais iškrečia tokią išdaigą: jei matau kito mirtį, triumfuojau išgyvenęs pats, o V.Putinui išgyventi po mirties alsavimo vaikystėje yra ypač svarbu. Čia gal ir karo Ukrainoje, Gruzijoje, Čečėnijoje šaknys.

Neįgalus tėvas... Mama ypač svarbi ankstyvuoju periodu, o tėvas užima jos vietą kiek vėliau. Neįgalus tėvas galėjo berniukui kelti gėdos jausmus, nes vaikystėje mes visi savo tėvus regime lyg milžinus, kurie apgina visur ir visada. Deja, V.Putino atvejis buvo kitoks: tėvo neįgalumas ne tik neleido pasididžiuoti savimi, bet ir galėjo atimti pasitikėjimą savimi bei kitais.

Gėdą ir nepasitikėjimą mes kompen-

suojame jėga. Siūlo galas tęsiasi į norą lyderiauti ir poreikį išsaugoti paslaptį. Štai čia prasikala pirmieji paslapties dainai, atvedę būsimąjį Rusijos lyderį į žvalgų pasaulį. Ar ne keista, kad dar būdamas dešimtokas jis užsuka į vietinį KGB skyrių pasiteirauti dėl galimybės jame įsidarbinti? Tą paslaptį mes matome ir dabar: jokių aiškių atsakymų, daug miglos pūtimo į akis ir negalėjimas niekaip prognozuoti tolesnių veiksmų.

Pasakojama, kad Rusijos lyderio tėvui svarbiausia buvo drausmė ir paklusnumas. Neįgalumas galbūt ir vertė jį kompensuoti viską jėga. Tai būsimajam Rusijos lyderiui turėjo žadinti norą maištauti ir slėpti agresiją, panaudojant ją tinkamesnėse situacijose. Yra žinoma, kad tarp vaikų niekuo neišsiskiriantis Vladimiras visuomet buvo karštakošis ir akimirksniu įsivieliantis į peštynes. Gal taip jis panaudodavo šeimoje paslėptą agresiją? Gal tą daro ir dabar, kurstydamas karus regione?

Vietos stoka neleidžia išsiplėsti ir ieškoti tolesnių Rusijos vadovo veiksmų priežasčių. Tačiau net ir šie gana skurdūs duomenys leidžia numanyti, kad V.Putino veiksmai yra savotiškai logiški. Jo logiką diktuoja ne tik ir ne tiek dabartinės aplinkybės, bet jo patirtis.

Didelis nesaugumo jausmas, kurį jis gavo iš mirtimi alsavusios šeimos iki šiol, matyt, verčia aplink išžvelgti pavojus ir su jais kovoti. Nepasitikėjimas savimi ir ta pati mirties baimė slepia didelę agresiją ir ne menkesnį poreikį žaisti aplinkinių gyvybėmis. Gėda dėl tėvų silpnumo verčia vaiką užaugti paslapčių nešiotoju ir niekada neatskleisti savo tiesos bei užmačių. Negalėjimas pasikliauti „tėvais milžinais“ sukuria įtarumo ir nepasitikėjimo niekuo aplinkybes. O iš liudininkų pasakojimų sužinojus, kad vidinę būsimąją Rusijos lyderio bejėgystę sudėtingoje vaikystės aplinkoje lydėjo ir beribė mamos meilė bei lepinimas, galima manyti, jog jis darys viską, kad aplinkiniai jį laikytų gelbėtoju, didvyriu ar net tautos tėvu.

Ar nesame viso to regėję praėjusio šimtmečio viduryje? ■

Lietuvos **nacionalinis**
operos ir baleto
teatras

95-asis SEZONAS

Rugsėjo **25** (ketvirtadienis), 18.30 val.

Piotr Čaikovskij **GULBIŲ EŽERAS** 2 v. baletas

Jurgita Dronina (Olandija) Isaac Hernandez (Olandija)

Šoka

Gediminas Bubelis

Andrius Žužžalkinas

Kristina Gudžiūnaitė

Grytė Dirmaitė

Genadij Žukovskij

Anna Baranova

Voldemaras Chlebinskas

Dirigentas **ROBERTAS ŠERVENIKAS**

GENERALINIAS RĖMĖJAS

BOSCA

INFORMACINIAI RĖMĖJAI

RĖMĖJAI

rytas

veidas

MOTERIS

LOTOS

Moller Auto Vilnius

LAWIN

ovc
Consulting

Baleto
trupe
remia
Raminta
Koprevičienė

Pagauk sėkmingiausias istorijas savo verslui

Spalio 23–25 d.
Vilniuje

DNB bankas kviečia į didžiausią Vidurio Europoje verslo ir lyderystės konferenciją **FORUM ONE**. Moksleiviams, studentams, jauniems verslams ir visiems **DNB** klientams išskirtinės sąlygos dalyvauti renginyje.

Išsamiau – www.dnb.lt/expo.